

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos (specializacija - socialinių projektų vadyba)
magistrantūros studijų programa

Lina Sigita Jatulienė

KAIMO BENDRUOMENĖS AKTYVINIMO GALIMYBĖS

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė
doc. dr. Asta Vaitkevičienė*

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta *teorinė* kaimo bendruomenės aktyvinimo galimybių analizė.

Iškelta *hipotezė*, kad tikėta, jog tiriamoji kaimo bendruomenė yra neaktyvi, bet turinti resursų, sąlygojančių perėjimą iš vienos raidos būklės į kitą.

Anketinės apklausos metodu, buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – ištirti kokiomis sąlygomis kaimo bendruomenė pereina iš neaktyvios į besimokinančią bendruomenę. Psichologinių testų pagalba siekta identifikuoti narių asmenines savybes, tarpasmeninių santykių tipą, nuostatas, bendruomenės raidos būklę. Sudarytas reitingas vertinant kriterijus gyvenimo kokybės gerinimui kaime. Atviro tipo klausimų analizei apibendrinimui buvo naudojamas turinio (content) analizės metodas. Atlikta statistinė (aprašomoji statistika, faktorinė ir koreliacinė) duomenų analizė.

Tyrime dalyvavo 100 kaimo gyventojų, kurioje yra kaimo bendruomenė.

Empirinėje dalyje nagrinėjami veiksniai, skatinantys dalyvauti bendruomeninėje veikloje, bendruomenės narių ir pačios bendruomenės poreikiai, priežastys, problemos, jų sprendimo būdai, kaimo bendruomenės narių asmeninės savybės, tarpasmeniniai santykių tipai, nuostatos, gyvenimo kokybė kaime.

Svarbiausios empirinio tyrimo išvados:

1. Pasitvirtino *hipotezė*, kad kaimo bendruomenė turi resursų, kad galėtų pereiti iš neaktyvios kaimo bendruomenės į aukštesnę raidos būklę.

2. Atlikus mokslinės literatūros analizę, atsiskleidė, kad yra trys kaimo bendruomenės tipai: abejojanti (snaudžianti), besimokanti ir veikli. Šiuos kaimo bendruomenės tipus lemia:

- darbo tikslai – pozicijos ir santykių gerinimas, įtakos galimybių padidinimas;
- bendruomenės raidos etapai: formavimosi, audrų, norminimo, veikimo.

3. Atlikus tyrime gautų rezultatų analizę, suprojektuoti pedagoginiai, psichologiniai ir vadybiniai veiksniai, galintys paskatinti bendruomenės perėjimą iš vienos raidos būklės į kitą.

4. Atlikus kiekybinio tyrimo analizę nustatyta, kad:

- kaimo bendruomenės suduria su prasto lyderio, informavimo, atvirumo ir skaidrumo stokos, silpnos motyvacijos, klausimu.
- kaimo bendruomenės aktyvumą skatintų projektinė veikla, ji padėtų spręsti bendruomenės plėtros klausimus ir gerintų gyvenimo kokybę kaime.
- bendruomenės narys turėtų jausti atsakomybę už aktyvumą, bendruomeniškumą, bendravimą, dalyvavimą, veiklą ir problemų sprendimą, svarbūs ir nario būdo bruožai. Lyderis turi pasižymėti atsakomybės, iniciatyvumo, bendravimo ir aktyvumo savybėmis, rasti būdų kaip pritraukti finansavimą (atvirų klausimų analizės duomenimis).
- bendruomenės gyventojai aktualizuoja bendruomeninės veiklos, kuri yra jų poreikių tenkinimo pagrindas, svarbą.
- pagrindinė bendruomenės problema - netinkamas bendruomenės pirmininkas.
- kaimo bendruomenės pagrindiniai poreikiai – socialiniai. Viena iš svarbiausių kaimo bendruomenės patalpų įkūrimas (atvirų klausimų analizės duomenimis).
- kaimo bendruomenės problemas padėtų spręsti įvairių švenčių, konkursų, varžybų, labdaros ir talkos organizavimai, projektų rengimas, informavimas, bendras sprendimų priėmimas.

Esminiai žodžiai: asmenybė, bendruomenė, bendruomenės branda, bendruomenės veikla / bendruomenės žmonių aktyvumas, gyvenimo kokybė, kaimo bendruomenė, kaimo bendruomenių plėtra, projektas.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
Įvadas	5
1. KAIMO BENDRUOMENĖS AKTYVINIMO GALIMYBIŲ TEORINIAI ASPEKTAI	9
1.1. Bendruomenės apibrėžimo samprata	9
1.2. Kaimo bendruomenių tipai.....	11
1.3. Kaimo bendruomenės narys kaip asmenybė, jo branda ir požymiai.....	14
1.4. Bendruomenės vystymosi principai.....	15
1.5. Kaimo bendruomenės raida.....	16
1.5.1. Bendruomenės brandos lygmenys.....	16
1.5.2. Kaimo gyventojų įtraukimo į veiklą motyvacija ir potencialo didinimas.....	19
1.5.3. Bendruomeninių santykių ugdymas ir plėtojimas.....	21
1.6. Kaimo bendruomenės plėtra	23
1.7. Kaimo bendruomenės projektinės veiklos ypatumai	24
1.7.1. Projektinė veikla ir lyderystė	24
1.7.2. Projektas - socialinių problemų sprendimas.....	26
2. KAIMO BENDRUOMENĖS AKTYVINIMO GALIMYBIŲ TYRIMO REZULTATAI	29
2.1. Tyrimo metodika.....	29
2.2. Tyrimo dalyviai	31
2.3. Kaimo bendruomenės aktyvinimo galimybių rezultatai ir jų analizė	32
2.3.1. Respondentų demografinė padėtis.....	32
2.3.2. Priklausymas bendruomenei ir dalyvavimas jos veikloje.....	35
2.3.2.1. Projekto rašymo, rengimo ir vykdymo kintamųjų koreliacinė (Spearman) analizė.....	40
2.3.2.2. Projekto rašymo, rengimo ir vykdymo faktoriinė analizė.....	42
2.3.3. Priežastys, skatinančios dalyvauti bendruomeninėje veikloje.....	43
2.3.4. Kaimo bendruomenės ir asmeninių poreikių analizė.....	47
2.3.5. Kaimo bendruomenės problemų analizė.....	49
2.3.6. Bendruomenės problemų sprendimo būdai.....	51
2.3.6.1. Bendruomeniškumo santykių plėtojimo kintamųjų koreliacinė (Spearman) analizė.....	53

2.3.6.2. Bendruomeniškumo santykių plėtojimo faktoriinė analizė.....	54
2.3.7. Kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos kintamųjų koreliacinė (Spearman) analizė.....	55
2.3.8. Kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos faktorių modelis.....	56
2.3.9. Kaimo bendruomenės narių nuomonė apie gyvenimo kokybę.....	58
2.4. Asmenybės savybių nuostatų ir bendruomenės raidos būklės identifikavimas.....	60
2.4.1. Diagnostinis komunikatyvumo nustatymas pagal V.V. Boiko.....	60
2.4.2. Tarpasmeninių santykių diagnostika pagal T. Lirį	63
2.4.3. Emocinės reakcijos iš aplinkos veikiančius stimulus, nustatymas pagal V.V. Boiko.....	62
2.4.4. Subjektyvaus lygmens diagnostika pagal D. Roterį	64
2.5. Bendruomenės raidą skatinantys veiksniai.....	66
Išvados.....	67
Rekomendacijos	70
Projekto dizainas.....	71
Literatūra.....	73
Summary.....	76
Priedai.....	78

Ivadas

XX ir XXI amžių sandūroje ir dabar, daug dėmesio skiriama bendruomenių vystymosi problemų tyrimams. Galima teigti, kad tai lėmė sparti globalizacija, apėmusi daugelį žmogaus ir visuomenės gyvenimo sričių.

Be abejo, globalizacija skatina tam tikrus teigiamus pokyčius – atveria informacines, technologines galimybes, gyvenimo patogumus ir kt., todėl dažniausiai ji yra regima kaip naujų galimybių šaltinis. Tačiau kiekviena naujovė, daranti įtaką žmonių gyvenimui, sukelia ir problemų.

Globalizacijos apraiškos reikalauja visuomeninio sutelktumo, skatinant vietinio lygmens bendruomenių iniciatyvas, viešąją politiką verčiant tinkama erdve individualumo, visuomeniškumo, asmeniškumo ir bendrojo gėrio dermei bei piliečių sąmoningumo plėtojimui bendruomenėse. Kaip ir kitose pasaulio šalyse, Lietuvoje tampa vis labiau aktualios skurdo ir socialinės atskirties problemos, kurias sąlygoja socialinės politikos įgyvendinimo instrumentų trūkumas, centralizuotas viešojo administravimo dominavimas paslaugų rinkoje, nepakankamas žmonių aktyvumas bendruomenėse ir neefektyvus bendruomeninių išteklių panaudojimas (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001).

M. Spierts (2003) knygos pratarinėje A. Bagdonas sako, kad tikisi, jog žmonių bendruomeninio jausmo aktyvinimas silpnins mums būdingą savitarpio priešišumą, altruizmo stoką, siekimą dominuoti ir manipuluoti kitais, socialinį pavydą.

Lietuvos gyventojai skeptiškai vertina savo galimybes veikti gyvenamosios vietovės ir vietos gyventojų problemų sprendimą. Taip yra ir su kaimo bendruomenės žmonėmis, kurie yra pasyvūs, nusiteikę skeptiškai prieš galimybę įtakoti vietos problemų sprendimą. Todėl kaimo bendruomenių veikloje dažnai susiduriama su žmonių įtraukimo ir aktyvinimo problema.

Žmogaus saviraiška ir saugumas gali būti užtikrinamas tik visuomenėje – jį supančioje aplinkoje, tarp kitų žmonių. Socializuotis visuomenėje ir padėti žmogui išspręsti jam kylančias problemas bandoma mikromastu (bendruomenės) ir makromastu (valstybės). Labai svarbu kiekvienam žmogui jaustis net tik valstybės piliečiu ar gyventoju, bet ir tam tikros bendruomenės, kurioje jis galėtų patenkinti saugumo, bendravimo bei edukacinius poreikius, nariu (Baršauskienė, 2004)

Kiekviena teritorinę bendruomenę sudaro žmonės ir žmonių grupės, kiekvienoje teritorinėje bendruomenėje galima išskirti subkultūrą, mikrosociumą; kiekviena teritorinė bendruomenė turi savo ugdymo institucijas, religines, auklėjimo, verslo organizacijas ir pan. Todėl teritorinę bendruomenę galima nagrinėti kaip socialinę aplinką. Kartu teritorinei bendruomenei būdingos ir socialinės aplinkos problemos (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001)

Kaimo bendruomenės plėtra apima aplinkos, ekonomikos, socialinę, demografinę, technologinę, politinę bei kitas sritis, įgalinančias bendruomenę dirbti savo pačios labui. Siekiama, kad bendruomenės būtų aktyvios, sugebėtų nuolat kelti savo gerovę. Bendruomenės plėtojamos norint užtikrinti socialinį teisingumą bei pelnyti tarpusavio pagarbą ir prasmę (Maskoliūnienė, 2003).

Šiame darbe teritorinė bendruomenė tai kaimo vietovės bendruomenė. Bendruomenė yra juridinis asmuo, turintis savo antspaudą, simboliką, atsiskaitomąją bei valiutinę sąskaitas. Juridinių statusą turinti kaimo bendruomenė tai jau visuomeninė organizacija, kuri sukurta vietos gyventojų poreikiams tenkinti ir siekiamiems tikslams įgyvendinti.

Galime teigti, kad kaime susiburti į didelį ratą, tai yra į bendruomenę, tikrai puikus dalykas. Tačiau neužtenka tik susibūrimo ir nuostatų surašymo, ar nario mokesčio surinkimo. Labai sunkus uždavinys aktyvinti kaimo žmones, skatinti juos dalyvauti bendruomeninėje kaimo veikloje, nes daugelis nesupranta, kad tik patys kaimo gyventojai, kaip bendruomenė, gali nuveikti didelius darbus. Ir vis dėl to kaip tik įmanoma gyventojai skatinami, jiems labai smulkiai išaiškinama kodėl reikalinga bendruomenė. Kiekviename kaime turėtų būti bendruomenė, nes tik taip kaimas gali ne egzistuoti, o nuveikti daugelį dalykų, kurių negalėtų būdami pavieniais asmenimis.

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Civilizuotas žmogus negali gyventi vienas. Jis vienokiu ar kitokiu būdu yra susijęs su kitais žmonėmis – žmonių bendrija, bendruomenė. Todėl žmogaus ir bendruomenės, asmenybės ir kolektyvo klausimai jau nuo seno domino ne tik mokslininkus, bet ir praktikus (V. Savickytė, 1996). Didėjant migracijai, gyventojų mobilumui, nedarbui, skurdui, taip pat keičiantis informacinėms technologijoms, individas turės pats save sugebėti keisti, atnaujinti savo žinias, prisitaikyti prie vykstančių pokyčių. Šiuo atveju svarbų vaidmenį jo socialinei gerovei gali suvaidinti bendruomenės ir aktyvus dalyvavimas tos bendruomenės veikloje, siekiant savęs įgalinimo (V. Baršauskienė, I. Leliūgienė, 2001).

Analizuojant gyventojų aktyvumo priežastis Lietuvoje, neabejotinai lemia sovietinės sistemos palikimas. Lietuvos valstybei įstojus į Europos Sąjungą kaip tik ir pradėjo kurtis kaimo bendruomenės. Kaimo bendruomenių nariai jungiasi bendrai veiklai, jie numato savo tikslus, bet per mažai patirties, įgūdžių, tiems tikslams įgyvendinti ir kartais bendruomenė tarsi sustoja viename taške, nebesugeba žengti į priekį, tobulėti, vystytis.

Šiuolaikinių bendruomenių savikūrai daro įtaką grupės požiūris į bendrumą, realaus socialinio bendrumo būvis, bendravimo lygis, socialinių grupių moralinės vienovės ir socialinio aktyvumo ypatumai (Dobraskienė, 2002).

Kaimo gyventojus vis labiau domina bendra jų kaimo gyvenimo kokybė: sveikatos, saugumo, asmeninio tobulėjimo ir ypač laisvalaikio kokybės klausimai. Kaimo gyventojai

buriasi į bendruomenes, organizacijas, kurių veiksmingumas priklauso nuo jų narių aktyvumo ir novatoriškumo, organizacijos stiprumo, o taip pat nuo teisinės, politinės, socialinės, ekonominės, kultūrinės aplinkos, kurioje jai tenka gyvuoti (Doc.dr. Vilma Atkočiūnienė, Danguolė Bartkutė. Kaimo bendruomenių plėtra., 2004).

Tyrimo problematiškumą sudaro menkai ištirta kaimo bendruomenių situacija jos buvimas vienoje raidos pakopoje ir perėjimas į kitą pakopą. Todėl tyrime atsispindės kokią potencialą turi turėti bendruomenės nariai, kokiomis sąlygomis tai pavyktų padaryti, kokie veiksniai įtakoja, kad bendruomenė galėtų iš vienos raidos būklės pereiti į kitą. Bendruomenės yra labai svarbus veiksnys žmogaus, kaip asmenybės, vystymuisi.

Tyrimas, kuris susijęs su kaimo bendruomenių klausimu labai aktualus šiandienai, kadangi tai palyginti nauja sritis, todėl trūksta teorinių ir praktinių žinių procesams suprasti ir valdyti.

Tyrimo objektas: kaimo bendruomenės perėjimo iš vienos raidos būklės į kitą sąlygos.

Tyrimo tikslas: identifikuoti kokiomis sąlygomis kaimo bendruomenė pereina iš vienos raidos būklės į kitą.

Hipotezė: Tikėtina, kad tiriamoji kaimo bendruomenė yra neaktyvi, bet turinti resursų, sąlygojančių perėjimą iš vienos raidos būklės į kitą.

Tyrimo uždaviniai ir etapai:

1. Atlikus teorinę analizę nustatyti kaimo bendruomenės tipus lemiančias sąlygas.
2. Atlikus teorinę analizę nustatyti asmenybės motyvacijos skatinimo būdus ir brandos požymius.
3. Atlikus teorinę analizę apibrėžti socialinių projektų poveikį bendruomenės raidai.
4. Taikant kiekybinį tyrimą (anketinę apklausą) nustatyti veiksnius, skatinančius dalyvauti bendruomeninėje veikloje, poreikius, problemas ir jų sprendimo būdus.
5. Remiantis teorinės analizės išvadomis, gautais tyrimo rezultatais projektuoti veiksnius, galinčius paskatinti bendruomenės perėjimą iš vienos raidos būklę į kitą.
6. Remiantis psichologiniais testais identifikuoti bendruomenės narių asmenines savybes, tarpasmeninių santykių tipą, nuostatas, bendruomenės raidos būklę.
7. Pateikti projekto, gerinančio kaimo patrauklumą, gaires.

Tyrimo dalyviai: 100 kaimo gyventojų, kurioje yra kaimo bendruomenė.

Tyrimo metodai:

1. Teorinė analizė.
2. Anketinės kaimo bendruomenės narių apklausos duomenų analizė.
3. Psichologinių testų analizė.

4. Statistinė duomenų analizė (tyrimo duomenims apdoroti, sisteminti ir vaizduoti grafiškai naudotos Windows Microsoft Office Word 2003, Windows Microsoft Office Excel 2003 ir SPSS-PC 11.0 for Windows programos)

Pagrindinės sąvokos:

Asmenybė – žmogus, kaip somatinių, fiziologinių ir psichinių savybių integruota visuma, santykiaujanti su gamtine ir visuomenine aplinka (Jacikevičius, 1995).

Bendruomenė – grupė žmonių, turinti bendrų interesų ir gyvenanti bendroje teritorijoje (mieste ar gyvenvietėje), kartais vartojama įvardyti patį miestą, gyvenvietę ar regioną, o kartais vartojama įvardyti bendrų pomėgių ar interesų turinčių žmonių grupę (akademinė bendruomenė, lietuvių bendruomenė ar pan.).

Bendruomeniškumas – piliečių jungimasis laisva valia į tam tikrus sambūrius, bendrijas, draugijas, organizacijas, kitas interesų grupes idėjų, tradicijų. Įsitikinimų, tikėjimų, kitų specifinių interesų pagrindu (Luobikienė, 2000).

Bendruomenės veikla / bendruomenės žmonių aktyvumas – bendruomenės žmonių iniciatyva ir bendra veikla bendruomenėje.

Brandi bendruomenė – aukščiausią išsivystymo lygį, sąlygotą vadybinių, pedagoginių ir psichologinių bendruomenės raidos veiksnių, pasiekusi bei trečioje (veikimo) fazėje esanti bendruomenė (apibrėžimas sudarytas darbo autorės).

Gyvenimo kokybė – nustatytų teigiamų ir neigiamų veiksnių, veikiančių žmogaus sveikatą, materialinę gerovę ir laimę, rinkinys.

Kaimo bendruomenė - Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymo arba Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo nustatyta tvarka įregistruota grupė kaimo vietovėje gyvenančių žmonių, siejamų bendrų viešųjų poreikių ir interesų, kuriuos numatyta įgyvendinti savivaldos principais paremtomis priemonėmis (LR Vietos savivaldos įstatymas, 2001).

Kaimo bendruomenių plėtra – tai aplinkos, ekonomikos, socialinę, demografinę, technologinę, politinę bei kitas sritis, įgalinančias bendruomenę dirbti savo pačios labui.

Projektas – visuma dokumentų, kuriuose nurodomi numatyti veiksmai, pagrįsti paramos paraiškoje, jos prieduose esama informacija, ir pinigų suma numatytiems projekto tikslams pasiekti.

Magistro darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, rekomendacijos, naudotos literatūros sąrašas (50 literatūros šaltinių), santrauka (reziumė) anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 14 lentelių, 12 paveikslų. Prieduose pateikiama: koreliacinių ryšių 3 lentelės, tyrimo objekto teorinis-hipotetinis modelis. Darbo apimtis – 78 psl. be priedų.

1. KAIMO BENDRUOMENĖS AKTYVINIMO GALIMYBIŲ TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Bendruomenės apibrėžimo samprata

Lietuvoje valstybės dėmesys ir parama kaimui labai svarbūs, tačiau kaimo žmonės imasi patys ieškoti kelių, kaip pakeisti savo gyvenimą. Vėl atsigręžta į kaimo bendruomenes, kurios padėtų spręsti socialines problemas, skatintų gyventojų iniciatyvą, organizuotų įvairius renginius, bendrautų sus savivaldybėmis, ministerijomis. Lietuvos kaimo bendruomenės imta atkurti visai neseniai ir tikimasi, kad jos bus pajėgios rūpintis infrastruktūra kaime kūrimu, galimybėmis iš Europos fondų gauti paramą kaimo plėtrai (LŽŪU, Seminaro konferencijos medžiaga, 2002).

Bendruomenės veikla ir plėtra susijusi su įvairių institucijų, organizacijų veikla, jų nuveiktais darbais, savarankiškumu, rengtais projektais gyvenimo kokybės gerinimui, kaimo lyderių iškilumui, jų aktyvinimu, atsidavimu susibūrusiai bendruomenei. O kaimo ateitis priklauso nuo valdžios supratingumo, konkrečios paramos besikuriančioms ir jau esamoms kaimo bendruomenėms. Nuo susikūrusios bendruomenės veiklos, jos išsivystymo lygio ar kitaip tariant brandos, priklauso ir jos narių gerovė, jų sąmoningumas, dalyvavimas, atsakomybė ir motyvacija. Ne veltui yra sakoma: „daug rankų didžią našta pakelia“, tai labai tinka bendruomenės apibūdinimui.

Literatūroje bendruomenės apibrėžimų randama daugiau kaip 200. Išskirti vieną apibendrintą, sukonkretintą bendruomenės fenomeno apibrėžimą nėra taip lengva.

Pateikiami bendruomenių apibūdinimai pagal rastus analizuojamos literatūros šaltinius vienaip ar kitaip skirtingi arba panašūs, priskirti konkretiems autoriams.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne rastume, kad bendruomenė apibūdinama kaip kolektyvas, gyvenimas, kurį sieja gamybiniai ar kiti santykiai (DLKŽ, 1993, 967 p.).

Pavyzdžiui S. Būdvyčiui (1994) bendruomenė – tai šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti bendras tarnybas, įstaigas, interesus ar geografinį artumą.

O štai psichologijos žodyne bendruomenė apibūdinama kaip tarpusavio sąveika, sudėtingi, įvairialypiai žmonių kontaktai, atsirandantys iš bendros veiklos poreikių. Ji apima keitimąsi informacija, bendros sąveikų strategijos parengimą kito žmogaus suvokimą ir supratimą (Psichologijos žodynas, 1993)

Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatyme bendruomenė tai - kaimo gyventojų grupė, turinti bendrų ūkinių, socialinių, humanitarinių tikslų ir siekianti juos įgyvendinti savivaldžiomis koordinuotomis priemonėmis (LR Vietos savivaldos įstatymas, 2001).

Pasak, C. Sutton (1999) bendruomenę galime apibrėžti „kaip toje pat vietoje gyvenančių žmonių grupę, religinę ar kitokios tapatybės vienijamą žmonių grupę“.

L. Virtas apibūdina bendruomenę, kaip grupę žmonių, apimančią tam tikrą teritoriją, kuriuos vienija bendri interesai, veikla ir kitos savybės (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001)

Bet G. Kvieskienė (2004) bendruomenę pristato kaip tam tikrą, bendro tikslo siekiančią ir bendromis nuostatomis bei bendra valia besiremiančią žmonių grupę. Pedagogė siūlo kalbant apie bendruomenę remtis trimis – geografiniu, tarpusavio santykių ir bendrų savybių – kriterijais (Palekauskaitė, 2004).

Svarbiausiu bendruomenės bruožu R. Dobranskienė, (2002) laiko įvairiapusį bendruomenės narių bendravimą, paremtą tiek racionaliais, tiek emociniais, dvasiniais ryšiais. Bendruomenę taip pat vienija artima pasaulėžiūra, panašios vertybės, panašus gyvenimo būdas. Bendruomenės narius tarpusavyje sieja ir gyvenamoji vieta.

Nuodugniau tyrinėjant bendruomenės sampratą, bendruomenės išryškėja kaip visuomeninių grupių sistemos, kurioms būdinga jų (ypač mažųjų grupių) narių tarpusavio sąveika, tarpasmeninių santykių bendrumas, grupių organizuotumas bei nustatymas, susikūrimo istorija, interesai, vienijantys grupės narius (Baršauskienė, Leliūgienė, 2001)

Teigiama, kad klasikinis bendruomenės pagrindas – šeimyna, kurią jungia ne tik giminystės ryšiai, bet ir savisaugos bei pasitarnavimo saitai. Žinoma, kad būta ir teritorinių bendruomenių, kur šeimos jungėsi į kaimus ar kitus teritorinius vienetus. Visa valdžia ir sprendžiamasis balsas priklausė genčių, šeimynų vyresniesiems, kurie rinkdavosi į viešus susirinkimus ir ten sprendavo visas bendruomenės problemas (Dobranskienė, 2002).

Sociologijoje kaimo bendruomenė suprantama kaip tam tikroje vietovėje gyvenančių žmonių grupė, turinti tam tikras bendras institucijas (mokykla, bažnyčia ir kt.), jungiama bendros grupės narių patirties, tarpusavio priklausomybės. Ji turi ir tiek formalios savivaldos, priklausydama tuo pačiu ir didesniai socialiniam junginiui (tauta, apskritis, valstybė); kaimo žmonių neprievartinio susibūrimo, jų organizuotumo (ir pilietinio brandumo), sprendžiant savus ir bendruosius interesus struktūra, parodanti pilietinės visuomenės brandos laipsnį. (Bendruomenės plėtra. Praktinis vadovas, 2004).

Trumpai tariant: „bendruomenė yra grupė žmonių, kurie nori kartu, o ne atskirai ko nors pasiekti“ (Doc.dr. Vilma Atkočiūnienė, Danguolė Bartkutė, 2004).

Apibendrinant galime matyti, kad įvairiuose literatūros šaltiniuose bendruomenės apibrėžimai pateikiami skirtingai. Tačiau galima teigti, kad bendruomenei reikalingi bendri vietos gyventojų poreikiai, interesai ir jų aktyvumas.

Visi apibūdinimai ir išanalizuoti požymiai yra būdingi bendruomenei, todėl bendruomenė suprantama kaip žmonių grupė, kurią vienija bendri interesai, vertybės, siekiai, erdvė ir kuri savo veiklą grindžia savanoriškumo ir savitarpio pagalbos principais, būtent tokį bendruomenės patikslintą apibrėžimą pateikė Baršauskienė ir Leliūgienė (2001). Jų teigimu bendruomenė susiformuoja skatinama aiškaus, konkretaus intereso.

1.2. Kaimo bendruomenių tipai

Bendruomenių pasirengimas veikti labai priklauso nuo savojo rajono administravimo kultūros ir informacinio bendruomenių aprūpinimo. O galvojant apie žmonių – piliečių susibūrimą reikia akcentuoti, kad piliečių įtraukimas į vietos įvykius yra pagrindinė, svarbiausioji dalis kuriant veiklią ir stiprią bendruomenę. Jei aktyviai nedalyvaujama, bendruomenei sunku nutarti, kokias problemas ir kaip spręsti (Doc.dr. Vilma Atkočiūnienė, Danguolė Bartkutė, 2004). Ir tokia bendruomenė yra neaktyvi, neveikli, snaudžianti bendruomenė. Besimokinančios bendruomenės, norinčios gyvuoti, kaimo bendruomenių gyventojai, kurie yra aktyvesni, nesulaukdami paramos iš valstybės patys pradeda rodyti iniciatyvą ir telkti pajėgas išskylančių ekonominių, socialinių, kultūros problemų sprendimu. Vykdomi konkretūs darbai, kurie turi poveikį kaimo gyventojų kokybės gerinimui.

Pagal tai, kad bendruomenės būseną nusakoma apie jos nuveiktus darbus galime teigti, kad bendruomenės darbo tikslai turi įtakos kaimo bendruomenės tipo nustatymui. Pasak, Wilio van der Leuro (2002), galima išskirti tris bendruomenės darbo tikslus:

- 1) *Pozicijos gerinimas* (materialus) arba nematerialus, faktiškas arba potencialus);
- 2) *Santykių pagerinimas* (horizontaliai – tarp gyventojų arba jų grupių; vertikalčiai – tarp gyventojų, jų grupių, institucijų, įmonių bei įstaigų);
- 3) *Įtakos galimybių padidinimas* (apsisprendimo kompetencija, dalyvavimo arba balso teisė ūkinėje, politinėje ir kultūrinėje veikloje).

Toliau darosi aišku, kad kalbant apie kaimo bendruomenių tipus, darbo tikslai, kaip ir buvo minėta anksčiau, turi įtakos bendruomenės raidos būklei, tipų nustatymams.

Analizuojamos literatūros šaltiniuose galima rasti, kad Lietuvos kaimo bendruomenės tipai pagal A. Poviliūną (2004) yra du:

1. *Besimokanti*

- supranta savo veiklos tikslus ir veikia;

- nuo akcentų dėl finansinės stokos greitai pereina prie žmogiškųjų išteklių, socialinių ir kitų bendruomenės plėtrai svarbių dalykų vertinimo.

2. *Abejojančios (snaudžiančios)*

- sunkiai įsisiūbuoja, tai yra pradeda realią veiklą;
- tikra priemone padėčiai gerinti laiko tikrai pinigų, todėl joms sunku įveikti skepticizmą;
- į saviveiklą (projektą) žiūri kaip į žaidimą, iš kurio vis dėlto nori pasitraukti – lyg tai bijodamos kažko negauti;
- jų atstovai bijo atsakomybės, kurią patirtų administruodami savo projektams gautą paramą. Jos pageidauja biudžetinių pinigų ir konkrečių patarimų;
- jos atskirtos nuo šalyje vykstančių procesų;
- jų savivaldybėse silpnai veikia verslo informacijos ir konsultavimo tarnybos;
- savivaldybių veiklą snaudžiančios bendruomenės taip pat laiko iš esmės nieko pakeisti negalinčiais žaidimais;

Panagrinėjus literatūrą galime rasti ir kitus bendruomenių tipus. Tačiau labai panašius į prieš tai apibūdintus tik smulkiau išskirstyta. Mokymo programos medžiagoje (2004) išskiriami trys bendruomenės tipai:

1. *„Neaktyvios“ bendruomenės*
2. *Besimokančios bendruomenės*
3. *Veiklios (aktyvios) bendruomenės*

Palyginus ir išanalizavus šių šaltinių pateiktus tipų apibūdinimus, galime teigti, ir daryti išvadą, kad kaimo bendruomenių tipai yra:

1. *Abejojanti (snaudžianti) bendruomenė* – tai atitiktų „neaktyvios“ bendruomenės tipą ir jos apibūdinimą.

2. *Besimokanti bendruomenė.*

Paskutinė raidos būklė t. y. bendruomenės tipas yra:

3. *Veikli (aktyvi) bendruomenė.*

Galime daryti išvadą, kad paskutinė bendruomenės būklė - veikli (aktyvi) pagal tipus yra aukščiausias kaimo bendruomenės išsivystymo lygis, šią būseną pasiekus reikia stengtis išsilaikyti, kad vėl nenusileistum į žemesnį lygį. Ar bendruomenė gali pereiti į šią raidos būklę labai priklauso nuo bendruomenės narių asmeninių savybių, jų nuostatos į bendruomenę, aktyvo veiklą, atsakomybės už problemų sprendimą priėmimo, tikėjimo projektine veikla.

Šakių rajono bendruomenių asociacijos pirmininkės G. Šnirpūnienės (2009) teigimu kad, kol pradeda sėkmingai funkcionuoti, kiekviena bendruomenė kaip gyvas organizmas pereina kelis raidos etapus:

- Formavimosi: susipažįstama, individai nori išsiskirti, sudaryti gerą įspūdį.
- Audrų: vyksta bėrimai, atsiskleidžia individualūs siekiai.
- Norminimo: įveikiama įtampa, atsiranda normos ir patirtis. Nariai priima grupę ir vienas kito charakterius, vystosi grupės ištikimybė, ir noras ją saugoti. Dvasios ir harmonijos vystymas tampa labai svarbus.
- Veikimo: bendruomenės organizacijos branda. Šis etapas gali būti pasiektas tik sėkmingai perėjus ankstesnius tris etapus. Nariai pasiskirsto vaidmenimis, tarp jų atsiradęs ryšys, vaidmenys tampa lankstūs ir funkcionalūs. Visa energija nukreipta į nustatytas užduotis, atsiranda naujas supratimas ir sprendimai.

Apibendrinimui remiantis literatūros analize galime išskirti, kad darbo tikslai ir bendruomenių asociacijos pirmininkės teigimas, kad bendruomenė turi pereiti kelis raidos etapus, yra sąlygos, lemiančios kaimo bendruomenės tipą.

1.3. Kaimo bendruomenės narys kaip asmenybė, jos branda ir požymiai

Apie vieną žmogų galima pasakyti, kad jis yra subrendęs, o apie kitą, esantį tokio paties amžiaus, kalbėti kaip apie nesubrendusį. Taigi, žmogaus amžius nėra vienintelis kriterijus jo brandai: pažįstame žmonių, kurie, sulaukę brandaus amžiaus, tam tikromis aplinkybėmis elgiasi apgailėtinais nebrandžiais. Kaimo bendruomenėje taip pat būtų galima rasti brandžių asmenybių, būtent tokios asmenybės palaiko bendruomenę, aktyviai dalyvauja jos veikloje, nes supranta, kad tai svarbu jo kaimo gerovei, gyvenimo kokybei.

Žmogus nuolat skatinamas atsiremti į vertybes, kurios suteiktų visa kam prasmę, be to dvasinės prigimties išskleidimas yra vienas pagrindinių žmogaus uždavinių, nuo kurio priklauso gyvenimo kokybė.

Vertybes tyrinėję ir apie jas rašę filosofai, psichologai, teologai, pedagogai apibūdina jas kaip dispozicijas, kuriomis remdamiesi individai apsisprendžia tiek sudėtingose, tiek įprastose situacijose, renkasi tikslus, jų realizavimo būdus.

Atsižvelgiant į vertybes, santykį su jomis, yra vertinama žmogaus branda. G. Butkienė ir A. Kepalaitė (1996) rašo, jog "brandžiam žmogui būdinga esminės vertybės ir įsisąmoninimas gyvenimo principų bei atsakomybė sau pačiam"; nesubrendėlis dėl savo nesėkmių nuolat kaltina kitus, aplinką ir kadangi neturi giliai įsisąmonintų vertybių, kuriomis remdamasis darytų sprendimus, dažnai apskritai atsisako pasirinkimo ir sprendimo atsakomybės. Kaimo

bendruomenei norint pereiti iš neaktyvios raidos būklės į kitą, tokius asmenis reiktų atitinkamai motyvuoti, stengtis pakeisti jų požiūrį, nuostatą į bendruomenę, padėti atsirinkti vertybes.

K. Rogersas (1996) teigė, kad svarbiausias žmogaus tikslas – pamažu realizuoti save – tai natūralios žmogaus pastangos atskleisti savo gabumus. Realizavimas vyksta pozityviai, kai asmuo yra atviras visoms savo išgyvenimo sferoms – tiek pojūčių, tiek jausmo, tiek proto. Jos visada padeda siekti subrendimo, jeigu žmogus jomis pasitiki, jei jis jas simbolizuoja ir integruoja į savojo „Aš“ sąvoką. Brandi asmenybė brangina aukščiausias vertybes ir idealus ir siekia juos įgyvendinti visuomenėje. Jei kaimo bendruomenėje būtų didžioji dalis tokių asmenybių, tai bendruomenė galėtų siekti aukštesnio lygmens.

Anot K.G. Jungo (1999), savirealizacija – savasties pasiekimas – aukščiausias ir atskiro žmogaus, ir visos žmonijos tikslas

O pagal A. Adlerį (1996) sužinotume, kad psichologiškai sveikas asmuo yra tas, kuris turi išvystytą socialinį interesą. Subrendęs žmogus yra labai sudomintas kitais žmonėmis ir jų gerove. Socialiai naudingas žmogus atranda sau tinkamų visuomeninių uždavinių formuojant kitą kartą. Tokio brandumo asmenys bendruomenėje būtų labai naudingi, nes tik kaimo gerove besirūpinantys asmenys gali padėti bendruomenei pereiti į kitą raidos būklę.

Žymus asmenybės tyrinėtojas G. Allport (Plužek, 1996, prieiga internetu <http://www.jesuit.lt/gti/?id=53>, žiūrėta 2009-04-09), gilindamasis į asmenybinius klausimus, skiria tokius *brandžios asmenybės požymius*:

1) savimonės išvystymas (savimonė reiškia savo esmės, savo savybių ir savojo vaidmens pasaulyje supratimą);

2) gebėjimas užmegzti ir palaikyti nuoširdžius ryšius su kitais žmonėmis (jo nuomone, brandus žmogus yra psichologiškai pasirengęs intymiai meilei šeimoje ar draugystėje; jis yra nesavanaudiškas, vertina kitų įsitikinimus, nuomones, o savųjų neprimeta kitiems);

3) emocinė branda (nebrandus žmogus į įvairius dirgiklius reaguoja kaip vaikas, t.y. pykčio, savęs gailėjimo, kitų kaltinimo, ašarų priepuoliais, subrendęs nepasiduoda aklam įniršiui, jis moka apeiti kliūtis, o jei jos yra neišvengiamos, geba jas pakelti. Skirtumas tas, kad tarp dirgiklio ir žmogaus atliepimo į jį subrendęs žmogus turi "užgyventą" erdvę apsigalvojimui);

4) realistiškas požiūris į gyvenimą (tai būtų galima nusakyti kaip artimą ryšį su tuo, kas vadinasi realiu pasauliu);

5) objektyvus požiūris į save patį: *savianalizė, humoro jausmas* (Allport (1996) nuomone, akivaizdu, kad mūsų bruožai yra tarsi trejopi: tie, kuriuos mes manome turį; tie, kuriuos mes iš tikrųjų turime; tie, kuriuos mums priskiria kiti. *Labai svarbu įsisąmoninti, kas mes iš tikrųjų esame ir ką apie save tik įsivaizduojame. Mat tai, ką įsisąmoninti, gali valdyti, keisti pozityvia kryptimi.* Tuo tarpu neįsisąmoninti dalykai veikia priešingai: mūsų tolesnes

mintis, jausmus ir veiksmus dažniausiai lemia būtent jie. Štai kodėl įsisąmoninimo procesas tampa dar svarbesnis);

6) integruojanti vienijanti gyvenimo filosofija, *kuri gali atsakyti į visus žmogaus būties klausimus* (ji kreipia žmogaus gyvenimą tikslo ir vertybių link. Ypatingą vietą tokioje gyvenimo filosofijoje užima tikėjimas - religija kaip vertybė, kuri pajėgi vienyti atskiro žmogaus ir visų žmonių pastangas, būti kitų vertybių pamatu).

Asmenybė yra veikianti būtybė: nuolat dirba, mokosi, žaidžia ar kuria. Todėl įdomu kas skatina šią asmenybę veikti. Pagrindinė asmenybės aktyvumo priežastis yra įvairūs poreikiai, atsirandantys tiek dėl instinktinių potraukių, tiek dėl pažinimo (kognityvinės) asmenybės patirties. Poreikis yra tam tikra įtampa, atsirandanti netekus kokios nors pusiausvyros organizme. Aktyvumas - vienokie ar kitokie veiksmai - reikalingi pusiausvyrai atstatyti. (A. Jacikevičius, 1995).

Pagal J. Pikūną (1990, p.154), subrendęs žmogus pasižymi dideliu savarankiškumu, gebėjimu patenkinti savo poreikius, aukšta kompetencija. Jis mato visas realybės dimensijas, priima save bei kitus su visomis jų geromis ir blogomis savybėmis, pažįsta blogį ir su juo kovoja, moka atsipalaiduoti nuo kasdieninių rūpesčių, giliai žvelgia į savo ir kitų asmenų problemas; pripažįsta visuotines vertybes ir siekia jų įgyvendinimo, moka mylėti, nori ir siekia tapti tuo, kuo yra, t.y. ieško būdų savo unikalios prigimties realizavimui [prieiga internetu: <http://www.jesuit.lt/gti/?id=53>, žiūrėta 2009-04-09].

Apibendrinant galime sakyti, kad kaimo bendruomenės narys tai kaip atskira asmenybė su savo branda. Kuo daugiau gyventojų atitinka brandžios asmenybės požymius, tuo bendruomenei lengviau pasiekti aukštesnį bendruomenės raidos būklę, kadangi tokie asmenys geba objektyviai suvokti pasaulį ir save, tvarkyti ir keisti aplinką, prisiimti atsakomybę už savo veiksmus.

1.4. Bendruomenės vystymosi principai

Vystymasis – tai negrįžtamas, tikslingas ir dėsningas materialių ir idealių objektų kitimas. Tik visos šio proceso savybės leidžia tvirtinti, kad bendruomenė vystosi. Jei procesas yra grįžtamas t.y. pasikartojantis, tai liudija, patirtis nekaupiami ir negali būti esminių pokyčių. Bendruomenės sisteminės kaitos priežastys būna labai įvairios. Ilgainiui besivystanti bendruomenė iš esmės pasikeičia ir turime kokybiškai naują organizaciją. Taip vyksta ir su bendruomene, kuo labiau vystosi kaimo bendruomenė tuo aukštesnį brandos lygmenį ji gali pasiekti.

Bendruomenės ugdymas gali turėti daug variantų. Jo laukas dar atviras, kviečiantis kūrybingai bendradarbiauti. Tai įpareigoja šios srities profesionalus tyrinėti savo praktinę veiklą. Bendruomenės vystymosi priemonės ir metodai leidžia susilpninti socialinės atskirties sąlygas, pvz., kvartalų (mikrorajonų) degradavimo procesą, pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas. Tačiau kiekviena permaina šio proceso metu sugriauna nusistovėjusį individo mąstymo ir veiklos santykį, ryšį su išore, su kitų ir savęs paties suvokimu. Tai provokuoja reakciją, pasipriešinimą bei gynybą. Aplinka iš prigimties yra reikalaujanti, aktyvi ir reakcinga. Kad į ją būtų galima prasiskverbti ir joje veikti, reikia pažinti jos charakteristikas ir įvertinti pagrindinius principus. (V. Baršauskienė ir I.Leliūgienė, 2001).

J. P. Pourtois, H. Desmet ir P. Nimal (1999) šiuos principus skirsto į keturias grupes: sisteminius, ekonominius, laikotarpio ir aksiologinius.

- *Sisteminiai principai.* Artimiausia aplinka pirmiausiai apibrėžiama kaip ekosistema, t. y. visuma posistemų, kurie nuolat veikia viena kitą.

- *Aksiologiniai principai.* Aksiologija analizuoja filosofines ir politines vertybes. Ji kelia klausimą, koks yra žmogaus, kuris rengia socialinės pagalbos projektą, ir koks yra pažinimo laukas (Pourtois ir kt., 1999) .

- Pirmasis aksiologinis principas - apibrėžti tikslą.

- Antrasis principas – vengti dviprasmiškumo.

- Trečiasis principas kyla iš būtinybės valdyti konfliktų galimybę.

- *Ekonominiai principai.* Ši principų grupė akcentuoja socialinę, kultūrinę ir psichologinę ekonomiką. Tai produktyvumo, vertinimo bei procedūriniai principai.

- *Laikmečio principai.* Šie principai yra neatsiejami nuo pokyčio sąvokos. Laiko gairių nustatymas leidžia struktūrizuoti projektą.

Apibendrinant galima pažymėti, kad visi keturi principai būdingi bendruomenės vystymuisi ir jei ji pasikeičia iš esmės tai gali pereiti iš vienos raidos būklės į kitą.

1.5. Kaimo bendruomenės raida

1.5.1. Bendruomenės brandos lygmenys

Bendruomenės ugdymo pagrindinis metodas yra veiklos būdų ieškojimas, kuris, pasak Richelet (2001) yra apibrėžiamas trimis fazėmis ir nusako *brandos lygmenis*:

1. Pirmoji – tai derybų ir kontrakto sudarymo fazė, galimybių atradimo laikas, nes subjektas pareiškia norą dalyvauti grupiniame darbe, tapti partneriu, bendraautoriumi. Tai ko gero labiausiai atitinka besimokančios bendruomenės tipą.

2. Antroji – tai svarstymo fazė: įvertinamos problemos, nustatomos jų priežastys, svarstomi galimi sprendimo būdai. Šiuo metu grupė aptaria savo poreikius, apibrėžia, kokių žinių jai reikės. Tai žinių įgijimo laikas. Šioje stadijoje bendruomenėje turi būti ryškus žmonių sąmonėjimas ir išryškėti ar bendruomenė mokosi pati iš savęs, ar turi noro, galios priimti atsakomybę. Jei tyrimo metu išryškėtų, kad bendruomenės nariai linkę rasti priežastis, spręsti problemas tai būtų galima nustatyti, kad tokia bendruomenė pajėgi pereiti iš neaktyvios bendruomenės į besimokinančią bendruomenę.

3. Trečioji fazė – tai veiksmas: apsisprendimas ir vykdymas. Tai lūkesčių įgyvendinimo metas, nes tuo metu yra realizuojamas sugebėjimo veikti ir keisti savo aplinką procesas.

Toliau nagrinėjant šiuos lygmenis padeda geriau suprasti trys teorinės sąvokos:

1. individų įgalinimas,
2. ryšio palaikymas,
3. bendravimo veikla.

Šias sąvokas šiame darbe aptariamos plačiau.

Įgalinimas siekia pusiausvyros tarp individo ir aplinkos. Rappoportas (2001) jį apibrėžia kaip procesą, kurio metu individas įgyja jausmą, jog kontroliuoja, arba pradeda kontroliuoti su juo susijusius įvykius. Šiuo atveju subjektas, atsidūręs keblioje situacijoje, „ima likimą į savo rankas“ ir pradeda aiškintis viso to priežastis. Jei individai sugeba priimti sprendimus ir valdyti įvykius, jų asmeninis gyvenimas keičiasi, o kartu daroma įtaka ir visoms socialinės sistemos pokyčiams. Tai ne tik individualus, bet ir visuomeninis pokytis (Doc.dr. Vilma Atkočiūnienė, Danguolė Bartkutė, 2004)

Ryšio palaikymas. Pasak Bolle de Bal (1996), ryšio palaikymas yra vietinės bendruomenės vystymo organizavimo pagrindas. Juo yra siekiama nustatyti su aplinka ryšį, kuris turėtų prasmės individui. Pasak autoriaus, žmonija gyvena visuomenėje, kurioje nėra palaikomas ryšys tarp individų, kur vyrauja atsiskyrimas, racionalistinis šiuolaikiškumas. Šis ryšio nebuvimas ir yra socialinės netekties jausmo atsiradimo priežastis, kadangi šitaip individas praranda viską, kas jį siejo su ta socialine sistema, kurios dalis jis buvo. Sociumo lygmenyje konstatuojamas susiskaidymas, pirminių socialinių grupių (šeimos, parapijos, miestelio gyventojų, darboviečių), kurios turėtų užtikrinti sėkmingą jaunimo socializaciją, išnykimas vos tik nutrūkus ryšiams. Šis reiškinys yra polimorfiškas: subjektai ne tik nėra susiję vieni su kitais tarpusavyje, bet jie netenka ir ryšio su savimi, netenka gyvenimo prasmės. Todėl būtina vengti ryšio nutraukimo, siekiant kurti naujus ryšius ir naujas struktūras, pavyzdžiui, bendravimo sistemas, bendruomenės centrus ir įvairias kitas įstaigas, kurios suartina žmones. Šioje veikloje svarbu pasitikėjimas žmogumi ir lygiaverčiai santykiai (vadovaujantis principu, kad kiekvienas

turi savo teises ir pareigas). Tuo iš esmės remiasi trečioji bendruomenės vystymo sąvoka: bendravimas veikiant.

Bendravimas veikiant. Tradicinėje veikloje žmonių santykiai yra instrumentiniai ir normatyviniai. Bendruomeninio vystymo perspektyvoje vis daugiau reikšmės teikiama subjektyviajai ir bendravimo veiklai. Akivaizdu, kad visos veiklos rūšys yra vienodai svarbios socioedukaciniam darbui, tačiau kartais iškyla pavojus, kad gali būti pernelyg sureikšminama viena kuri nors veiklos rūšis. Taip atsitiko Belgijoje, kai socialiniame darbe pernelyg daug reikšmės buvo suteikta instrumentinei ir normatyvinei veiklai (V. Baršauskienė, 2004).

1.5.2. Kaimo gyventojų įtraukimo į veiklą motyvacija ir potencialo didinimas

Norą dalyvauti, įsitraukti į bendruomenės veiklą nusako vidinė motyvacija. Vidinė motyvacija – tai noras būti veiksmingam ir veikti dėl pačios veiklos. J. Spence ir R. Helmreich'as 1983 metais padarė išvadą, kad vidinė motyvacija padeda siekti laimėjimų, ypač tuomet, kai žmonės dirba savarankiškai (pvz. studentai, atsakingi darbuotojai, mokslininkai).

Todėl kyla klausimas, kaip galima būtų ją skatinti. Šimtų tyrimų rezultatai leidžia tvirtinti: pirma, reikia pateikti užduotis, kurios yra pakankamai sudėtingos ir žadina smalsumą; antra, perdėtu išoriniu atlygiu nesužlugdyti žmogaus laisvo apsisprendimo jausmo. Reikia įsidėmėti, kad išorinį atlygį galima taikyti dviem atvejais: kontroliuojant arba informuojant žmogų apie sėkmę.

Mėginimas kontroliuoti žmonių elgesį atlygių ir priežiūra gali būti sėkmingas tol, kol trunka kontrolė. Tačiau, nutraukus kontrolę, domėjimasis veikla dažnai pranyksta. Kita vertus, atlygis, kuris informuoja žmogų apie gerą jo veiklos kokybę, gali stiprinti kompetencijos jausmą bei vidinę motyvaciją. Taigi atlygis gali silpninti arba stiprinti vidinę motyvaciją,- tai priklauso nuo to, ar juo siekiama kontroliuoti, ar informuoti. Šis dėsnis svarbus ir praktiškai. Skatinant vidinę motyvaciją, reikia paremti, sudominti, informuoti žmogų; tik per daug nekontroliuoti jo veiklos.

Kodėl reikia stengtis tuos gyventojus įtraukti į kaimo bendruomenės veiklą ir kam juos skatinti joje dalyvauti? Atsakymas į tai, kad yra išskiriamos trys pagrindinės gyventojų įtraukimo į bendruomenių veiklą priežastys (V. Baršauskienė ir kt., 2001.):

- panaudoti vietos gyventojų žinias ir įgūdžius;
- spręsti pagrindines problemas su vietos gyventojų įsipareigojimu ir jų parama;
- skatinti vietinės iniciatyvos projektus.

Pagal kolektyvinės monografijos autorius (V. Atkočiūnienė, D. Bartkutė, 2004) bendruomenės aktyvumo skatinimas tai yra prioritetas numeris vienas. Socialinio įtraukimo sąvoka reiškia, kad bendruomenių lyderiai, iniciatoriai ir kaimo plėtros konsultantai turėtų jautriai reaguoti ir būti pasirengę padėti bendruomenės nariams ar jų grupėms, sudaryti jiems galimybes aktyviai įsitraukti į bendruomenės veiklą, kaimo vietovių struktūrinius pokyčius. Paprastai tiesiogiai labiausiai suinteresuotoms atskiroms grupėms trūksta pasitikėjimo savimi arba tikėjimo (taip pat ir tikėjimo savimi), kad ryžtųsi dalyvauti veikloje.

Jonson L.C (2005) knygoje „Socialinio darbo praktika“ rastume, kad Charlotte Towle savo klasikiniame veikalė apie socialinį darbą „Bendrieji žmogaus poreikiai“ nagrinėja poreikį santykiuose su veiksniais, turinčiais įtakos žmogaus vystymuisi. Ji išskiria keturis pagrindinius elementus, kurie yra būtini, jei norima, kad asmenys būtų motyvuoti siekti socialinių tikslų:

1. Fizinė gerovė: maistas, pastogė, sveikatos priežiūra;
2. Galimybė vystytis emocionaliai ir protiškaiai;
3. Santykiai su kitais žmonėmis;
4. Dvasinių poreikių patenkinimas.

Ji taip pat pabrėžia, kad poreikis priklauso nuo asmens amžiaus ir gyvenimo situacijos.

Nagrinėjant literatūrą pagal Sheila Fairon (Baltijos šalių kaimo bendruomenių partnerystės programos konsultantė – ekspertė, 2003), yra keletas svarbių asmenų įtraukimo į bendruomenės veiklą veiksnių:

- asmenys įvairiais būdais gali būti skatinami įsitraukti į veiklą ir imtis dalykų, kurie darytų įtaką jų gyvenimo kokybei;
- svarbu aiškiai išdėstyti kodėl jų dalyvavimas yra svarbus ir naudingas;
- išaiškinti jiems ką reiškia dalyvauti veikloje. Jei bus manančių, kad yra prašoma atlikti sunkius ir nemalonus darbus, tai jų motyvacija įsitraukti į veiklą bus mažesnė. Iš tiesų tai tie žmonės gali neatleisti, kad prašoma dalyvauti ir vėliau niekada nesutiks tokioje veikloje dalyvauti;
- reikia sudaryti galimybes dalyvauti veikloje įvairiai – kai kurie asmenys turintys laiko, gali nuolatos dalyvauti susirinkimuose, kiti gali padėti kai bus paprašomi;
- verta pagalvoti apie tai ar žmonės prašomi asmeniškai įsitraukti į veiklą. Kartais žmonės mieliau reaguoja į asmenišką pakvietimą, o ne į išplatintą bendrą informacinį pranešimą;
- apgalvokite ką asmeniškai jums reiškia kito žmogaus požiūris, nes kai kurie asmenys priimti kitą požiūrį linkę labiau;
- stenkitės, kad asmenys būtų informuoti kas jų laukia ir kuo naudingas jų dalyvavimas;

Visos bendruomenės turi tam tikrą potencialą. Potencialas – tai bendruomenės gebėjimas savarankiškai didinti savo gerovę, augti, plėtoti bendruomenėje ekonomines, kultūrinės, socialines ir aplinkos galimybes. Nėra bendruomenės be potencialo, tačiau dažnai jį reikia didinti. Paprastai kalbant, bendruomenės potencialas – tai žmonių žinios, įgūdžiai ir vertybės bei ištekliai. Potencialas – tai žmonių pasiryžimas, motyvacija, įsitraukimas ir t.t Vienas iš ženklų, kad bendruomenės potencialas auga, yra aktyvūs, besimokantys ir plėtroje dalyvaujantys gyventojai (Bendruomenės plėtra. Praktinis vadovas, 2004).

Potencialui augant, vis daugiau žmonių aktyviai įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, dalyvauja pagrindinių rūpimų reikalų svarstymuose ir imasi veiklos. *Kartu auga ir bendruomenės galimybės, pasitikėjimas savimi, savarankiškumas bei ištekliai.*

Analizuojant literatūroje praktiniame bendruomenės plėtros vadove (2004, p. 17) yra išskiriami potencialo augimo požymiai:

- stipresni ryšiai bendruomenėje (sveikesni žmonės, rūpestingesnės šeimos, saugesnė ir labiau susitelkusi bendruomenė);
- daugiau įvairių galimybių pačioje bendruomenėje;
- padidėjęs žmonių gebėjimas sutarti dėl bendrų veiklos kryptių;
- bendruomenės gyventojų kompetencija planuoti ir atlikti bendrus darbus;
- išlavinta žmonių intuicija, sprendžiant, ką daryti, kada daryti ir kada baigti;
- gebėjimas nepasiduoti nusivylimui, įveikti kylančius iššūkius ir kliūtis;
- suvokimas, kad ištekliai riboti, todėl juos reikia naudoti taupiai, vengti švaistymo ir dubliavimo;
- bendruomenėje atsiradusi kompetentinga lyderystė.

Praktiniame vadove apie bendruomenės plėtrą, (2004) bendruomenės potencialo sąvoka apima šiuos pagrindinius dalykus:

- veikloje dalyvauti norinčius žmones;
- žmonių kompetenciją (žinias, įgūdžius ir vertybines nuostatas);
- bendruomenės gerovę ir sveikatos lygį;
- gebėjimą atpažinti ir išnaudoti galimybes;
- motyvaciją imtis iniciatyvos,
- infrastruktūrą, plėtrą remiančias institucijas ir fizinius išteklius;
- žmonių efektyviam dalyvavimui būtina lyderystė ir atitinkančias struktūras;
- ekonominius ir finansinius šaltinius.

Apibendrinant pagal analizuotą literatūrą galime teigti, kad pasitelkus kaimo gyventojų žinias bei žinant jų poreikius, galima efektyviau ir greičiau išspręsti vietai iškilusias problemas arba bent jau rasti jų sprendimo būdus.

1.5.3. Bendruomeninių santykių ugdymas ir plėtojimas

Didžiojoje Britanijoje dirbusi Pasaulinės sveikatos organizacijos grupė (2002), kuri tyrė bendruomenės dalyvavimą, netgi suskirstė bendruomenę pagal tai, kokią poveikį ji gali turėti savo narių sveikatai. Bendruomenė, kuri nieko nežino apie sprendimus, priimamus savivaldybėje, seniūnijoje, yra pati nesveikiausia. Jei bendruomenė turi galimybę susipažinti su tuo, kas vyksta ir kokie sprendimai priimami, ji gali turėti poveikio sveikatai. Bendruomenė, kuri turi dar geresnes sąlygas, yra dar aktyvesnė, kelia klausimus, gilinasi į problemas, gali net pakeisti priimtus sprendimus. Pats aukščiausias bendruomenės dalyvavimo lygis – sprendimų, pokyčių, planų kontroliavimas. Ji gali pati iškelti bendruomenės problemas, nustatyti jų sprendimų nuoseklumą, numatyti problemų sprendimo būdus, siekti užsibrėžtų tikslų.

Žmonės bendruomenėje veikia taip, kad būtų suderinti jų veiklos projektai o juos bendrai derinti savo planus skatina bendrų kompromisų radimas. Pagal V. Atkočiūniene, D. Bartkutę, (2004) galima teigti, kad bendruomeniškus santykius plėtoja, žmonės tarpusavyje vienija ir geras akstinas bendruomeniškumo jausmams atgaivinti - švenčių organizavimas. Linksmose šventėse – mažesni reikalavimai laikytis statuto normų, tai leidžia suartėti skirtingų visuomenės padėčių asmenims. Reikia galvoti apie organizacines formas, kurios išjudintų pasyviąją masę ir sutelktų bendrai veiklai. Reikia daug energijos ir iniciatyvos organizuoti, turi atsirasti asmenybė, kuri tuo būtų užsidegusi.

Marija Barkauskaitė (2001) teigia, kad „bendravimas yra žmonių sąveika, kai apsieikiama būtina žmogaus atsiradimo, egzistavimo ir tobulėjimo sąlyga, nes tuo pačiu metu jis reiškiasi kaip informacijos perdavimo mechanizmas, kaip sudėtinga žmonių tarpusavyje santykių sistema, kaip abipusio pažinimo bei suvokimo procesas, kaip asmenybės dorovinio brendimo prielaida kaip socializacijos pagrindas“. Žemiau pateikiamos kolektyvinė monografijos bendraautorių V. Atkočiūnienės, D. Bartkutės (2004) mintys apie bendruomeniškumą.

Bendruomeniškumas ugdomas net ir organizuojant talkas. Po talkos ar jos metu gali būti pasisėdėjimų. Labai daug ką reiškia tokių talkų organizatorius, lyderis, kuris demonstruotų rimtą nuostatą į talką ir parodytų bendro darbo rezultatyvumą.

Konkursų organizavimas taip pat turi didelę svarbą. Konkursų organizuoti galima įvairia tema ir reiktų nepamiršti dėl gražiausios sodybos ar gatvės, tai labai padėtų gražinti ir puoselėti savo kaimo ir kiemo aplinką.

Kaimo bendruomenėse ypač turėtų būti plėtojama meno saviveikla. Reiktų įtraukti ir jaunimą, populiarinti Joninių ar kitas šventes, kartu pritraukiant bendruomenės narius. Bendruomenė gali ir turėtų organizuoti sporto šventes. Varžybos suvienytų kaimų jaunimą. Jei

reikia sutvarkyti aikšteles tai irgi padėtų jaunimą prisikviesti, jei norėtų dalyvauti rungtynėse, nes jaunimas ypatingai mėgsta sportuoti.

Ugdant bendruomeniškumą labai padeda priimant sprendimus, kad dalyvautų patys žmonės. Reikia taip padaryti, kad į sprendimų priėmimą įsitrauktų kuo daugiau žmonių. Vienas iš būdų yra informavimas, būtent skleisti informaciją. Galima paruošti įvairius leidinukus, lankstinukus, skrajutes. Gal daugiau informacijos spaudoje. Naudingos atvirų durų dienos sėkmingai veikiančiose bendruomenėse.

Bendruomenių nariai labiausiai norės įsitraukti į veiklą, kuri pagerins jų, jų šeimos narių, draugų ir kaimynų padėtį.

Anot, R. Dobranskienės (2002) bendruomeniškumas labai svarbus žmogaus gyvenimo vertės, prasmės išgyvenimui, draugiškumo, tarpusavio supratimo, pareigingumo ugdymui ir saviugdai; vaikų auklėjimui; asocialumo prevencijai; tradicijų ir nacionalinės kultūros išsaugojimui; asmens saugumo poreikio patenkinimui.

Pagal Karalių (2000) yra tokie bendruomeniškumo pozityvūs ir negatyvūs aspektai, kurie pateikiami lentelėje:

1 lentelė

Bendruomeniškumo aspektai

Pozityvūs	Negatyvūs
Pilnesnis gyvenimo vertės, prasmės išgyvenimas, jautimasis reikalingu, vieninteliu nepakartojamu.	„Pirmo vaikino kaime“ kompleksas, „kvailelio“ vaidmens negatyvizmas
Artimuose santykiuose galima giliau pažinti kitą žmogų ir save (dažnas atspindėjimas santykiuose su kitais).	Ribotas aktyvaus bendravimo asmenų ratas trukdo suvokti save platesniame kontekste.
Ugdo altruizmą, draugiškumą, užuojautą artimajam, pareigingumą.	Nestabilus ar net šiurkštus kišimasis į dvasinį pasaulį, į intymius reikalus.
Gera aplinka vaiko auklėjimui, socialinė kontrolė padeda išgyvendinti asocialų elgesį	Be kompromisinė socialinė kontrolė užgniaužia iniciatyvumą
Mokymasis bendrauti, vadovauti, organizuoti.	Atsiranda galimybė piktnaudžiauti valdžia.
Stabilūs, pastovūs (neretai paveldimi) vaidmenys, saugumo jausmo dėl pastovumo	Stabili socialinė struktūra labai apsunkina socialinį mobilumą, gimdo uždarumą, riboja ryšius su aplinka
Leidžia efektyviai spręsti tradicinius, įprastus bendrus uždavinius.	Apsunkina aukštą specializaciją, darbo pasidalijimo mobilumą, daug laiko sugaištama aiškinantis naujus uždavinius ir organizuojantis

Apibendrinant galime teigti, kad bendruomeniškumas paprastai nukreiptas žmogaus gyvenimo kokybei gerinti tiek materialiniu tiek dvasiniu aspektais ir tikrai prisideda prie kaimo bendruomenės būklės perėjimo į aukštesnę. Tačiau bendruomeniškumas turi negatyvių ir pozityvių aspektų.

1.6. Kaimo bendruomenės plėtra

Literatūroje galima rasti ir teigti, kad bendruomenės plėtra dažniausiai efektyvi, jei:

- bendruomenė reaguoja į naujai atsiradusias galimybes ir sunkumus;
- bendruomenės žmonės patiki gali kartu didinti savo gerovę;
- esamo siekio didinti įvairovę bendruomenėje ir kartu rasti bendrumo;
- plėtra suvokiama kaip būdas teigiamai išgyventi kaitą bendruomenėje.

Be tikėjimo, kad bendruomenės gyventojai pajėgūs veikti kartu ir pasiekti teigiamų pokyčių, labai sunku motyvuoti žmones bendruomenės plėtrai, taip rašoma praktiniame bendruomenės plėtros vadove (2004).

Kiekvienoje bendruomenėje vyrauja didelė gyventojų įvairovė – atsikėlę gyventojai ir nuolatiniai karta iš kartos gyvenantys, gyventojai turtingi ir vargšai, įvairaus amžiaus, aktyviai dalyvaujantys bendruomenės veikloje ir visai abejingi. Todėl susiduriama su įvairiomis nuomonėmis, įvairiais poreikiais ir t.t.

Bendruomenės plėtra yra bendra bendruomenės pagrįstos teritorija, jos ištekliais ir interesais, veikla, nukreipta bendruomenės, galinčios nustatyti ir prioritetizuoti savo poreikius, kelti tikslus ir juos įgyvendinti remiantis tarpusavio pagalbos iniciatyvomis, įtraukiami ir dalyvavimu. Bendruomenės tęstinės plėtros rezultatai apima didesnes pajamas, augančią gerovę, sumažėjusį pažeidžiamumą, stipresnį saugumo jausmą, tinkamesnį gamtinių išteklių naudojimą, aukštesnę gyvenimo kokybę ir didesnes galimybes ateities kartoms.

Bendruomenės plėtroje svarbus rezultatas, kurio siekia bendruomenė. Galima teigti, kad sėkmingos tos bendruomenės, kurių veikloje aktyviai dalyvauja kuo daugiau narių. Čia galioja taisyklė daryti ne dėl bendruomenės, o su bendruomene. Nariai geriausiai žino ko reikia kaimui, priima sprendimus (Doc.dr. Vilma Atkočiūnienė, Danguolė Bartkutė. kolektyvinė monografija, 2004).

Kaimo bendruomenės veiklos organizavimo mokomojoje programos medžiagoje (2004) yra apibūdinama, kad bendruomenės plėtros žingsniai yra šie;

- Suaktyvinimas
- Grupės formavimas
- Gebėjimų lavinimas

- Poreikių analizė

Analizuojant plėtros žingsnius rastume, kad gali būti išskiriami ir šeši pagrindiniai bendruomenės plėtros žingsniai ar etapai, kaip tai yra išskiriama kolektyvinėje monografijoje (2004):

- bendruomenės ir platesnio konteksto suvokimas;
- bendruomenės aktyvinimas;
- grupės formavimas;
- gebėjimų stiprinimas;
- poreikių analizė;
- bendruomenės tinklas.

Pagal literatūroje esančią medžiagą pirmuosiuose etapuose dalyvavimą lemia išoriniai veiksniai, skatinantys vietos gyventojus įsitraukti į veiklą. Išoriniai veiksniai tai iniciatoriai, konsultantai.

Bendruomenės veiklos sėkmės veiksniai yra išskirti mokomojoje programos medžiagoje (2004), kurie daugiausiai ir lemia sėkmingą bendruomenės kelią yra:

- išorinės paskatos ir lyderis;
- suburti įvairaus išsilavinimo, socialinės padėties, įsitikinimų, vertybių supratimo žmones (atmestas „veidrodžio principas“, kai viskam pritariama, kai žmonės sieja vienodi interesai);
- įsileisti į bendruomenę kiekvieną, kuris to nori;
- mokymai, seminarai;
- bendruomenės plėtros modelio parengimas ir įgyvendinimas;
- geranoriškas, nuoširdus darbas, noras veikti;
- neužsidaryti, ieškoti kelių, išsiaiškinti kas vyksta;
- bendravimas (gyventojų apklausos, informaciniai leidiniai, įvairūs renginiai);
- išlaikyti pasitikėjimą pasirinkta veikla.

Apibendrinant galime teigti, kad kaimo bendruomenės narius galima motyvuoti plėtrai tik reikia, kad jie turėtų tikėjimą tuo ką daro. Būtina įtraukti narius į dalyvavimą, žinoti savo poreikius, reikia nebijoti naujovių, praeiti bendruomenės plėtros etapus. O tai padaryti galima turint tinkamą lyderį, kuo daugiau suburti gyventojų, lankyti kursus, seminarus, turėti noro veiklai, aktyviai bendrauti ir tinkamai informuoti ir aišku pasitikėjimą išlaikyti .

1.9. Kaimo bendruomenės projektinės veiklos ypatumai

1.9.1. Projektinė veikla ir lyderystė

Šiuo laikmečiu aplink gana dažnai gali išgirsti šnekant apie rašomus, vykdomus projektus. Kas tie projektai? Kokią įtaką turi kaimo bendruomenių gyvenime? Kaip gali sieti projektai kaimą su bendruomenės veikla? Projektas tai priemonė ką nors pakeisti bendruomenėje, įgyti naujų savybių, paslaugų, sukurti kitą aplinką, patenkinti kai kuriuos kaimo gyventojų poreikius. Kaimo bendruomenių išgyvenimas neįmanomas be projektinės veiklos.

Kaimo bendruomenės nariai tiksliai nežino projektinės veiklos galimybių, dažniausiai neturi kompetencijos projektų parengimui bei jų apiforminimui, stokoja informacijos apie fondų ir kitų šaltinių paramą. Nors kita vertus kaimo bendruomenės prisitaiko prie išorinės aplinkos pokyčių ir išnaudoja savo turimą potencialą. Kai sugebama įvykdyti projektą ir gauni finansavimą, nuveiki reikalingus darbus kaimo gyventojų gyvenimo sąlygoms pagerinti, tada taip stipriai pajunti likusiųjų gyventojų dėkingumą ir skatinti, motyvuoti nebereikia kitomis priemonėmis. Mainais už tai gyventojai padeda kitokioje veikloje, tai ir labdaringuose renginiuose ir įvairiose talkose, aplinkos, kaimo gražinimo akcijose. Kaimo bendruomenės rengia kaimo plėtros planus: turizmo, kaimo atnaujinimo, kaimo infrastruktūros, švietimo, mokymo, prevencinius ir kitus įvairiausių projektus.

Projektinės veiklos taikymas Lietuvos bendruomeninėse organizacijose pradėtas paskutiniajame XX amžiaus dešimtmetyje. Leader+Magazine Nr. 9, (2008) sakoma, kad tai skatina įgyti naujų žinių ir gebėjimų, susieti įgytas teorines žinias ir praktinės veiklos problemas, kurioms spręsti būtini universalūs bendruomenių lyderių gebėjimai: dirbti komandinį darbą, jausti atsakomybę už pasirinktą problemą ir jos sprendimą bei siūlyti praktines rekomendacijas. Projektų kūrimas skatina kūrybiškumą, aktyvumą, savarankišką mąstymą ir veiklą. Bendruomenių lyderiai patiria pasitenkinimą įgytomis žiniomis, išmoksta įvertinti savo galimybes ir planuoti veiklą, optimaliai sąveikauti su aplinka, valdyti konfliktines situacijas. Projektinė veikla gerina tarpusavio sąveiką, bendravimą, bendradarbiavimą ir santykius bendruomeninėje organizacijoje. Projektinio darbo privalumas – į procesą, aktyvią veiklą nukreipta individuali ar kolegiali grupės darbo, mokymosi, studijų forma. Projekto rengimas – tai ne tik mados šauksmas, bet ir galimybė ugdyti bendruomenės lyderių gebėjimus pažinti, kurti ir valdyti realius projektus, skatinti teigiamus pokyčius bendruomeninės organizacijos gyvenime.

Siekiant įgyvendinti kaimo bendruomenės projektus reikalingi ir būtini kaimo lyderiai.

Geras lyderis veikia ne dėl bendruomenės, o su bendruomene, siekia grupės įgūdžių augimo, skatina bendruomenės narius įsitraukti į veiklą ir pasiekia iškeltus tikslus sakoma mokymo programos medžiagoje (2004).

O kaimo bendruomenių konsultančių nuomone (Baliulevičienė, Utenkova, 2002), pradedant bet kokios bendruomenės aktyvinimo darbą, bendruomenė lyderiui labai svarbu:

- surasti kiekvienos bendruomenės arba kaimo unikalumą;
- turėti galvoje bendruomenei būdingas charakteristikas (kaip konservatyvumas, savitarpio pagalba ir t.t.);
- suvokti kame glūdi kaimo galia;
- suvokti skirtumus pačiame kaime;
- būti pasiruošus dirbti su asmenimis ir su grupėmis, nes daugelyje kaimų nerasime grupių, o grupės dažniausiai bus paremtos stipria asmenybe.

V. Atkočiūnienės, D. Bartkutės (2004) teigimu rastume du kaimo lyderių tipus:

- 1) tai žmonės kuriuos daugiau domina techniniai dalykai, susitelkia į konkrečią veiklą;
- 2) tai žmonės, kurie yra labai verslūs, jie orientuoti į veiklos komercializavimą. Tokio tipo asmenys savo sugebėjimus maksimaliai gali atskleisti organizuojant kaimo bendruomenės sumanymus bei juos komerciškai realizuoti.

Programoje „Kaimo bendruomenių kūrimas ir stiprinimas“ (2002) teigiama, kad sėkminga veikla bus tuomet, jei bendruomenė bendradarbiaus su darbo birža, socialinės rūpybos skyriumi, verslininkais, žemės ūkio rūmais, kitomis bendruomenėmis bei NVO, kultūros rūmais, mokykla ir kitomis bendruomenės teritorijoje veikiančiomis institucijomis. Bendromis jėgomis galima inicijuoti infrastruktūros bei kitus projektus, prašyti savivaldybės lėšų viešųjų darbų programoms (nedarbai mažinti), kompiuteriniam raštingumui kelti, pažliugusiems keliams prie gydymo ir kitų svarbių įstaigų nusausi

Apibendrinant tampa aišku, kad projektinė veikla kaimo bendruomenėje būtina, nes taip pasireiškia ir bendruomeniškumas, bendradarbiavimas. Vykdam projektus būtinas kaimo lyderis. Kaimo bendruomenė vykdamti projektus tampa komanda ir tai teigiamai nuteikia ir, kas būtina, bendruomenės narius.

1.9.2. Projektas - socialinių problemų sprendimas

Pasak Kučinskienę R., Kučinską V. (2005) projektus sudėtinga rengti ir valdyti: būtinos ne tik tam tikros žmogaus asmeninės savybės (aktyvumas, atsakomybės prisiėmimas,

organizuotumas, komunikabilumas, iniciatyvumas ir kt.), bet ir dalykinė kompetencija tai yra specialius pasirengimas.

Norint išsiaiškinti kokios galimos pasekmės kaimo bendruomenei įgyvendinant projektą - įvertinamos socialinės, ekologinės ir ekonominės projekto pasekmės. Įvertinama kiek žmonių gyvena kaime, jų amžius, veikla, kaip pasikeis kaimo gyventojų gyvenimo ir darbo sąlygos, užimtumas ir pajamos, kaimo infrastruktūra ir kraštovaizdis. Išanalizuojama kokiose sąlygose kaimo žmonės gyvena ir dirba, įvertinami ir žemės ūkio plėtros sąlygos ir rezultatai. Laukiami rezultatai palyginami su tuo metu jau esančiais rodikliais.

Toliau analizuojant Kučinskienę R., Kučinską V. (2005) ir jais remiantis – būtent socialiniai projektai skirti socialinėms problemoms spręsti. Socialinė problema – reiškinys, dėl kurio būtina priimti sprendimą, nes jis neigiamai veikia individus ir visuomenę (pvz: skurdas, nusikalstamumas, bedarbystė). Šių projektų objektai yra žmogus ir aplinka. Projektai gali skatinti ir spartinti pageidaujamus socialinius pokyčius, kai visuomenė ar atskiri jos *segmentai iš vienos būklės pereina į kitą, iš esamos į pageidaujamą.*

Projektinė veikla skatinama sprendžiant socialines problemas, kurių ypač daug kaimo bendruomenėje, taip pateikiama mokomoji programos medžiagoje apie kaimo bendruomenių veiklos organizavimą (2004). Šios problemos sprendžiamos projektais, nes:

1. Projektas yra atviras naujom idėjoms ir originaliems sprendimams. Jis sutelkia ties tuo, kas nežinoma, bet siekiama iširti, pažinti, pasimokyti, įgyti naujų žinių ir įgūdžių.
2. Tikslas – išugdyti gebėjimus arba parengti sprendimų strategijas socialinėms visuomenės problemoms spręsti.
3. Projektai – požiūris į ateitį, apibrėžus problemas, už jų slypinčias socialines ir asmenines aplinkybes, iškėlus naujas idėjas ir argumentus.
4. Projektų prireikia, kai administracinės priemonės tampa nepakankamai efektyvios sprendžiant socialines problemas. Projektų metodas skatina taikyti ne administracines priemones, bet daryti kolektyvinius sprendimus.
5. Projektas grindžiamas kolektyvinio projektų dalyvių vadovavimu ir kolegialia veikla.
6. Vykdydami projektą, jo dalyviai turi jausti šios veiklos stimulus ir būti aktyvūs savo idėjų įgyvendintojai.
7. Projektų kokybė vertinama atsižvelgiant į gautus rezultatus, ar pasiektas tikslas, efektyviai investuoti žmonių laiko ir energijos. Finansiniai ir materialiniai ištekliai.

Toliau analizuojant socialinius projektus reikia paminėti ir jų poveikį asmenims ir grupėms. Valuckienė, N. (2006) savo darbe teigia, kad norint bendradarbiauti su projekto poveikį patirsiančiais asmenimis ar jų grupėmis, svarbu:

- Rasti šių asmenų ir grupių savitumą atitinkančias informavimo apie projektą formas.
- Sudaryti galimybes reikšti nuomonę, pateikti vertinimus, pastabas, išsakyti baimes ir t.t.
- Skatinti dalyvauti projekte ir daryti įtaką būsimam projekto rezultatui, keisti su juo susijusių asmenų bei jų grupių gyvenimą.
- Šios grupės ar jų atstovai turi būti tarp projekto dalyvių. Į jų nuomonę atsižvelgti ir ja naudotis, vadovautis, būtina.

Mokomojoje programos medžiagoje (2004) galime rasti tokį galima sakyti komišką dalyką apie įgyvendinamus projektus ir jų rašymą. Tai vadinami mitai, kurie atspindi apie paramą gaunamą parašius projektą. Tiesiog tarp pačių kaimo bendruomenės gyventojų sklendantys gandai ir mitai apie gaunamą paramą. Pateikiu žemiau jų nuomonę, kad:

- rėmėjai tik ir laukia, kad galėtų suteikti mums finansinę paramą;
- kuo daugiau pinigų prašysim, tuo daugiau gausim;
- jei kartą gavom pinigus, neprivalom niekam atsiskaityti – tai mūsų pinigai!
- melavimas ir faktų pagražinimas apibūdinant savo organizaciją, padidins lėšų gavimo galimybes;
- atsisakymas suteikti paramą yra didelė nelaimė.

Tai įrodo kaip menkai kaimo gyventojai žino apie projektus, galima sakyti, neinformuoti ir maža sklaida ir nepakankamas skaidrumas. Šitokia nuomonė apie projektus ir jų veiklą gali sklisti tik neaktyvioje bendruomenėje, kur nėra informacijos apie jos veiklą, rengiamus ir vykdomus projektus, neatskleidžiami ir neviešinami nuveikti darbai. O norint, kad būtų pastebėta kas yra padaryta, nuveikta, būtinai reikia i viešumo ir ypač kaime tarp gyventojų.

Apibendrinant galime teigti, kad kaimo bendruomenės ir jos narius projektai skatina veiksmingesniam valdymui, intensyviai veiklą, kūrybiškumą, skatina naujovių paieškai ir sklaidai, suteikia lankstumo

2. KAIMO BENDRUOMENĖS AKTYVINIMO GALIMYBIŲ TYRIMO METODINIAI REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimo rezultatai buvo interpretuojami remiantis kiekybiniais ir kokybiniais tyrimo metodais. Tyrimas buvo atliekamas kiekybiniu metodu - anketinė apklausa raštu, nes vienintelis garantuotas būdas išsiaiškinti ko žmonėms reikia – tai jų to ir paklausti. Tiriamieji pildė psichologinius testus, apklausa raštu buvo nustatinėjami gyvenimo kokybės gerėjimo kaime kriterijai. Anketos, testai ir apklausa atliktos anonimiškai.

Anketos buvo išdalintos įteikiant kiekvienam tiriamajam į rankas ir vėl susirenkama atgal vykstant pas kiekvieną respondentą asmeniškai. Neradus ar negavus anketos, buvo vykstama dar kartą.

Anketinė apklausa. Apklausa – tai pagalbinis metodas identifikuoti kaimo žmonių gyvenvietės problemas ir jų poreikius. Apklausa taikoma drauge su kitais tyrimo metodais. Tyrimui atlikti buvo parengta struktūrizuota anketa, skirta nustatyti kokie kaimo bendruomenės poreikiai, kokios priežastys skatina bendruomeninei veiklai, su kokiomis problemomis susiduriama bendruomenėje ir jų sprendimo būdai.

Anketą sudarė šio darbo autorė. Sudarant anketą, klausimai buvo formuojami panaudojant mokslinės literatūros šaltiniais ir studijų paskaitų užrašų duomenis, atsižvelgiant į tyrimo autorės užsibrėžtą tyrimo objektą bei tikslą.

Anketą sudaro 22 klausimai. Didžiąją dalį sudaro uždaro tipo klausimai. Jie patogūs, nes nereikia įrašinėti patiem atsakymų, o tik pažymėti tinkamą savo nuomonei atsakymo variantą. Klausimyne yra keturi atviro tipo klausimai apie bendruomenės narių atsakomybės prisiėmimą,

lyderio savybes, kuriomis jis turėtų pasižymėti ir kokius gali poreikius patenkinti bendruomenė savo kaip bendruomenės ir asmeninius kaimo gyventojų. Šio tipo klausimuose galima laisvai išreikšti savo nuomonę ir ją užrašyti.

Anketą (x priedas) sudaro: instrukcinė – motyvacinė dalis, kurioje yra supažindinama su anketos pildymu ir kas bus tirama pagal duomenis, demografinis – diagnostinis blokas. Ši anketa padėjo išsiaiškinti kokia dalis gyventojų vienaip ar kitaip vertina esamą situaciją.

Anketą sudaro šešios dalys:

1. Pirmoje dalyje išsiaiškinami demografiniai duomenys: respondentų lytis, kokiai amžiaus grupei priklauso, išsilavinimas, šeimyninė padėtis, užimtumas.

2. Antroje dalyje stengiamasi išsiaiškinti apie dalyvavimą kaimo bendruomenėje. Tai būtent ar yra narys, ar yra tarybos narys, kaip vertina projektinę veiklą, paskatas, dėl kurių tapo nariu.

3. Trečioje dalyje norima išsiaiškinti priežastis kas paskatintų dalyvauti bendruomeninėje veikloje, kad įtraukti kuo daugiau žmonių. Atsakyti reikia ir į klausimus apie lyderius, jų savybes.

4. Ketvirtoje dalyje siekiama išsiaiškinti asmeninius ir pačios bendruomenės poreikius. Čia pateikiami atviro tipo klausimai, kad patys galėtų įvertinti.

5. Penktoje dalyje aiškinamasi kokios bendruomenėje pagrindinės problemos ir ko trūksta bendruomenei, kad pasiekti užsibrėžtų tikslų.

6. Šeštoje dalyje klausimai siekiant išsiaiškinti problemų sprendimo būdus.

Anketoje kai kuriems atsakymams į klausimus ir reagavimui į teiginių pasirinkta ranginė skalė (pvz: „sutinku“, „ko gero sutinku“, „ko gero nesutinku“, „nesutinku“). Sistemintais duomenis buvo naudojami atitinkami įverčiai: nuo vieno iki keturių. Likusieji klausimai turi kelis atsakymų variantus tik reikėjo pasirinkti tinkamą pagal savo nuomonę ir jį pažymėti. Anketoje yra keturi atviro tipo klausimai, kuriuose buvo galima išreikšti savo nuomonę raštu apie kaimo bendruomenės narių ir lyderio asmenines savybes ir atsakomybes.

Šiame darbe buvo panaudoti psichologiniai testai, siekiant identifikuoti asmeninių savybių nuostatas ir bendruomenės raidos būklę. Testai buvo išversti iš rusų kalbos į lietuvių. Pagal psichologo V.V. Boiko¹ buvo nustatoma emocinė reakcija į stimulus iš išorės ir komunikatyvumo diagnostika. Atlikta D. Roterio² subjektyvaus lygmens diagnostika, ir T. Lirio³ tarpasmeninių santykių diagnostika. Respondentų patogumui, kiekvienas psichologo testas buvo pateikiamas ant skirtingos pastelinės spalvos popieriaus lapo.

¹ Практическая психодиагностика (2004), *Методики и тесты*. Самара. V. V. Boiko, p. 184-192 ir p. 298-311

² Практическая психодиагностика (2004), *Методики и тесты*. Самара. D. Roteris p. 288-297

³ Практическая психодиагностика (2004), *Методики и тесты*. Самара. T. Liris, p. 408-418

Gyvenimo kokybės kriterijų nustatymui, kaip pavyzdys, panaudotas 2008 m. rugsėjo 15 d. žurnalo „Veidas“ Jonės Kučinskaitės, Rimos Janužytės atliktas tyrimas: „Kur gyvenimas gerėja sparčiausiai“. Šaltinis: visuomenės ir rinkos tyrimų centras „Vilmorus“. Šis tyrimas buvo panaudotas savivaldybėms, o magistro darbo autorė remdamasi analogijos principu, gyvenimo kokybės vertinimo parametrus adaptavo savo darbe.

Buvo sudaromas reitingas vertinant kriterijus pagal tai kas aktualu kaimo bendruomenės nariams, gyventojams. Tokie rodikliai parodo tikrąją kaimo bendruomenių pažangą ir vietinių gyventojų gyvenimo kokybę. Vertinimas vyko dešimtbalėje sistemoje pagal 23 skirtingus parametrus.

Visi tyrimai skirti išsiaiškinti kokiomis sąlygomis kaimo bendruomenė pereina iš neaktyvios bendruomenės į besimokinančią, t.y. iš vienos raidos būklės į kitą.

Statistinė duomenų analizė. Tyrimo duomenims analizuoti buvo naudojamosi statistiniais metodais (aprašomoji statistika, faktorinė ir koreliacinė analizė), kiekybiniais ir kokybiniais metodais (content (turinio) analizė). Tyrimo duomenims apdoroti, sisteminti ir vaizduoti grafiškai naudotos *SPSS-PC 11.0 for Windows*, *Windows Microsoft Office Word 2003* ir *Windows Microsoft Office Excel 2003* programos.

2.2 Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyviai⁴ - kaimo gyventojai, kur yra susikūrusi kaimo bendruomenė. Bendruomenė gyvuoja jau septyni metai. Jai priklauso 86 bendruomenės nariai. Per ataskaitinį susirinkimą yra išrinkti septyni tarybos nariai iš kurių išrinkta pirmininkė, pavaduotoja, buhalterė ir sekretorė. Susirinkimo metu išrinktas dar vienas neutralus tarybai ir bendruomenei asmuo – revizorius. Iš viso kaime gyvena apie 500 gyventojų. Išdalinta anketų šimtui tyrimo dalyvių. Į tyrimą buvo įtraukti įvairioms amžių grupėms priklausančių kaimo gyventojų. Siekta kuo daugiau apklausti potencialių žmonių. Tyrimo metu anketų gražinta mažiau, todėl duomenys tiriami pagal 94 tyrimo dalyvių nuomonę. Didelis procentas gražintų anketų leidžia apklausą laikyti pavykusia.

Atliekant tyrimą dalyviai tyrime atrinkti remiantis atsitiktine atranka, kuri vyko 2008 m. gruodžio ir 2009 m. sausio - vasario mėn. Iš viso tiriamieji dalyviai užpildė 94 kiekybines anketas, kurių kiekviena sudaryta iš penkių lapų, po 4 psichologinius testus, kurie buvo sudaryti iš 5 lapų ir 94 apklausos lapus gyvenimo kokybės kriterijams įvertinti. Visiems tiriamiesiems buvo taikomi tie patys tyrimo metodai ir tie patys klausimai.

---

⁴ Toliau gali būti įvardinti kaip respondentai, tiriamieji.

Daugumą apklaustųjų sudaro aktyvūs kaimo gyventojai, kurių situacijos bei požiūrių apibendrinimas galėtų padėti atsakyti į daugelį šiandieninio kaimo bendruomenės narių aktyvinimo klausimų.

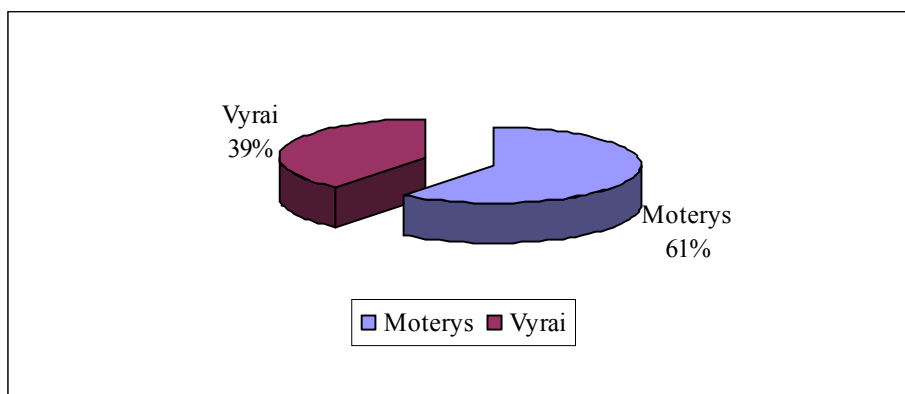
Tyrime dalyvavo įvairaus amžiaus, išsilavinimo, socialinio sluoksnio ir šeimyninės padėties, skirtingų lyčių, lietuvių tautybės atstovai.

Tyrimo rezultatus interpretavau, pavaizdavau lentelių pavidalu, grafiškai.

2.3. Kaimo bendruomenės aktyvinimo galimybių rezultatai ir jų analizė

2.3.1. Respondentų demografinė padėtis

Pagal demografinius duomenis (1 pav.) išsiaiškinta, kad tyrime dalyvavo įvairaus amžiaus ir išsilavinimo, turintys įvairius pragyvenimo šaltinius, daugiausiai darbinės pajamas gaunantys respondentai. Tokie gana aukšti respondentų išsilavinimo duomenys nurodo tam tikras bendruomenės vidines charakteristikas bei leidžia daryti prielaidą, kad šie respondentai bendruomenei netampa našta nei ekonomine, nei moraline prasme. Tokį didelį išsilavinusių ir dirbančių bendruomenės narių procentą galima vertinti kaip teigiamą veiksnį bendruomenių telkimuisi ir aktyvesnei veiklai.

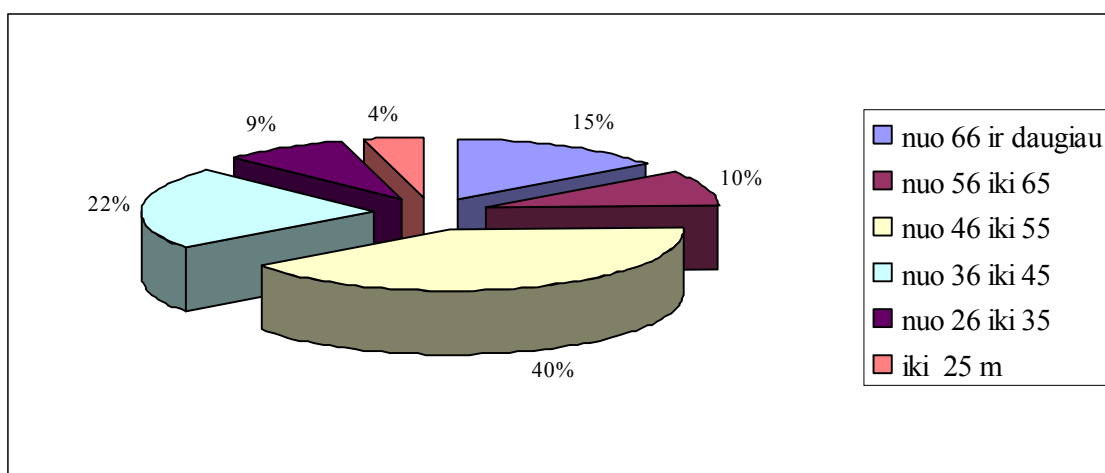

1 pav. Pasiskirstymas pagal lytį, %

Šiame tyrime dalyvavo 94 kaimo bendruomenės gyventojai. Iš jų 37 vyrai ir 57 moterys. Pagal tautybę visi apklaustieji buvo lietuviai. Didžioji dalis dalyvavusių apklausoje moteriškos lyties atstovių, tai lėmė moterų aktyvumas bendruomenės veikloje ir matyt todėl, kad moterys visuomeniškesnės. Pagal gautus duomenis ir pagal tai kiek teko bendrauti su kaimo gyventojais, drįstume teigti, kad moterys dažniau nei vyrai dalyvauja bendruomenės veikloje.

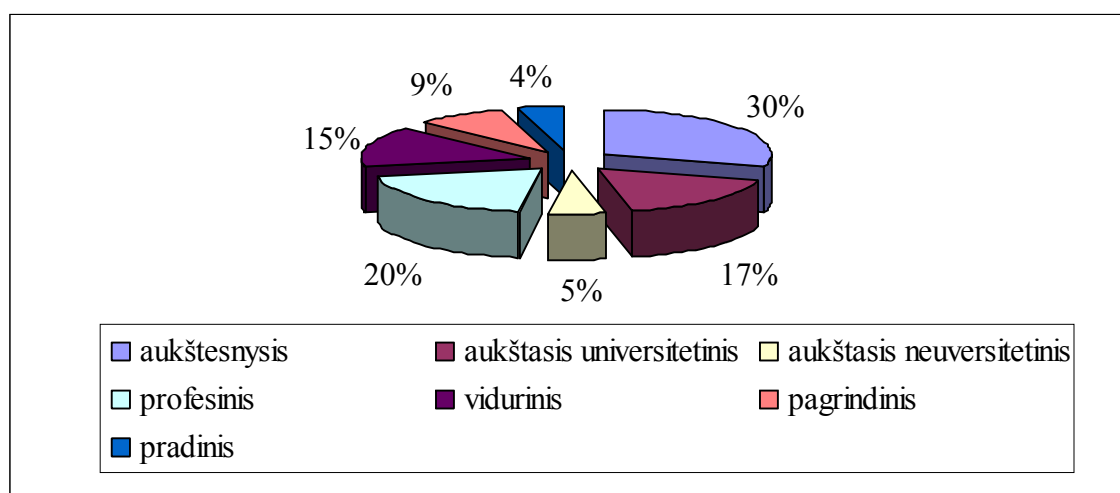
Žemiau pateikiamas respondentų pasiskirstymas pagal amžių.

2 pav. Pasiskirstymas pagal amžių, %

Analizuojant pagal amžių, apklaustieji buvo suskirstyti į smulkias šešias kategorijas: iki 25 m, nuo 26 iki 35 m., nuo 36 iki 45 m., nuo 46 iki 55 m., nuo 56 iki 65 m. ir visi kiti nuo 66 metų. Į tyrimo atranką pateko įvairiausio amžiaus kaimo gyventojų. Tyrime didžiausias procentas dalyvavo asmenų amžiaus kategorijoje nuo 46 iki 55 metų, o mažiausias amžiaus grupėje nuo 25 metų (2 pav.). Daugiausia respondentų apklausta ekonomiškai aktyvių vidutinio amžiaus gyventojų. Mažesnė jaunesnių respondentų grupė atitinka dabartinę kaimo gyventojų amžiaus struktūrą. Galime daryti prielaidą, kad tiriamos bendruomenės kaimo gyventojai kuo vyresni tuo aktyvesni veikloje ir dalyvavime bendruomenės gyvenime. Tačiau kiek jie aktyvūs ir kokioje brandoje bendruomenė galėsime daryti išvadas išanalizavę tolimesnius tyrimo duomenis. O toliau nagrinėjame respondentų pasiskirstymą pagal jų išsilavinimą.

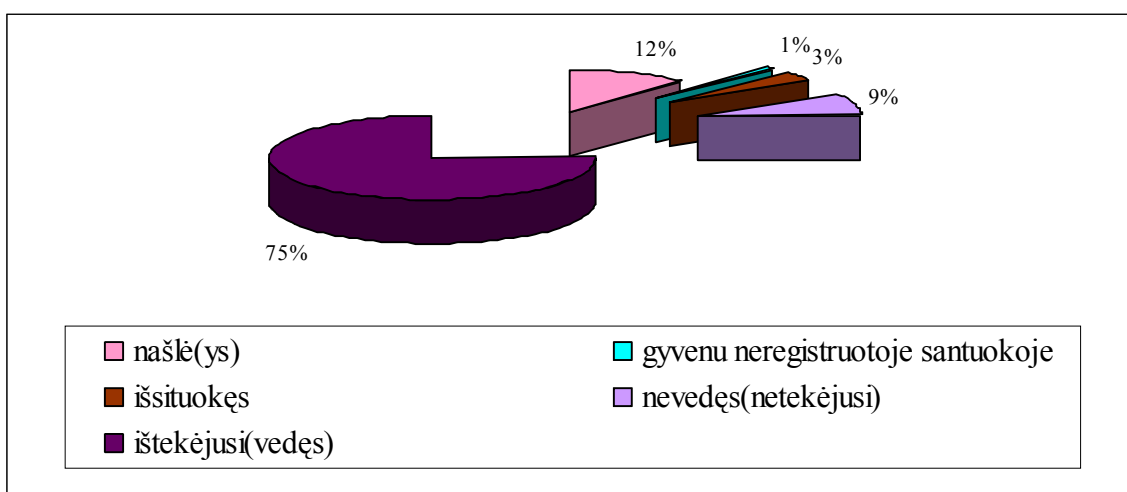
3 pav. Pasiskirstymas pagal išsilavinimą, %

Dalinant anketas buvo siekiama, kad tyrime dalyvautų respondentai ne tik skirtingo amžiaus, bet ir skirtingų socialinių grupių. Tai rodo įvairaus išsilavinimo tiriamieji, kurių pasiskirstymas pavaizduotas 3 paveikslėlyje. Didelis procentas respondentų su aukštesniu (užėmė didžiausią dalį apklaustųjų), aukštesniu, profesiniu išsilavinimu. Pagal tai galime teigti,

kad tyrime dalyvavo didelė dalis kaimo bendruomenės aktyvistų. Tyrimo metu gauti duomenys patvirtina, kad juos atspindi įvairių sluoksnių kaimo gyventojų nuomonę. Vidinės charakteristikos leidžia daryti prielaidą, kad tai teigiamas veiksnys bendruomenei iš neaktyvios raidos būklės pereiti į besimokinančią.

Pagal šeimyninę padėtį didžiausią procentą užėmė susituokusios poros. Tikriausiai tai atspindi kaimo bendruomenės gyventojų pastovumą, nesiblaškyumą.

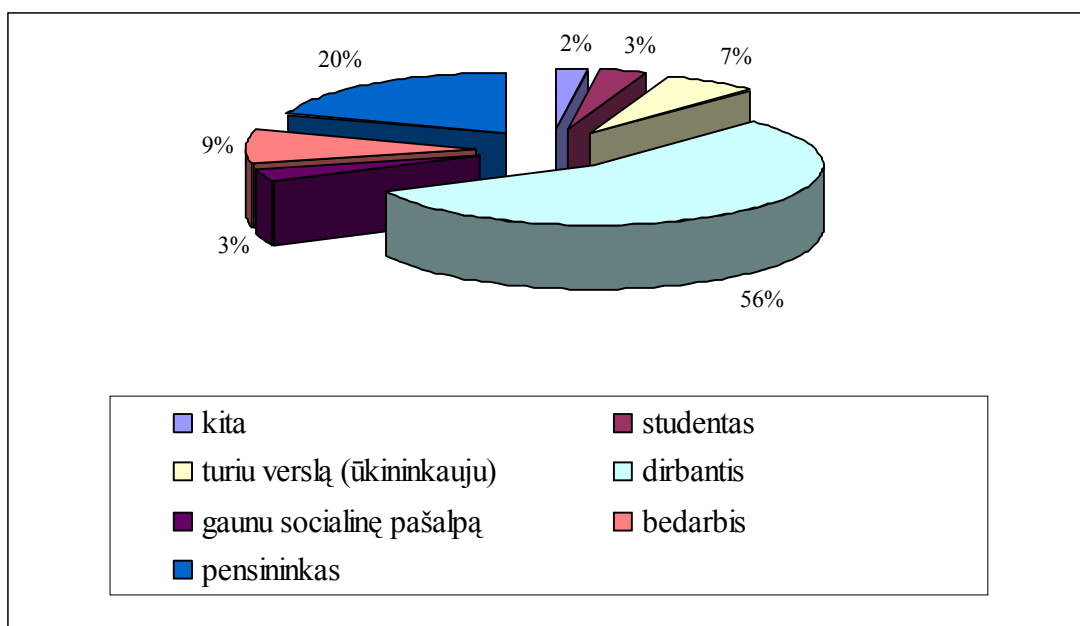
Tai didelis plusas kaimo bendruomenės žmonių asmenybės pasitikėjimu, supratimo suvokimui. Džiugina tai, kad tik 3,2 % apklaustųjų nurodė jog išsituokę.

4 pav. Pasiskirstymas pagal šeimyninę padėtį, %

Galime teigti, kad susituokusios poros aktyviau dalyvauja bendruomeninėje veikloje.

Apklaustųjų pasiskirstymą pagal jų užimtumą procentais, pavaizdavau 5 paveikslėlyje.

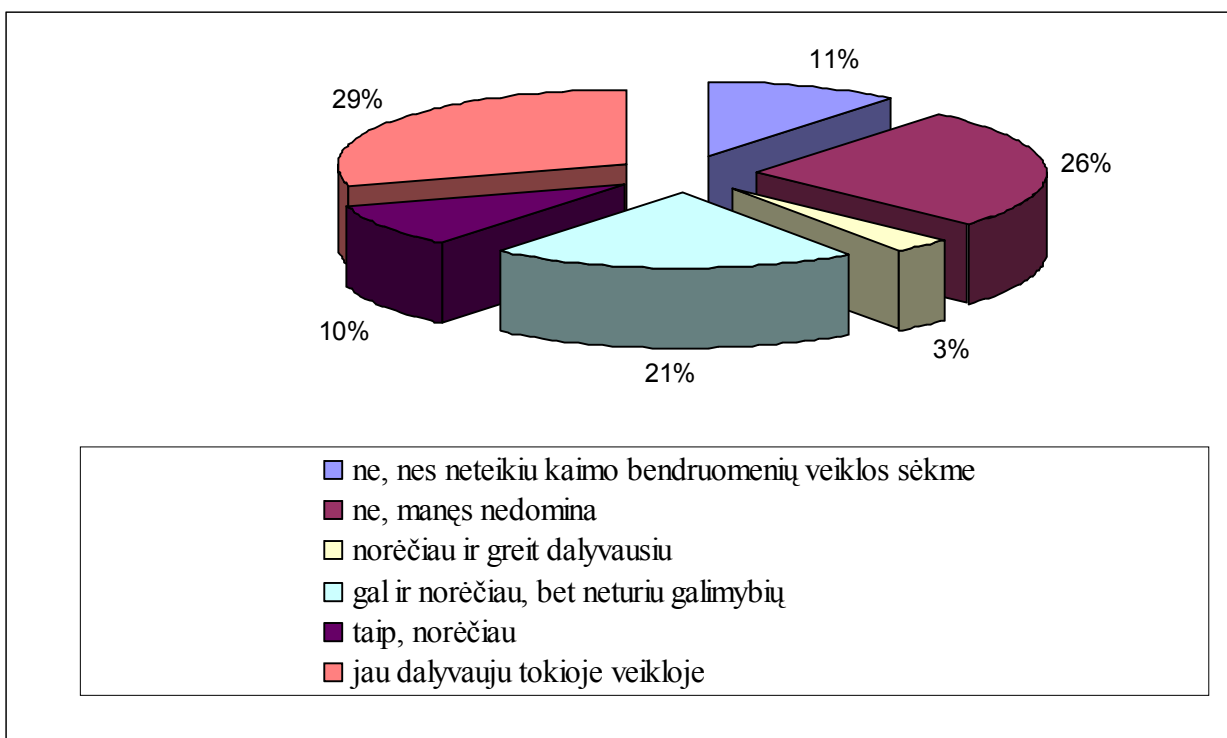
5 pav. Pasiskirstymas pagal užimtumą, %

Šiais sunkiais laikais kaimo neaplenkė bedarbystė, tačiau respondentų, kurie dirba ir gauna tradicines pajamas sudaro daugiau nei pusė apklaustųjų. Tai leidžia manyti, kad didžioji dalis kaimo gyventojų turi darbinės pajamas. Yra asmenų, kurie turi savo verslą (ūkininkauja), jie sudaro 7 % apklaustųjų. Pagal didelį pensininkų procentą (20 %) darome išvadą, kad nemaža dalis gyventojų gyvena iš pastoviai gaunamų pajamų. Ir vėl galime teigti, kad gyventojai turintys pastovias pajamas, šiuo atveju darbinės, yra aktyvesni visuomeninėje veikloje, o galbūt gali ir finansiškai paremti savo kaimo bendruomenę.

Išanalizuota respondentų demografinė situacija rodo, kad tyrimo metu dalyvavo įvairaus amžių grupių gyventojų, didžioji dalis apklaustųjų vidutinio amžiaus gyventojų grupė, kurie daugiausiai turi darbinės pajams arba turi savo verslą (ūkininkauja), yra įvairaus išsilavinimo, net 75 procento užima vedę (ištekęję) tiriamieji. Taigi, galima teigti, jog tyrimo respondentai reprezentuoja kaimo bendruomenę ir turi galimybių ją brandinti.

2.3.2. Priklausymas bendruomenei ir dalyvavimas jos veikloje

Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma apklaustųjų (29%) jau dalyvauja bendruomeninėje veikloje, o antroje pozicijoje tie, kurių nedomina tokia veikla (26%). Galime daryti prielaidą, kad kaimo gyventojai nelabai aktyviai dalyvauja bendruomeninėje veikloje.

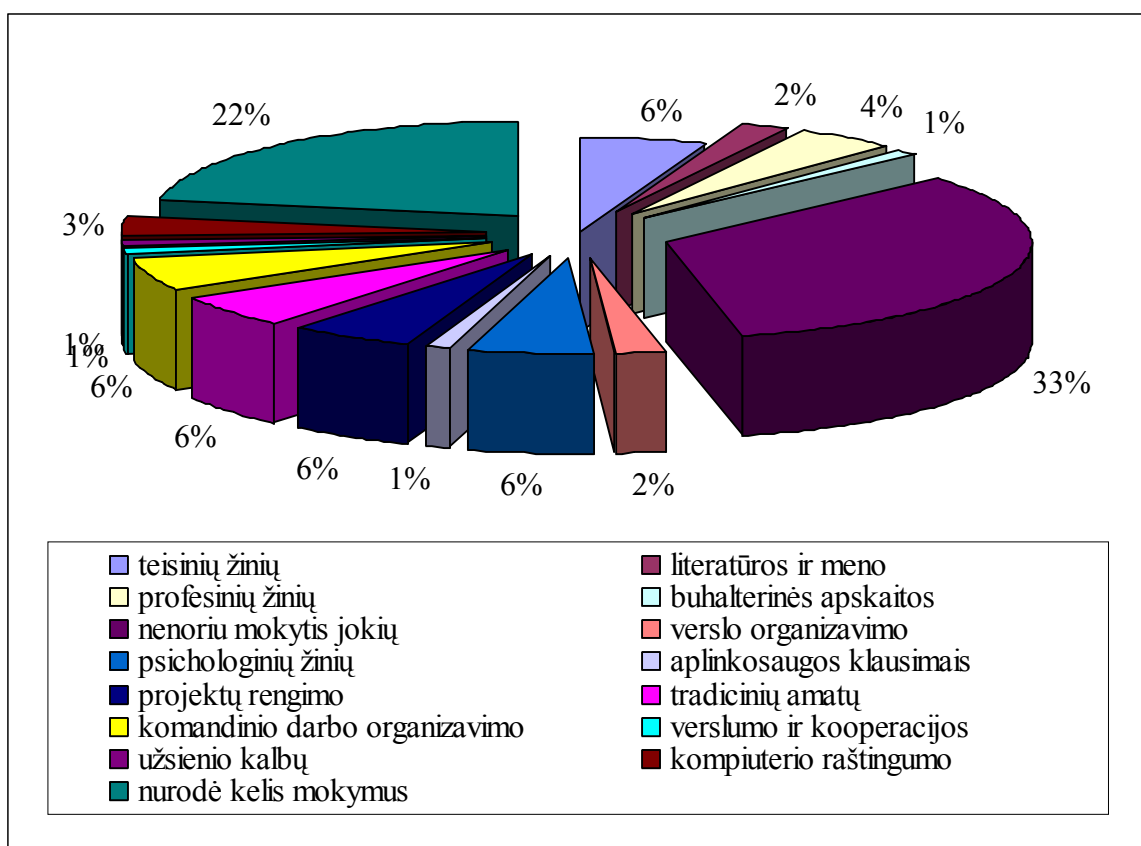

6 pav. Noras dalyvauti bendruomenės veikloje, %

Respondentų didesnę dalis pasirinko variantą, kad gal ir norėtų, bet nėra galimybių dalyvauti bendruomeninėje veikloje. Sunku patikėti jog pasitaikė ir tokių atsakiusių, kai šiais laikais kaimuose, kur tikrai nėra didelio užimtumo, kad neturėtų laiko kažkokiai veiklai. Tai leidžia manyti, kad tokia dalis respondentų t.y. kaimo gyventojų, kurie yra pasyvūs ir labai nusistatę prieš bet kokią veiklą ir ko gero netiki, kad galima drauge visiems nuveikti daugybę darbų ir išspręsti įvairių problemų. 10% apklaustųjų norėtų, bet kažkodėl dar lieka nuošalyje ir nedalyvauja veikloje. Su tokiais žmonėmis reikėtų padirbėti individualiai, galbūt tai galėtų pakeisti jų nusistatymą ir pritraukti prie bendruomeninės veiklos. Galbūt tokie asmenys nori, kad būtų pakviesti asmeniškai, o ne bendru kvietimu ar skelbimine informacija.

11% respondentų netiki bendruomenių veiklos sėkme. Tai galbūt jau kartą nusivylę arba kažkodėl jie nustatė, kad veikla nesėkminga. Galbūt jie stebi iš šono ir konstatuoja faktą.

Pagal gautus rezultatus aišku kad šioje bendruomenėje dar nėra visapusiško bendravimo su gyventojais, ypatingas trūkumas bendravimo su kiekvienu asmeniškai. Šioje bendruomenėje reikėtų pritaikyti principą „nuo durų prie durų“.

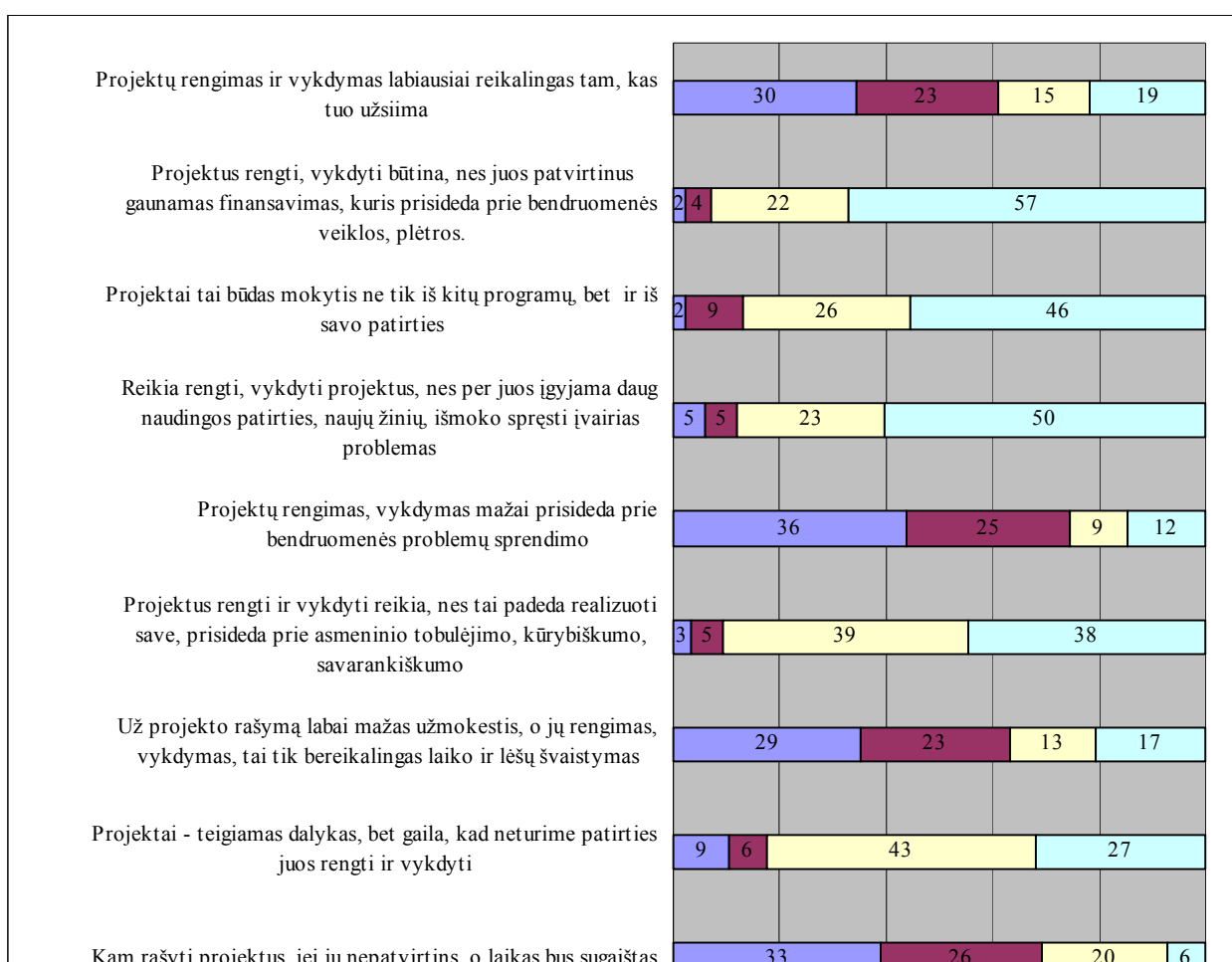

7 pav. Mokymai, kurie padėtų įsiliesti į bendruomenės veiklą, %

Apibendrinus tiriamųjų atsakymus, galima išskirti, kad vienam asmeniui neužtenka vienos srities mokymų, nurodo, kad labiausiai reikalingi net keli skirtingos pakraipos mokymai. Ir tai nurodė 22 % respondentų (7 pav.). Toliau paanalizavus iš tų kelių mokymų tai jie yra tarp tų jau ir kitų nurodytų mokymų. Keistai atrodo, kad net 33 procentai nurodė, kad nenori jokių mokymų, neturi tokio poreikio. Drįstume teigti, kad į šį klausimą taip atsakė pasyvioji kaimo dalis. Tai rodo, kad kaimo bendruomenė tikrai nėra labai veikli, aktyvi bendruomenė. Kadangi tyrimo tikslas išskirti kokių norėtų mokymų, išryškėjo, kad iš likusių atsakiusiųjų susidarė penkios grupelės po 6 %, kurie norėtų tradicinių amatų, komandinio darbo, projektų rengimo, teisinių ir psichologinių žinių mokymų. Ir po labai nedidelį procentą respondentų pasirinko visų kitų mokymų. Galime teigti, kad kaimo gyventojai nors ir pasyviai, bet domisi įvairiausiais mokymais ir mielai juose dalyvautų. Tai rodo, kad bendruomenė dar gali bręsti ir galbūt pilnai brandai, tai yra pasiekti aktyvios bendruomenės lygį.

Projektinė veikla bendruomenėje skatina bendruomenės narių aktyvumą, dalyvavimą bendruomenės veikloje, kūrybiškumą, savarankiškumą ir mąstymą. Tokia veikla gerina tarpusavio sąveiką, bendravimą ir bendradarbiavimą ir santykius pačioje bendruomenėje ir tarp jos narių. Reikia nepamiršti, kad projektinė veikla gerina gyvenimo kokybę kaime, padeda išspręsti bendruomenės plėtros klausimus. Galime teigti, kad ši veikla suartina bendruomenės narius, skatina teigiamus pokyčius bendruomenės gyvenime.

Buvo pasidomėta ką mano respondentai apie rašomus ir teikiamus bendruomenės projektus, apie jų rengimą, vykdymą (8 pav.).

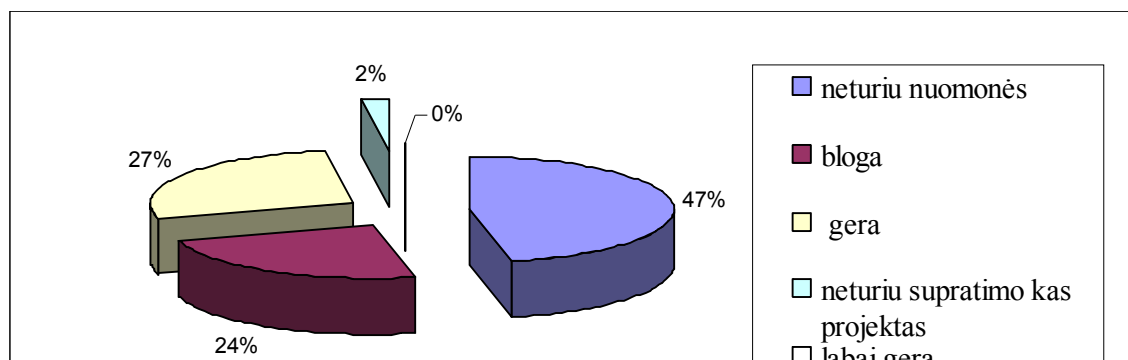

8 pav. Nuomonė apie projektų rengimą ir vykdymą, %

Pagal gautus tyrimo duomenis įsitikinta, kad kaimo gyventojai, bendruomenės nariai puikiai supranta ruošiamų ir teikiamų projektų svarbą. Nes daugiau kaip pusė atsakiusiųjų ar bent didelė dalis jų buvo įsitikinę, kad projektus reikia rengti vykdyti, nes juos patvirtinus gaunamas finansavimas, kuris prisideda prie bendruomenės veiklos, plėtros; tai būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties; per juos įgyjama daug naudingos patirties, naujų žinių, išmoko spręsti įvairias problemas; projektus rengti ir vykdyti reikia, nes tai padeda realizuoti save, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, kūrybiškumo, savarankiškumo. Tačiau buvo ir pesimistiškų nuomonių kaip: projektų rengimas ir vykdymas labiausiai reikalingas tam, kas tuo užsiima; už projekto rašymą labai mažas užmokestis, o jų rengimas, vykdymas, tai tik bereikalingas laiko ir lėšų švaistymas. Susidaro tokia nuomonė, kad pesimistiškai į projektus žiūri tie asmenys, kurie bijo atsakomybės, nes projektai dar susiję ir su pinigų administravimu. Džiugu, kad tik maža dalis apklaustųjų (vos 6 respondentai) manė: kam rašyti tuos projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas. Buvo ir tokių, kurie manė, jog projektų rengimas, vykdymas mažai prisideda prie bendruomenės problemų sprendimo.

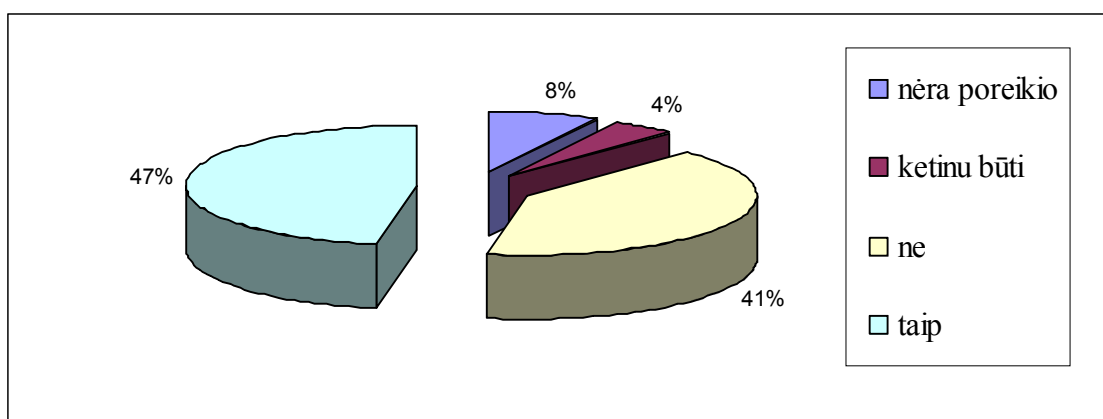
Tiriamųjų nuomonė rodo, kad gyventojai supranta kokią svarbą turi projektinė veikla jų kaimui ir bendruomenei. Būtent projektų rengimas jų vykdymas daro bendruomenę veiklia, nes pavykus per projektą gauti finansavimą, norėsis ir toliau veikti. Todėl tobulėjama ir bendruomenė iš neaktyvios gali pereiti į besimokinančią, o galbūt tapti aktyvia.

Kadangi bendruomenė be projektinės veiklos, jos vykdymo negalėtų tinkamai veikti, bręsti ir pereiti į kitą stadiją, tai respondentų buvo klausiama ką jie mano apie kaimo bendruomenės projektinę veiklą. Atsakiusiųjų nuomonė ir vertinimas atvaizduotas 9 paveikslėlyje.

9 pav. Projektinės veiklos vertinimas, %

Atlikto tyrimo rezultatai apie projektinės veiklos vertinimą parodė, kad net 24 % kaimo gyventojų blogai vertina vykdomus bendruomenės projektus. O didžioji dalis (47 %) respondentų neturi nuomonės apie projektinę veiklą. Džiugina nors tai, kad tik 2 procentai apklaustųjų neturėjo supratimo kas tas projektas. Bet liūdina tai, kad nei vienas iš apklaustųjų neatsiliepė labai gerai apie vykdomą projektinę veiklą kaimo bendruomenėje. O 27 % tokią veiklą vertino gerai. Tai leidžia teigti, kad bendruomenė nėra aktyvi, trūksta informavimo ir skaidrumo apie vykdomą projektinę veiklą tiriamoje bendruomenėje. Bendruomenės nariai mažai gauna informacijos ir ataskaitų apie vykdomą veiklą bendruomenėje, nepakankamai įtraukiami dalyvauti projektinėje veikloje. Nes finansavimas kaime galimas per projektus ir tai suteikia spręsti daugelį kaimo problemų.

10 pav. Priklausymas bendruomenei kaip jos narys, %

Tiriamųjų buvo klausiami ar jis priklauso bendruomenei t. y. ar jos narys. Net 47 % respondentų išreiškė priklausymą bendruomenei. Galima teigti, kad dauguma apklaustųjų yra bendruomenės nariais. Nes neigiamai atsakė 41% respondentų. Ir dar 4 procentai ketina būti, likusieji 8 % pareiškė, kad nėra poreikio tapti bendruomenės nariu. Galima susidaryti nuomonę, kad daugelis vengia atsakomybės už kaimo gyventojus, jų veiklą, rengiamus ir vykdomus projektus.

Iš klausimo ar esi narys išplaukė klausimas ar yra bendruomenės tarybos narys. Iš lentelės

duomenų tampa aišku, kad apklausoje dalyvavo ir bendruomenės narių ir tarybos narių ir vienas išreiškė norą juo būti.

2 lentelė

Priklausymas bendruomenės tarybai

Atsakymas	Skaičius	Procentai
norėčiau būti	1	1,92
ne	37	71,15
taip	14	26,92

Kai kada atrodantis menkas žmogus gali nuveikti begalę gerų dalykų, tik reikia suteikti šansą. O esant bendruomenės tarybos nariu galima geriausiai save realizuoti bendruomeninėje veikloje. Tarybos nariai turi privilegijų ir sprendžia visus klausimus susijusius su bendruomene, kaimu, gyventojais, rengiamais ir vykdomais projektais ir ant jų pečių gula didelė atsakomybė. Galima teigti, kad tyrime dalyvavo visi tarybos nariai, nes bendraujant su bendruomenės nariais išsiaiškinau, kad būtent tarybą ir sudaro visi asmenys anketoje atsakę teigiamai. Tai užtikrina rezultatų patikimumą tiriant bendruomenės brandą. Kadangi tokie asmenys yra susidūrę su bendruomenės užkulisiais ir gali per apklausą pateikti labai svarbių faktų ir nuomonių. Visa tai turėtų išryškėti atviruose klausimuose. Tuo labiau, kad apklausa yra anoniminė.

2.3.2.1. Projekto rašymo, rengimo ir vykdymo kintamųjų koreliacinė (Spearman) analizė

Gauti anketiniai duomenys buvo analizuoti koreliacijos būdu, atskleidžiant tiek tiesioginius (teigiamus), tiek ir priešingus (neigiamus) kintamųjų tarpusavio ryšius⁵. Rezultatai, atspindintys projekto rašymo, rengimo ir vykdymo kintamųjų koreliacinius (Spearman) ryšius⁶, pateikti 1 priedo 1 lentelėje.

⁵ Koreliacijos koeficientai (r) gali svyruoti nuo -1 iki 1. Kuo koreliacijos (Spearman) koeficientas arčiau -1 ar 1, tuo glaudesnis ryšys tarp kintamųjų. Ryšio stiprumas nustatomas pagal koreliacijos koeficiento (r) dydį:

- iki 0,2 (-0,2) – ryšio nėra;
- nuo 0,2 iki 0,4 (-0,2 iki -0,4) – ryšys silpnas;
- nuo 0,4 iki 0,6 (-0,4 iki -0,6) – ryšys stiprus;
- nuo 0,6 (-0,6) – ryšys labai stiprus.

⁶ Lentelėje naudojamų spalvų paaiškinimai:

	Tiesioginis kintamųjų ryšys 0,01 statistinio reikšmingumo lygmenyje (p)
	Priešingas kintamųjų ryšys 0,01 statistinio reikšmingumo lygmenyje (p)

Empiriniai duomenys atskleidė tiek tiesioginius, tiek priešingus kintamųjų ryšius. Aptariant priešingus kintamųjų ryšius, reikėtų paminėti, kad teiginys *kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas* priešingai koreliuoja (stiprus ryšys) su teiginiu *projektus rengti, vykdyti būtina, nes juos patvirtinus gaunamas finansavimas, kuris prisideda prie bendruomenės veiklos, plėtros* ($r=-0,405$).

Tiesioginiai ryšiai (stiprūs ir labai stiprūs) pastebimi tarp tam tikrų teiginių, atskleidžiančių tiek teigiamą, tiek ir neigiamą projektų rašymo, rengimo ir vykdymo pusę, tačiau pateiksime tik labai stiprius ryšius. Gauti duomenys atskleidžia, kad stiprūs tiesioginiai ryšiai yra tarp šių teiginių *projektų rengimas, vykdymas mažai prisideda prie bendruomenės problemų sprendimo ir už projekto rašymą labai mažas užmokestis, o jų rengimas, vykdymas, tai tik bereikalingas laiko ir lėšų švaistymas* ($r=0,639$) bei tarp *reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, naujų žinių, išmoko spręsti įvairias problemas ir projektai tai būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties* ($r=0,661$) ir *projektus rengti, vykdyti būtina, nes juos patvirtinus gaunamas finansavimas, kuris prisideda prie bendruomenės veiklos, plėtros* ($r=0,328$).

Respondentai mano, kad kam projektus rašyti jei nebus gautas finansavimas, projektai mažai prisideda prie problemų sprendimo - tai neigiamai nuteikia bendruomenės narius. Todėl bendruomenė ir yra neaktyvios bendruomenės lygmenyje, nors turi resursų, kad pereiti į besimokinančią. Kadangi stipriausias tiesioginis ryšys ($r=0,661$), tai didelė dalis manančių, kad projektai reikalingi, juos rengti būtina ir taip įgyjama patirties. Tačiau likusieji respondentai skeptiškai žiūri į tai, kad patvirtinus projektą ir gavus finansavimą galima sėkmingai veikti toliau. Kol nebus įgiję patirties šioje srityje, negaus apčiuopiamo rezultato, kaimo gyventojai nepajus projektų įgyvendinimo duodamos naudos, ir teigiamo poveikio. Gali būti, kad tam reikia veiklaus lyderio ar bendruomenės pirmininko, kuris užsiimtų projektų rašymu ir vykdymu.

Galima būtų daryti prielaidą, kad kuo labiau respondentai mano, kad projektų rengimas yra laiko gaišimas, tuo labiau mano, kad jie neprisideda prie bendruomenės veiklos plėtros ir atvirkščiai, kuo labiau mano, kad projektai prisideda prie veiklos plėtros, tuo mažiau mano, kad tai tik atima laiką iš jų. Greičiausiai kaimo bendruomenėje vyrauja du ambivalentiškos nuostatos už ir prieš projektų rašymą.

Taip pat pastebima, kad respondentai tiesiogiai sieja dvi neigiamas puses: mažą užmokestį su projektų neprisidėjimu prie bendruomenės problemų sprendimo bei dvi teigiamas puses: patirties įgijimą, naujas žinias bei mokymąsi.

2.3.2.2. Projekto rašymo, rengimo ir vykdymo faktorinė analizė

Projekto rašymo, rengimo ir vykdymo kintamųjų struktūra, kurią sudaro 9 teiginiai ir kurie buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. Pakankamai prasmingas buvo šių teiginių faktorizavimas. 9 empirinės apraiškos (kintamieji/teiginiai) buvo apibendrintos 2 faktorių modeliu (žr. 4 lentelę).

3 lentelė

Projekto rašymo, rengimo ir vykdymo faktorių modelis

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r_{itt}	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Patirtis ir mokymasis	projektai tai būdas mokytis ne tik iš kitų programų, bet ir iš savo patirties	0,818	0,71	0,77	0,84	26,90
	reikia rengti, vykdyti projektus, nes per juos įgyjama daug naudingos patirties, naujų žinių, išmoko spręsti įvairias problemas	0,805	0,78			
	projektus rengti, vykdyti būtina, nes juos patvirtinus gaunamas finansavimas, kuris prisideda prie bendruomenės veiklos, plėtros	0,701	0,63			
	projektus rengti ir vykdyti reikia, nes tai padeda realizuoti save, prisideda prie asmeninio tobulėjimo, kūrybiškumo, savarankiškumo	0,591	0,59			
Laiko švaistymas	projektų rengimas, vykdymas mažai prisideda prie bendruomenės problemų sprendimo	0,826	0,71		0,79	23,90
	už projekto rašymą labai mažas užmokestis, o jų rengimas, vykdymas, tai tik bereikalingas laiko ir lėšų švaistymas	0,740	0,64			
	labdaros, paramos, organizavimas	0,679	0,54			
	kam rašyti projektus, jei jų nepatvirtins, o laikas bus sugaištas	0,624	0,61			
	projektų rengimas ir vykdymas labiausiai reikalingas tam, kas tuo užsiima	0,596	0,48			

Gauti duomenys rodo, kad buvo gauti 2 faktoriai – *Patirtis ir mokymasis* ir *Laiko švaistymas*, atitinkamai apjungiantys 4 ir 5 teiginius, jie pateikiami 4 lentelėje.

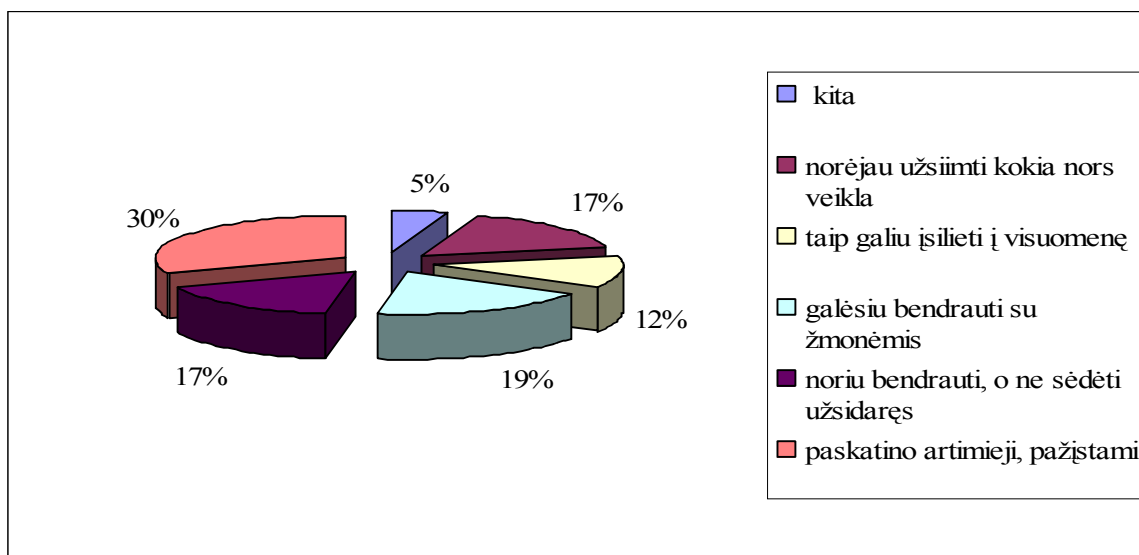
Teiginių statistinis sąryšis su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, jog buvo gautos gana aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Apie tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,48 \leq r \leq 0,78$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 23,9 proc. iki 26,9 proc. Kiek matrica tinka faktorinei analizei, rodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris šiuo atveju yra gana aukštas (0,77). Pavienių faktorių vidinė

konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,79 iki 0,84, todėl visi faktoriai yra pakankamai homogeniški.

Į faktorių „Patirtis ir mokymasis“ pateko 4 teiginiai, kurie atspindi projektų rengimo ir vykdymo svarbą. Pagal gautus rezultatus faktorius rodo, kad atsakiusieji supranta, kad patirtis ir mokymasis rengti projektus turi įtaką bendruomenės veiklai, aktyvumui, išlikimui. Didelis lyginamasis svoris leidžia pagrįstai teigti, kad projektų rengimo ir vykdymo patirtis labai svarbi kaimo bendruomenės nariams. Į faktorių „Laiko švaistymas“ sukrito net penki teiginiai, kurie tarpusavyje susiję ir atspindi pasyvumą, nusivylimą rašomais, vykdomais projektais kaimo bendruomenėje.

2.3.3. Priežastys, skatinančios dalyvauti bendruomeninėje veikloje

Tiriamųjų buvo klausama kas juos paskatino tapti bendruomenės nariais. Jų nuomonių įvairovė išreikšta 11 pav. Analizuojant duomenis gauta, kad atsakymo varianto jog paskatino „noras įrodyti kitiems, kad aš irgi galiu“ – niekas nepasirinko. Tai rodo, kad kaimo gyventojai yra pasyvūs ir nepasitiki savo jėgomis. Kad tuo įsitikinti išryškėja ir tame, kad net 30 % iš atsakiusiųjų nurodė jog bendruomenės nariu paskatino tapti artimieji, pažįstami. Galima teigti, kad kaimo gyventojai neaktyvūs, patys nerodo iniciatyvos, kad bendruomenės veikla aktyvėtų. Tačiau viską lemia ir patys gyventojai ir bendruomenė, daug kas priklauso nuo jų aktyvumo bei pasyvumo.

11 pav. Paskata tapti bendruomenės nariu, %

Reikia pažymėti ir tikėtis, kad dar ne viskas prarasta, nes 19 % respondentų įsiliejo į bendruomenę tam, kad galėtų bendrauti su žmonėmis. 12 % nurodė, kad taip gali įsilieti į

visuomenę. Yra kaime gyventojų, kurie nenori sėdėti užsidarę namuose, o bendravimas reikalingas. Apklauso duomenimis tokių apklaustųjų sudaro 17 %. Lygiai tiek pat procentų apklaustųjų tapo bendruomenės nariu, nes norėjo užsiimti kokia nors veikla.

Atviro tipo klausimu buvo siekta išsiaiškinti kokias atsakomybes turėtų prisiimti bendruomenės narys. Lentelėje užfiksuota kokie buvo atsakymai. Į šį atviro tipo klausimą atsakė daugiausia procentų respondentų.

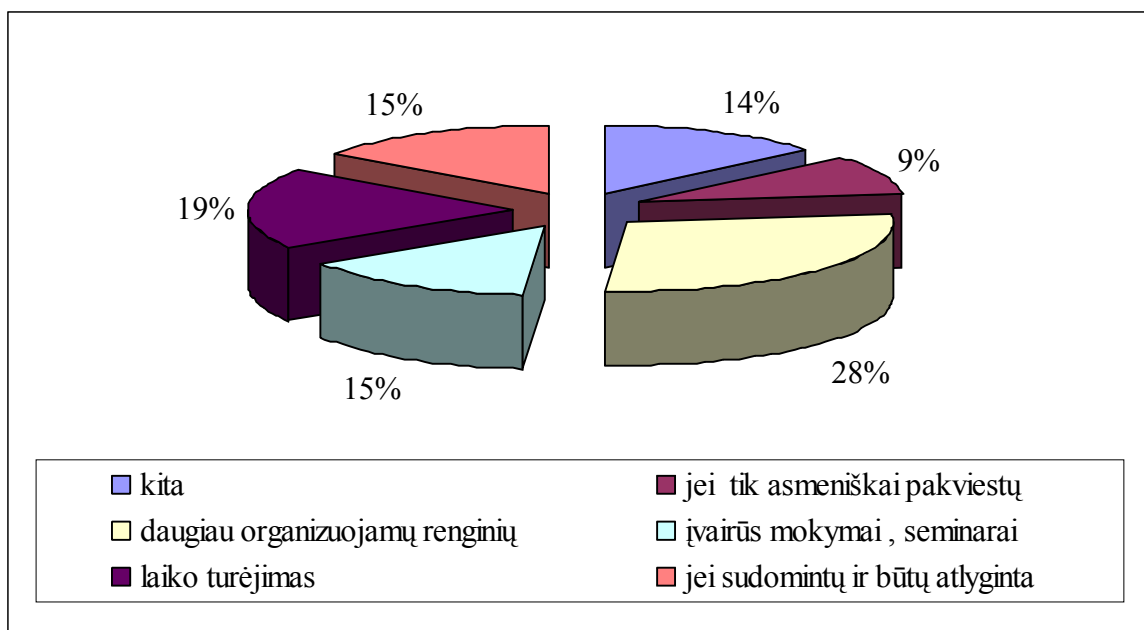
Turinio (content) analizės metodu darbo autorė išskyrė bendruomenės narių atsakomybes, kurias nurodė respondentai savo anketose.

4 lentelė

Atsakomybės, kurias turėtų prisiimti bendruomenės narys

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Tipinių požymių(eiginių) pavyzdžiai
Bendruomenės nario atsakomybė (N=54)	Aktyvumas	13	„<...> atsakingi už kultūrinius renginius kaime <...>“, „<...> rengti akcijas dėl aplinkos tvarkymo ir panašiai<...>“, „<...> aktyviai dalyvauti bendruomenės veikloje <...>“, „<...> būti geras organizatorius<...>“.
	Bendruomeniškumas	13	„<...> daug dėmesio skirti bendruomenei su žmonėmis <...>“, „<...> turėtų jausti atsakomybę už savo veiksmus, ir stengtis bendruomenės labui <...>“, „<...> atsakomybę už kaimą kaip už savo kiemą <...>“, „ugdytas supratimą,požiūrį į supančią aplinką <...>“, „<...> pilietiškumas,atsakingumas<...>“.
	Būdo bruožai	15	„<...>Sąžiningas<...>“ „<...>asmeninės atsakomybės poveikį<...>“ „<...>gerbti,mylėti,draugiškai<...>“ „<...>Būtų sąžiningas<...>“
	Bendravimas	4	„<...> bendrauti bendruomenės žmonėmis <...>“, „<...> turi dirbti,bendrauti, o ne sėdėti užsidarę <...>“, „<...> palaikyti ryšius su kitais bendruomenės nariai <...>“.
	Dalyvavimas	3	„<...> dalyvauti renginiuose, talkose „<...> kuo daugiau visur dalyvauti <...>“, „<...> jei esi bendruomenės narys,tai turi dalyvauti visuose renginiuose,padėti <...>“,
	Veikla	10	„<...>dalyvauti bendruomenės veikloje ir puoselėti kaimo gerbuvį <...>“, „<...> mažiau kalbų daugiau darbų <...>“, „<...> norėti dirbti kaimo žmonių labui <...>“.
	Problemų sprendimas	8	„<...> visos bendruomenės interesų pusiausvyra ir jų paisymas, bendro sprendimą priėmimo <...>“, „<...> padėti tarybai spręsti problemas,kurios atsakytu į kaimo klausymus <...>“, „<...> kartu spręsti bendruomenės problemas <...>“.

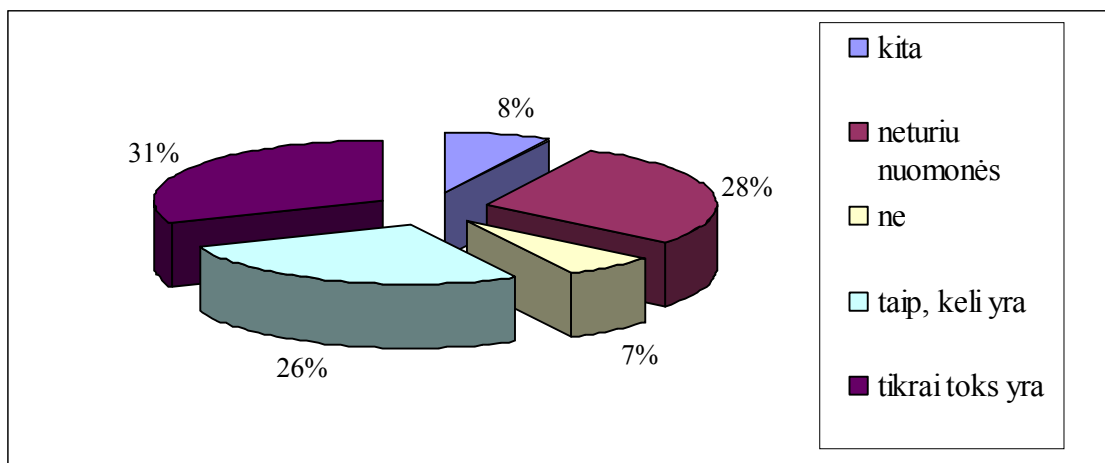
Išsiaiškinus kas paskatino tapti bendruomenės nariu, buvo įdomu sužinoti ką mano respondentai kokie būdai paskatintų tuos narius imtis veiklos.

12 pav. Paskata dalyvauti bendruomeninėje veikloje, %

Galima daryti išvadą, kad kaimo gyventojai pavargę nuo kasdienybės rūpesčių, įtampos, todėl jie nori atsipalaiduoti. Net 21 iš apklaustųjų pasigenda šioje bendruomenėje daugiau organizuojamų renginių. Manychiau, kad bendruomenė nepakankamai aktyvi, nes 15 respondentų neturi laiko veiklai ir 12 iš jų nurodė, kad juos paskatintų įvairūs mokymai ir seminarai. Bendruomenė nedirba ta linkme, jog žmonės suprastų, kad bendruomeninė veikla tai gerovė kaimui, o ne asmeniškai gauta nauda, bet atsirado tokių, kurie už tokią veiklą norėtų atlyginimo. Nieko nuostabaus, kad kalbama apie atlygį, nes pragyventi kaime kai nėra darbo, nesinori nei visuomeninės veiklos. Ypač tai atsiliepia bendruomenės pirmininko atžvilgiu, nes ir jis ir taryba dirba už dyką. Bet ir vėl galime siūlyti rašyti projektus, nes tai vienintelis ir realus būdas pragyventi bendruomenei. O rengiant ir vykdant projektinę veiklą į ją įtrauksime vietos gyventojus, nes ir jiems tai aktualu ir naudinga. Tokiu būdu išlaikomas jų aktyvumas. Nes pagal apklausos duomenis atsirado 9 %, kurie pageidauja, kad juos asmeniškai pakviestų dalyvauti bendruomenės veikloje.

Šiai bendruomenei trūksta aktyvumo, organizacinių gabumų, informacija ir jos sklaida nepakankama. Gali būti, kad tokia situacija susidariusi dėl netinkamo bendruomenės pirmininko. O kalbant apie bendruomenes tai yra pastebėta, kad jei bendruomenei vadovauja aktyvus, organizuotas, vadybiškas lyderis, tai ir bendruomenė yra aktyvesnė, pritraukia daugiau narių, suteikia tikėjimo nuveikiamais darbais. Tai ir pažiūrėkime ar apklaustieji mato kaime lyderį, kuris galėtų suaktyvinti bendruomenę.

13 pav. Nuomonė apie kaimo lyderį, %

Pagal gautus duomenis galime teigti, kad 29 kaimo gyventojai mato lyderį, o 24 jų mano, kad žino ir mato net kelis lyderius. Aiškėja jog vietos gyventojai turi savo lyderį, tik galbūt jų nuomonė lieka nuošalyje. Kadangi bendruomenė nėra aktyvi, tai nėra ko stebėtis, kad net 28 % respondentų neturi nuomonės apie tai kas galėtų tapti lyderiu. Jeigu bendruomenės nariai būtų aktyvūs tai jie susirinkę išspręstų lyderio – vadovo klausimą, tačiau per mažas aktyvumas ir informacijos stoka neleidžia šiai kaimo bendruomenei išsirinkti tinkamą lyderį, kuris atstovautų bendruomenei. Todėl galime teigti, kad bendruomenė sugebėtų pereiti į aukštesnį brandos lygį, jei pasikeistų kaimo bendruomenės lyderis.

Kadangi apklaustieji žino ką mato lyderiu, tai jie ko gero puikiai žino ir kokiomis savybėmis jis turi pasižymėti. Buvo prašoma atviro tipo klausime nurodyti kokiomis savybėmis turi pasižymėti lyderis, kad suburtų bendruomenę. Nurodė 65 apklaustieji, o 28 paliko neužpildę.

5 lentelė

Lyderio savybių nurodymas

Atsakymas	Skaičius	Procentai
nenurodė	28	29,8
nurodė	65	69,1

Išanalizavus ar apklaustieji mato savo kaime lyderį, reikėjo pateikti kokiomis jis savybėmis turėtų pasižymėti, kad suburti bendruomenę. Ši nuomonė išskirta turinio (content) analizės metodu.

Lyderio savybės, kurios padėtų suburtų bendruomenę

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Tipinių požymių (teiginių) pavyzdžiai
Lyderio savybės (N=51)	Asmeninės	47	„<...> asmeniniu pavyzdžiu <...>“, „<...> sąžiningas, gerbiantis <...>“, „<...> turintis psichologijos žinių <...>“, lyderis turi būti sąžiningas darbstus, <...> geraširdiškumas <...>“.
	Iniciatyvumas	19	„<...> darbstus, iniciatyvumas, <...>“, „<...> turintis organizacinių gabumų <...>“, „<...> atsakomybę už kaimą kaip už savo kiemą <...>“, kviestis į renginius, daryti talkas aplinkai gražinti <...>“.
	Bendravimas	22	„<...> mokėtų bendrauti su žmonėmis, <...>“, „<...> gebėjimu bendrauti <...>“, „<...> aukšta bendravimo kultūra <...>“, turėtų būti žmogus, kuris mokėtų suburti bendruomenę <...>“.
	Aktyvumas	8	„<...> kviestis į renginius, daryti talkas aplinkai gražinti <...>“, „<...> turėtų būti aktyvus <...>“, veiklus, „<...> turėtų domėtis kaip gyvena kitos bendruomenės <...>“, lėšų, kurių prireikia bendruomenės veiklai gerinti <...>“.

Gauti duomenys rodo, kad lyderis turi būti iniciatyvus, organizuotas ir sugebėti bendrauti, kviesti į renginius ir aktyviai dalyvauti bendruomeninėje veikloje, o kaimo bendruomenės gyventojai pasitikėtų tuo lyderiu, kuris pasižymėtų asmeninėmis savybėmis tokiomis kaip: sąžiningumas, darbštumas, geraširdiškumas.

Galime teigti, kad kaimo bendruomenės privalo turėti lyderį ir jis turi atitikti jam keliamus gyventojų reikalavimus ir pateisinti jų lūkesčius.

2.3.4. Kaimo bendruomenės ir asmeninių poreikių analizė

Kaimo bendruomenės poreikiai užfiksuoti atviro tipo klausimu. Respondentai galėjo laisvai išreikšti nuomonę, ją nurodant raštu, nes aktyvinant reikia žinoti ir vietos gyventojų poreikius. Tokiu būdu išsiaiškinama priežastis kodėl gyventojai nori imtis veiklos, kokie jų interesai, gebėjimai, pagal tai galima numatyti priemones motyvacijai didinti.

Respondentų buvo prašoma nurodyti kokius asmeninius poreikius gali tenkinti bendruomenė.

Asmeniniai poreikiai, kuriuos gali tenkinti bendruomenė

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Tipinių požymių(eiginių) pavyzdžiai
Bendruomenės tenkinami asmeniniai poreikiai (N=31)	Bendravimas	8	„<...> išėjimas į šventes, renginius, galima bendrauti su žmonėmis sprendžiant kaimo problemas, bendrauti bendruomenės žmonėmis<...>“, kuo daugiau bendrauti su visais bendruomenės nariais <...>“, „<...> pabendrauti su žmonėmis <...>“.
	Informavimas	2	„<...> visus, kokius klausimus besikreiptum „<...> gyventojų švietime, teikti informaciją <...>“.
	Pagalba	8	„<...> padėti žmogui sunkia padėtimi <...>“, „<...> pagalbą suteikus bent reikiant, jei tai būtina <...>“, „<...> padėtų atsitikus nelaimėi <...>“.
	Problemų sprendimas	2	„<...> socialinių problemų sprendimu <...>“.
	Socialiniai	7	„<...> jaunimo užimtumo organizavimo, „<...> kultūrinio gyvenimo organizavime, kaimo gyvenimo kokybei gerėjimą <...>“.
	Veiklumas	10	„<...> bendruomenės narių užimtumas, aktyvi veikla <...>“, „<...> aktyvinti veiklą, „<...>. turėtų turėti organizacinių sugebėjimų ir mokėti uždegti žmonėse norą ką keisti <...>“.

Gauti rezultatai parodė, kad bendruomenės tenkinami asmeniniai poreikiai svarbiausi yra veiklumas, nes daugiausia respondentų pažymėjo šį apibūdinimą. Šiek tiek mažiau respondentų nurodė „nuomonių pagalba“ ir „bendravimas“ ir ganėtinai mažokai surišo savo asmeninius poreikius su informacija ir problemų sprendimo pasirinkimu. Galima teigti, kad gyventojai nori veiklos, nes tai jų asmeninių poreikių taikymas per bendruomenę. Išreiškus nuomonę kokius gali tenkinti asmeninius poreikius, gyventojų buvo prašoma nurodyti kokius matytų pačios bendruomenės poreikius.

8 lentelė

Nuomonė apie bendruomenės poreikius

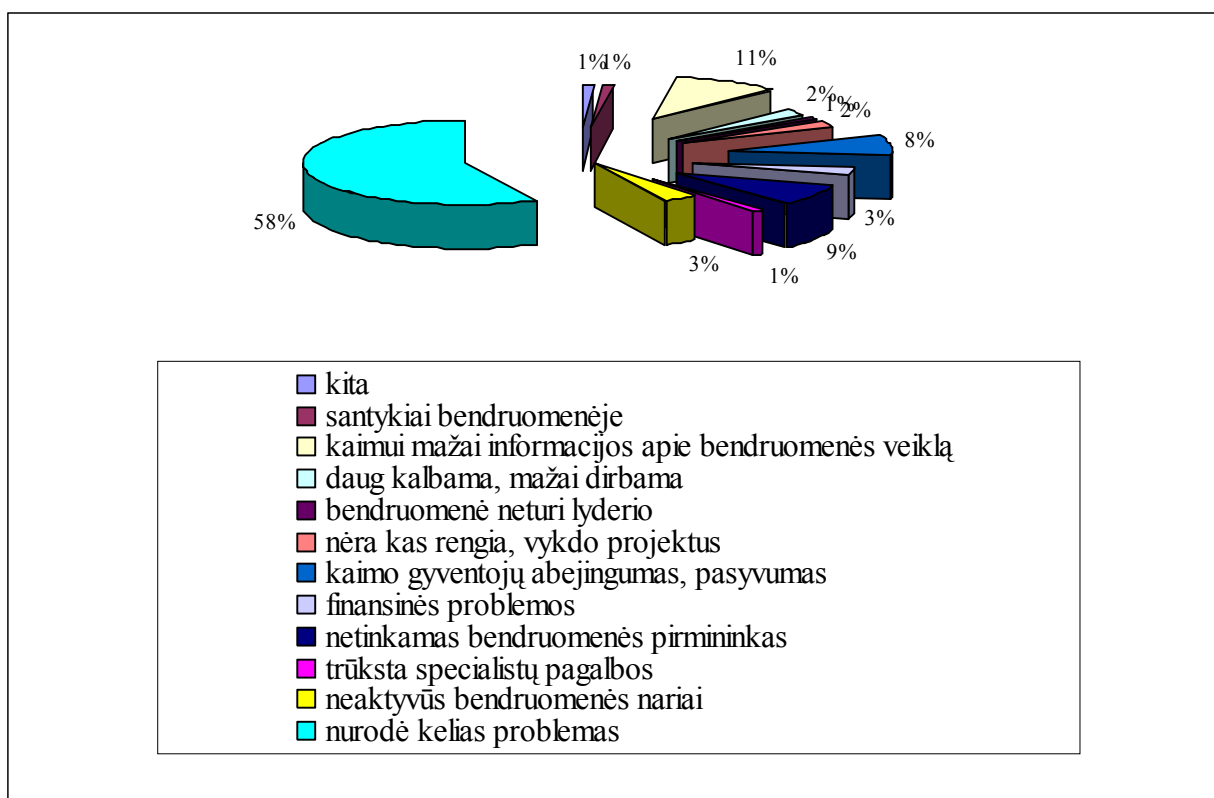
Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Tipinių požymių (teiginių) pavyzdžiai
Bendruomenės poreikiai (N=20)	Bendravimas	5	„<...> bendravimas labai svarbu <...>“, bendrai apsitvarkyti aplinkas, burti žmones į saviveiklą <...>“, etatiniai darbuotojai <...>“, palyginus su kitomis bendruomenėmis kurios gerai pažįstu, tai mūsų bendruomenė nieko gero neturi <...>“.
	Socialiniai	13	„<...> dažniausiai gerbūvio kėlimas, <...>“, „<...> patalpos ir imunitetas <...>“, „<...> soc, gerovės gerinimas <...>“, socialinius poreikius <...>“, reikėtų nors pirmininkui skirti dalį apmokamo etato <...>“.
	Veiklos	3	„<...> daugiau dėmesio skirti bendruomenės valdymui, numatyti veiklos strategiją, <...>“, „<...> čia būtų pagal bendruomenės pirmininko organizuotumo ir supratimo <...>“, gražinti savo aplinką kur gyvenam, jaunimo užimtumą <...>“.

Apklausa parodė, kad bendruomenės poreikiai labai susiję su socialiniais poreikiais. Respondentai pastebėjo, kad bendruomenės socialinius poreikius tenkintų: patalpų remontavimas, pirmininkui skiriant atlyginimą ir kitos socialinio gerbūvio gerinimas.

2.3.5. Kaimo bendruomenės problemų analizė

Problemų turi ir kaimo bendruomenės apie jas buvo klausiama tyrime dalyvavusių respondentų (14 pav.). Pavaizduota grafiškai kaip apsiskirstė išreikšta nuomonė apie pagrindines bendruomenės problemas.

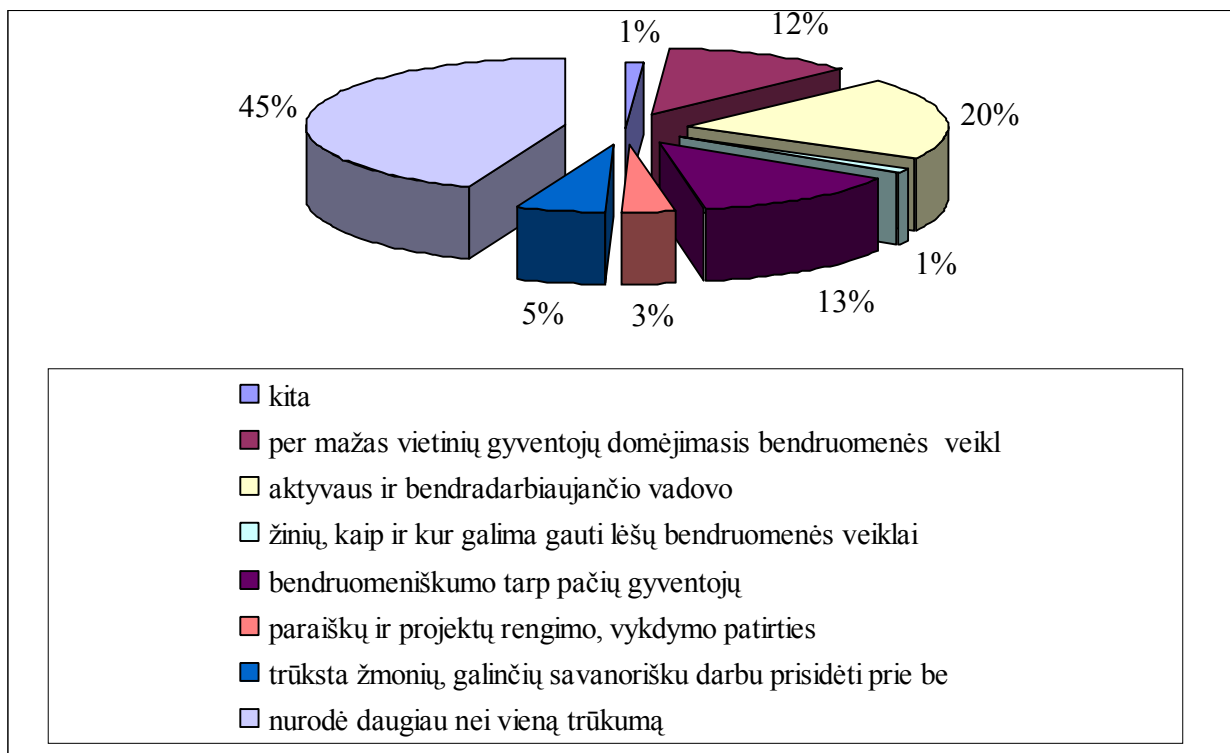

14 pav. Pagrindinių bendruomenės problemų pasiskirstymas

Daugelis respondentų net 58 % nurodė net kelias kaimo bendruomenę kamuojančias problemas. Kiti akcentavo būtent išrinktą pagrindinę problemą, kuri jiems atrodė svarbiausia. Būtent paveikslėlyje grafiniu būdu pavaizduota kiek pasirinko kelis variantus, o kiek buvo užakcentavusių būtent vieną reikšmingą problemą. 11 % tiriamųjų sako, kad kaimui per mažai informacijos. Manau nepakankama informacijos sklaida neleidžia bendruomenei peržengti į kitą lygmenį. Nepasidalinus informacija, mintimis, veikla su visais bendruomenės nariais, leidžia sklisti įvairioms apkalboms, nepasitenkinimą ir tai supykdo narius ir bendruomenės aktyvumas smunka. 9 % nurodė, kad netinkamas bendruomenės pirmininkas. Aišku neliko nuošalyje nepastebėtas žmonių pasyvumas, abejingumas tai nurodė 8 % tiriamųjų. Sutinku su išvada, kad

ši bendruomenė nėra aktyvi. Nes tik tinkamas pirmininkas, lyderis ir žmonių noras dalyvauti veikloje, projektų rengimas ir jų vykdymas, bendradarbiavimas su valdžia gali suaktyvinti bendruomenę ir ji galėtų pereiti iš neaktyvios į besimokinančią ir tik po didelių pastangų tapti aktyvia. Manau šį lygmenį labai sunku pasiekti, kai vietos gyventojų nuomone yra pasyvių, abejingų, neaktyvių asmenų ir netinkamas, nemėgiamas pirmininkas.

Pagal atsakiusiųjų duomenis galima teigti, kad kaimo bendruomenei reikalingas lyderis, kuo didesnio aktyvumo iš gyventojų, skleisti kuo daugiau informacijos apie bendruomenės veiklą, finansines problemas kiek įmanoma išspręsti projektine veikla.

15 pav. Nuomonė apie problemas siekiant užsibrėžtų tikslų, %

Buvo svarbu paklausti vietos gyventojų ko trūksta kaimo bendruomenei, kad siekti užsibrėžtų tikslų. 45 % pasirinko daugiau nei vieną konkretų atsakymą, vadinasi tų tikslų yra įvairių ir neužtenka vieno, kad bendruomenė būtų aktyvi, nes ir poreikiai yra skirtingi. Tai atsispindi 15 paveikslėlyje.

Kalbant apie bendruomenės pirmininką nenustembame, kad kaip ir anksčiau išsirenkamas atsakymas jog neaktyvus, nebendradarbiaujantis vadovas, tai nurodė 20 % gyventojų dalyvavusiųjų apklausoje.

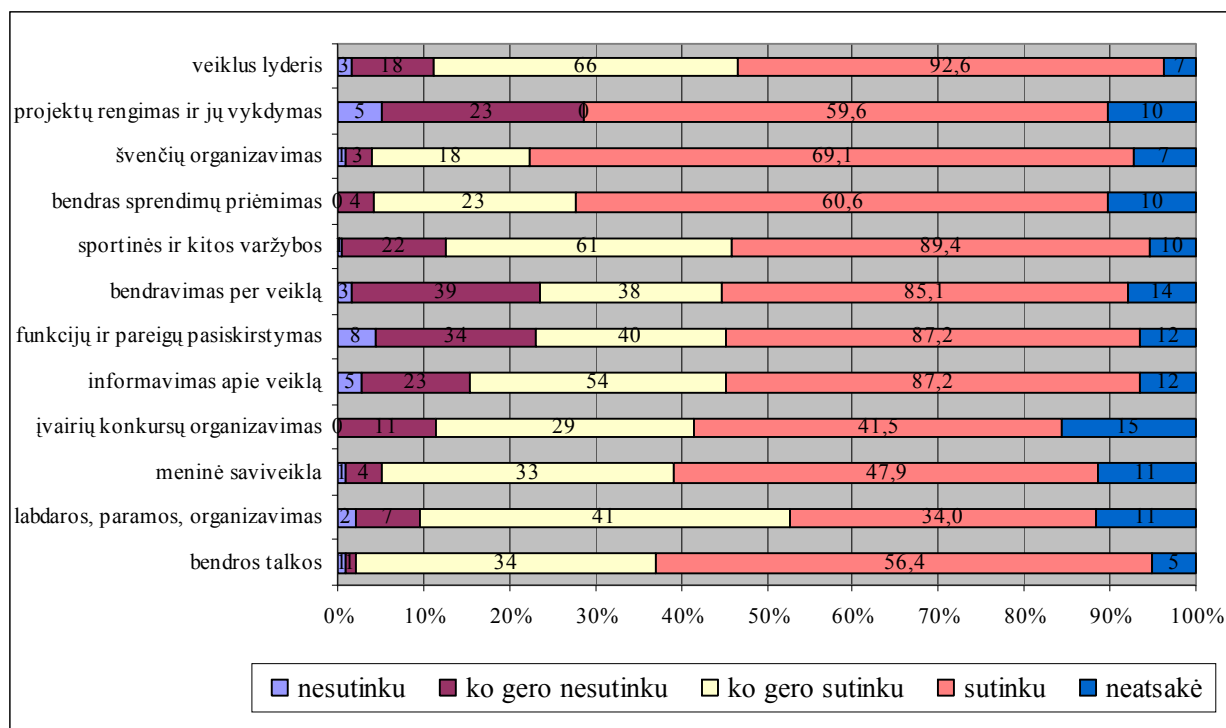
O be tinkamo vadovo bendruomenei tapti aktyvia sunku ir palaiptiui gali smukti ir neišlikti. Vadovas prie bendruomenės išlikimo labiausiai prisideda. Tai teigiu ir todėl, kad vis atsakymuose atsispindi šis nepasitenkinimas. Norint šiai bendruomenei išlikti ir pereiti į aukštesnį lygmenį būtina keisti vadovą.

Tikrai galime daryti išvadą, kad tyrimas vyko sklandžiai ir vietos gyventojai atidžiai ir sąžiningai pildė gautas anketas. Viskas atsispindi jų atsakymuose, kurie siejasi tarpusavyje. Ši kaimo bendruomenė nėra aktyvi, gali būti tik besimokanti, o ir net neaktyvi. Tuo labiau, kad 13 % atsakiusiųjų teigė, jog trūksta bendruomeniškumo tarp pačių gyventojų. Kadangi tiriama ar bendruomenė gali ir kokiomis sąlygomis pereiti iš neaktyvios į besimokinančią, tai galime teigti jog tai padaryti galima tik būnant patiems bendruomenės nariams solidariems, palaikyti draugiškus santykius, kuo aktyviau dalyvauti veikloje, teikti finansinei paramai gauti projektus. Nes buvo ir tokių, kurie nurodė, kad trūksta patirties rengiant ir vykdant projektus, bendruomenės veikla niekada nebus aktyvi be paramos. Todėl reikia telktis patiems nariams ir ruošti projektus, padėti kaimui ir bendruomenei išlikti ir iškilti. Vietos gyventojai savo nuomonę išsakė ir yra nepatenkinti, kad trūksta žmonių, norinčių ir galinčių padėti ir prisidėti prie bendruomenės veiklos, kad mažai savanorių. Ne tik, kad nenori prisidėti, bet ir per mažai domisi veikla. Reiktų bendradarbiauti ir pirmininkui, ir nariams, ir visam kaimui, nes respondentai mano, kad žinių kur gauti lėšų, o ir kaip ruošti projektus turi bendruomenė pakankamai.

Galima daryti išvadą, kad reikia tik panaudoti visas turimas žinias ir aktyviai su entuziazmu kibti į darbą.

2.3. 6. Bendruomenės problemų sprendimo būdai

Apklausoje dalyvių buvo prašoma nurodyti kaimo bendruomenės problemų sprendimo būdus kaip bendruomeniškumo plėtojimą.

12 pav. Bendruomeniškumo santykių plėtojimas, %

Apibendrinus atsakymus aiškiai matome atsakiusiųjų nuomonę, kuri pasidalijo į kelias aiškias grupes.

Respondentų nuomone vienas iš stipriausių būdų spręsti problemas yra veiklus lyderis, tai stipriai atsispindi, nes atsakė net 92 %, kad sutinka su šiuo teiginiu. Nesutiko tik 3 % apklaustųjų. Tarp pirmųjų pozicijų, kad sutinka jog vietos problemos sprendžiasi, yra teiginiai tokie kaip: sportinės ir kitos varžybos, labai nedaug nuo šio teiginio atsilieka informavimas apie veiklą ir funkcijų ir pareigų pasiskirstymas, bendravimas per veiklą. Analizuojant pagal lytį, kadangi moterų dalyvavo daugiau tai ko gero todėl ir į visus teiginius daugiau jų ir atsakė.

Iš visų duomenų analizės aišku, kad visi teiginiai svarbūs problemų sprendimui. Gal tik šiek tiek mažiau dominavo labdaros, paramos organizavimas ir įvairių konkursų organizavimas. Manau tai atsitiko todėl, kad kaimo žmonės pavargo nuo lenktyniavimo ir norint gražiai ir kūrybingai pasirodyti konkursuose neužtenka vien išmonės reikia ir pinigėlių, o kaime esant didelei bedarbystei sunku tai atlikti.

Galima pastebėti, kad dažniausiai apklaustieji įvardijo tas problema, kurios duoda greitą ir apčiuopiamą rezultatą: sportinės varžybos, informacija, pareigų pasiskirstymas.

Vienodai reikšmingi kaimo žmonėms pasirodė projektų rengimas ir vykdymas ir bendras sprendimų priėmimas, labai netoli meninė saviveikla. Šiek tiek net 10 % aukščiau už juos švenčių organizavimas. Ko gero darosi aišku, kad kaimo žmonės pavargę nuo įtampos ir labai nori atsipalaiduoti, o vienas iš atsipalaidavimo būdų būtent bendros šventės, kur galima susieiti, pasilinksinti, pašokti ir pabendrauti. Puikus būdas kaimo gyventojams pabūti drauge viename rate ir lygmenyje.

Kalbant apie projektų rengimą ir jų įgyvendinimą reiktų paminėti, kad tai kolektyvinis darbas, kuris sutelkia bendruomenę, ją ugdo ir skatina prisitaikyti prie besikeičiančių įvykių ir poreikių visuomenėje.

Atlikus analizę galime teigti, kad ši kaimo bendruomenė nori stipraus ir aiškaus lyderio. Tai būtina ir bendruomenės raidai, kadangi jei pasyvus lyderis tai ir komanda nelabai veikli, o būtina suaktyvinti, nes kitaip pereiti į kitą raidos būklę negalės.

Galima daryti išvadą, kad pagal pasirinktas vykdyti veiklas ir matosi bendruomenės problemų sprendimo būdai. Tuo labiau, kad nuo šių veiklų kaimo gyvenimas tampa gražesnis, įvairesnis, įdomesnis, gaunamas finansavimas už parengtus projektus, rengiamos įvairaus pobūdžio šventės, varžybos, konkursai. Tokios veiklos skatina bendruomeniškumą tarp vietos gyventojų.

2.3.6.1. Bendruomeniškumo santykių plėtojimo kintamųjų koreliacinė (Spearman) analizė

Gauti anketiniai duomenys buvo analizuoti koreliacijos (Spearman) būdu, atskleidžiant tiesioginius (teigiamus) Bendruomeniškumo santykių plėtojimo kintamųjų tarpusavio ryšius⁷. Rezultatai, atspindintys kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos kintamųjų koreliacinius ryšius⁸, pateikiami 1 priede 2 lentelėje.

---

⁷ Koreliacijos koeficientai (r) gali svyruoti nuo -1 iki 1. Kuo koreliacijos (Spearman) koeficientas arčiau -1 ar 1, tuo glaudesnis ryšys tarp kintamųjų. Ryšio stiprumas nustatomas pagal koreliacijos koeficiento (r) dydį:

- iki 0,2 (-0,2) – ryšio nėra;
- nuo 0,2 iki 0,4 (-0,2 iki -0,4) – ryšys silpnas;
- nuo 0,4 iki 0,6 (-0,4 iki -0,6) – ryšys stiprus;
- nuo 0,6 (-0,6) – ryšys labai stiprus.

⁸ Lentelėje naudojamų spalvų paaiškinimai:

	Tiesioginis kintamųjų ryšys 0,01 statistinio reikšmingumo lygmenyje (<i>p</i>)
--	--

Ši analizė taip pat atskleidė gausius interpretuotinus rezultatus. Todėl tolimesnėje analizėje pateiksime tik pačius stipriausius koreliacinius ryšius.

Tiesioginis labai stiprus ryšys pastebimas tarp:

- bendros talkos ir labdaros, paramos, organizavimas ($r=0,615$);
- įvairių konkursų organizavimas ir meninė saviveikla ($r=0,809$), sportinės ir kitos varžybos ($r=0,729$);
- bendravimas per veiklą ir funkcijų ir pareigų pasiskirstymas ($r=0,697$), informavimas apie veiklą ($r=0,638$).

Galime teigti, kad gyventojams organizavimas tai bendras telkiamasis padėti, suteikti pagalbą, kad ir paaukojant ar labdariniams tikslams.. O švenčių organizavimas tai konkretus dalykas - sportinės ir įvairios kitos varžybos ir konkursai.

Informuojant apie veiklą vyksta ataskaitiniai susirinkimai tai ir bendraujama per veiklą, juk skirstomasi ir į pareigas. Iš kitos pusės galime teigti, kad pareigų pasiskirstymas įpareigoja informuoti apie vykdomą veiklą, o kartu ir bendradarbiauti ir bendrauti. Pagal gautus rezultatus aišku, kad toks ryšys svarbus kaimo bendruomenėse.

2.3.6.2. Bendruomeniškumo santykių plėtojimo faktorinė analizė

Bendruomeniškumo santykius plėtojančių kintamųjų struktūra, kurią sudaro 11 teiginių buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. 11 empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) buvo apibendrintos 3 faktorių modeliu (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

Bendruomeniškumo santykių plėtojimo faktorių modelis

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Veiklos vadyba	funkcijų ir pareigų pasiskirstymas	0,862	0,56	0,81	0,81	25,03
	projektų rengimas ir jų vykdymas	0,545	0,43			
	veiklus lyderis	0,567	0,64			
	bendravimas per veiklą	0,768	0,75			
	informavimas apie veiklą	0,660	0,66			
	bendras sprendimų priėmimas	0,568	0,47			
Laisvalaikio organizavimas	įvairių konkursų organizavimas	0,831	0,74	0,87	20,08	
	sportinės ir kitos varžybos	0,788	0,86			
	meninė saviveikla	0,665	0,71			
Pagalbos suteikimas	bendros talkos	0,698	0,54	0,70	11,84	
	labdaros, paramos, organizavimas	0,679	0,54			

Rezultatai atskleidė 3 faktorius – *Veiklos vadyba, Laisvalaikio organizavimas ir Pagalbos suteikimas*, atitinkamai apjungiantys nuo 2 iki 6 teiginių.

Teiginių statistinis sąryšis su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Buvo gautos gana aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su ekstrahuotais faktoriais. Tai rodo koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,43 \leq r \leq 0,86$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 11,84 proc. iki 25,03 proc. Matricos tinkamumą faktorinei analizei įrodo *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas, kuris yra aukštas (0,81). Pavienių faktorių vidinė konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,70 iki 0,87, todėl visi faktoriai yra pakankamai homogeniški.

Gauti duomenys 9 lentelėje atspindi, kad tiriamoje kaimo bendruomenėje gyventojams bendruomeniškumo santykiams plėtoti labai svarbūs 3 faktoriai : veiklos vadyba, laisvalaikio organizavimas ir pagalbos suteikimas.

Į faktorių „veiklos vadyba“ sukrito 6 tarpusavyje prasmingi susijusius teiginius, kurie rodo, kad bendruomeniniams santykiams įtakos turi ir veiklus lyderis, ir projektų teikimas, ir pasiskirstymas pareigomis nepamirštant bendravimo. Į faktorių „laisvalaikio organizavimas“ sukrito 3 teiginiai, kurie prasmingi tarpusavyje ir rodo, kad konkursai ir šventės tai puikus laisvalaikio praleidimas ir kaime būtina meninė saviveikla. Į faktorių „pagalbos suteikimas“ sukritę 2 teiginiai, rodo, kad ne vien linksmybės rūpi kaimo gyventojams, bet jie mano, jog bendruomeniškumo santykius plėtoja ir pagalbos, užuojautos suteikimas kaimo gyventojui.

2.3.7. Kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos kintamųjų koreliacinė (Spearman) analizė

Gauti anketiniai duomenys buvo analizuoti koreliacijos (Spearman) būdu, atskleidžiant tiesioginius (teigiamus) kintamųjų tarpusavio ryšius⁹. Rezultatai, atspindintys kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos kintamųjų koreliacinius ryšius¹⁰, pateikti 1 priedo 3 lentelėje.

⁹ Koreliacijos koeficientai (r) gali svyruoti nuo -1 iki 1. Kuo koreliacijos koeficientas arčiau -1 ar 1, tuo glaudesnis ryšys tarp kintamųjų. Ryšio stiprumas nustatomas pagal koreliacijos koeficiento (r) dydį:

- iki 0,2 (-0,2) – ryšio nėra;
- nuo 0,2 iki 0,4 (-0,2 iki -0,4) – ryšys silpnas;
- nuo 0,4 iki 0,6 (-0,4 iki -0,6) – ryšys stiprus;
- nuo 0,6 (-0,6) – ryšys labai stiprus.

¹⁰ Lentelėje naudojamų spalvų paaiškinimai:

	Tiesioginis kintamųjų ryšys 0,01 statistinio reikšmingumo lygmenyje (p)
--	---

Kadangi ši analizė atskleidė nemažą gausą interpretuotinių rezultatų, tolimesnėje analizėje pateiksime, tik pačius stipriausius koreliacinius ryšius.

Tiesioginis labai stiprus ryšys pastebimas tarp:

- *pastovūs susirinkimai dėl vietos problemų ir kultūros paveldo objektų pritaikymas visuomenės poreikiams ($r=0,618$);*
- *vandentvarkos problemų sprendimas ir kelių kokybės gerinimas ($r=0,604$);*
- *poilsio zonų ir žaidimų aikštelių rengimas ir jaunimo užimtumo problemos ($r=0,607$); organizuojamos kultūrinės pramogomos ($r=0,621$);*
- *nuolatinės medicinos paslaugos ir gatvių apšvietimas ($r=0,659$), kelių kokybės gerinimas ($r=0,613$), saugios aplinkos kūrimas ($r=0,661$), socialinės rūpybos tobulinimas ($r=0,612$), gero internetinio ryšio galimybės ($r=0,648$);*
- *gatvių apšvietimas ir kelių kokybės gerinimas ($r=0,743$), saugios aplinkos kūrimas ($r=0,726$);*
- *saugios aplinkos kūrimas ir sveikatingumo ir sporto priemonės ($r=0,661$), socialinės rūpybos tobulinimas ($r=0,678$), kelių kokybės gerinimas ($r=0,696$);*
- *sveikatingumo ir sporto priemonės ir socialinės rūpybos tobulinimas ($r=0,638$), įvairių priklausomybių prevencija ($r=0,616$);*
- *mokyklos veikla ir socialinės rūpybos tobulinimas ($r=0,751$), įvairių priklausomybių prevencija ($r=0,617$).*

Svarbių vietų išsaugojimas ir visuomeninis pritaikymas siejamas su bendruomenės narių aktyvumu ir iniciatyvumu. Tai gavosi todėl, kad ši kaimo bendruomenė turi kultūrinių paveldų, tokį kaip piliakalnis, užtai ir siejama su bendruomenės veiklumu, nes bendruomenė gali padėti išsaugoti paveldą.

Infrastruktūros siejamos su paslaugų gerinimu. Kadangi ši bendruomenė neturi vandentiekio, kuris buityje nepakeičiamas dalykas, tai gyventojams infrastruktūra tai paslaugos.

2.3.8. Kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos faktorių modelis

Kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos kintamųjų struktūra, kurią sudaro 16 teiginių ir kurie buvo įvardyti kiekybinio tyrimo instrumente ir patikrinti empiriškai, atliekant tyrimą. 16 empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) buvo apibendrintos 4 faktorių modeliu (žr. 13 lentelę).

Kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę gerinančios veiklos faktorių modelis

Faktoriaus pavadinimas	Pirminiai teiginiai	Testo žingsnio svoris, L	Testo žingsnio skiriamoji geba, r/itt	KMO	Cronbach α	Faktoriaus aprašomoji sklaida, %
Infrastruktūros gerinimas	vandentvarkos problemų sprendimu	0,938	0,72	0,83	0,89	24,39
	kelių kokybės gerinimu	0,841	0,74			
	gatvių apšvietimais	0,714	0,83			
	kultūros paveldo objektų pritaikymo visuomenės poreikiams	0,636	0,70			
	pastoviais susirinkimais dėl vietos problemų	0,551	0,56			
	saugios aplinkos kūrimu	0,542	0,67			
Paslaugų kūrimas ir tobulinimas	sveikatingumo ir sporto priemonėmis	0,811	0,66		0,87	19,50
	įvairių priklausomybių prevencija	0,781	0,60			
	mokyklos veikla	0,649	0,77			
	socialinės rūpybos tobulinimu	0,426	0,79			
Užimtumo organizavimas	poilsio zonų ir žaidimų aikštelių rengimu	0,772	0,62		0,80	12,29
	organizuojamomis kultūrinėmis pramogomis	0,694	0,66			
	jaunimo užimtumo problemomis	0,600	0,63			
Paslaugų kokybė	gero internetinio ryšio galimybėmis	0,723	0,63	0,77	10,04	
	nuolatinėmis medicinos paslaugomis	0,584	0,63			

Rezultatai atskleidė gautus 4 faktorius – *Infrastruktūros gerinimas*, *Paslaugų kūrimas ir tobulinimas*, *Užimtumo organizavimas* ir *Paslaugų kokybė*, apjungiantys nuo 2 iki 6 teiginių. Statistinis sąryšis su faktoriais ir grupavimas jų viduje interpretacijos požiūriu yra teoriškai prasmingas. Pažymėtina, jog buvo gautos gana aukštos empirinių apraiškų (kintamųjų/teiginių) įverčių koreliacijos su išskirtais faktoriais. Tai liudija koreliacijos koeficiento reikšmių svyravimo ribos ($0,56 \leq r \leq 0,83$). Faktorių aprašomoji galia (sklaida) svyruoja nuo 10,04 proc. iki 24,39 proc. *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO) koeficientas yra aukštas (0,83). Tai rodo, kad matrica tinka faktorinei analizei. Pavienių faktorių vidinė konsistencija, įvertinta *Cronbach alpha* koeficientu, svyruoja nuo 0,77 iki 0,89, todėl visi faktoriai yra pakankamai homogeniški.

Į faktorių „Infrastruktūros gerinimas“ sukrito 6 tarpusavyje susiję teiginiai, kurie atspindi gyventojų gyvenimo kokybės supratimą taip: būtina išspręsti vandentvarkos klausimus, gatvių apšvietimo ir kelių būklės, kultūros paveldo pasirūpinimu, organizuoti susirinkimus dėl vietos problemų sprendimo. Gyventojai nori kokybiškai gyventi ir jaustis saugūs dėl savęs ir savo artimųjų, nori susikurti saugią aplinką. Nes tamsios gatvės ir prasti keliai, neprižiūrimi

kultūros paveldai sukelia problemų ir nemalonių pojūčių tam, kuris rūpinasi kaimo gerove. Kad jaustųsi saugūs būtina patenkinti socialinius poreikius, tai atspindi faktoriuje „Paslaugų kūrimas ir tobulinimas“ sukritę teiginiai. Faktorius „Užimtumo organizavimas“ leidžia teigti, kad gyventojai nori pramogų, turiningai praleisti laisvalaikį. Jie nori, kad būtų pasirūpinta ir jaunimo užimtumu. Gyventojams rūpi ir paslaugų kokybė, tai matosi faktoriuje „Paslaugų kokybė“. Respondentai teigia, kad susiduria su interneto ryšio problemomis, o norėtų ir medicinos pagalbos paslaugų.

Galime teigti, kad gyventojams, kad gyventojams rūpi jų kaimas, jo gerovė ir nori gyvenimo kokybės gerinančios veiklos.

2.3.9. Kaimo bendruomenės narių nuomonė apie gyvenimo kokybę

Vienas iš svarbiausių rodiklių, kurie apibūdina gyvenimo kokybę kaime, tai paslaugų sistema. Gyvenimo kokybę labiausiai lemia gyventojų užimtumas ir pajamos.

11 lentelė

Eil. Nr.	Kriterijus	Balas	Atsakiusiųjų skaičius
1	Bedarbystė	8,04	94
2	Žemės ūkio veikla	7,94	94
3	Parduotuvių tinklas	7,07	94
4	Pašto paslaugos	7,07	94
5	Susisiekimas (autobusu)	6,75	94
6	Socialinės pašalpos	6,73	90
7	Gyventojų sergamumas	6,72	81
8	Alkoholizmas, svaiginimasis psichotropinėmis medžiagomis	6,63	94
9	Jaunimo migracija	6,52	90
10	Mokyklos veikla	6,35	92
11	Nusikaltimai	6,34	85
12	Mažas gimstamumas	5,88	84
13	Internetinis ryšys	5,83	87
14	Gyventojų skaičius	5,83	77
15	Kaimo bendruomenių veikla	5,55	94
16	Socialinės paslaugos	5,08	90
17	Europos Sąjungos fondų teikiama parama	5,02	80
18	Kelių kokybė	4,83	93
19	Gatvių apšvietimas	4,74	94
20	Sveikatos paslaugos	4,34	82
21	Vietinės valdžios domėjimasis kaimo reikalais	4,34	91
22	Kultūrinė veikla	4,14	92
23	Užimtumo didinimas	3,73	80

Daugelis bendruomenių kaimuose dažniausiai savo veiklą orientuoja į kultūrinius renginius ir sutikime, kad mažiau – aplinkosaugai ir kaimo žmonių gyvenimo kokybės gerinimui. Gyventojų buvo paprašyta įvertinti 10 – balėje sistemoje gyvenimo kokybę žyminčius kriterijus. Pagal reikšmingumą kaimo problemas vienodai mato tiek moterys, tiek vyrai.. Surinkus visus duomenis reitingo viršūnėje ir pirmoji pozicija atiteko bedarbystei. Šių kriterijų pasirinko ir įvertino visi dalyvavusieji apklausoje. Mažiausiai balų reitinge surinko užimtumo didinimas. Tikriausiai nei kiek nestebina, kad kaimo gyventojai antroje vietoje pasirinko žemės ūkio veiklą. Kaimas be žemės ūkio neišsivaizduojamas tai du neišskiriami ir visada einantys lygiagrečiai. Parduotuvių tinklai ir pašto paslaugos viename lygmenyje surinkę 7,07 balo. Tai rodo, kad gyventojų poreikiai šiais klausimais yra patenkinami ganėtinai gerai.

Tiriamieji kaimo bendruomenės veiklą įvertino neaukštu balu, tai rodo, kad veikla pasyvi ir tikrai bendruomenė nėra viena iš veikiausių kaimo bendruomenių ir yra neveiklios bendruomenės raidos stadijoje. Tai išryškėja respondentų vertinimuose apie Europinę paramą, ją įvertino tik 5 balais iš 10 galimų. Tikrai žemas balas. Ypač kai šiuo metu tik iš Europos paramos kaimo bendruomenė ir gali išsilaikyti dėl piniginių lėšų, kurias galima skirti įvairiems renginiams, remontams, laisvalaikio praleidimui, kultūriniais renginiams ir daugeliui kitų dalykų, be kurių bendruomenė neapsieina. Tačiau gal tokie procesai vyksta todėl, kad vietinės valdžios dėmesys labai mažas, nes tai rodo tiriamųjų vertinimas vos tik 4 balais. Prasta kelių kokybė ir gatvių apšvietimas, prastos sveikatos paslaugos užima vienas iš pirmųjų pozicijų.

Pagal respondentų atsakymus vienodais balais įvertintas internetinis ryšys, mažas gimstamumas, gyventojų skaičius, kuris iš dešimties balų nesiekia net šešių. Mažas gimstamumas rodo, kad kaimas senėja, nes ir kriterijų dėl jaunimo migracijos užima aukštą vietą ir surinko 6,52 balo. Vadinasi jaunimas palieka kaimą, o tam reikšmės turi daugybė priežasčių, tai ir nedarbas, uždarinėjamos mokyklos arba tiesiog susidūrę su miesto gyvenimo ir išsivystymo sąlygomis, paprasčiausiai nebenori grįžti į kaimą, kur tobulėti nėra kur.

Gautų duomenų analizė rodo, kad kaime didelis sergamumas, ganėtinai dažnai vartojamas alkoholis, neįvairus kultūrinis gyvenimas, prastos socialinės paslaugos. Didžiausios kaimo problemos užimtumas ir kultūrinė veikla, taip pat valdžios nesidomėjimas kaimo reikalais, jų gyventojais.

Kadangi pagal balų skaičių jie surinko tik pusę, tai reiškia, kad šios teikiamos paslaugos nevisiškai atitinka kaimo gyventojų lūkesčius ir poreikius. Ta linkme dar reikėtų padirbėti ir ganėtinai stipriai.

Pagal gautus duomenis, kad kaime mažas gimstamumas, didelis sergamumas, vartojami svaiginamieji gėrimai, valdžios dėmesys kaimui prastas, socialinės paslaugos užima žemiausias pozicijas, galime teigti, jog gyvenimo kokybė kaime prasta. Tai rodo ir kaime didelė bedarbystė

ir nevykdomas užimtumo didinimas, o valdžios nekreipimas į prastai teikiamas sveikatos ir socialines paslaugas nuvilia kaimo gyventojus ir silpnina jų bendruomeninį aktyvumą.

2.4.1. Diagnostinis komunikatyvumo nustatymas pagal V.V. Boiko

Užgniaužtas žiaurumas bendraujant su kitais žmonėmis pasireiškia sau susidariusioje nuomonėje. Duomenys rodo, kad tiriamieji turi užgniaužto žiaurumo, nes iš maksimalių galimų balų jie surinko 11. Tai vadinasi per pusę atsakiusiųjų turi savy užgniaužę, o kita pusė to neturi. Kuo didesnis balas tuo labiau linkę užgniaužti žiaurumą bendraujant su žmonėmis. Ši bendruomenė dar gali pereiti į kitą lygį, nes tokio tipo asmenys linkę taikytis vieni prie kitų.

Atviras žiaurumas santykiuose su žmonėmis irgi yra per pusę respondentų, galime teigti, kad vi tik yra asmenų, kuriems išsiveržia atvirai pykčio priepuoliai ir pasireiškia atviras žiaurumas. Tokio tipo asmenybė neslepia ir nešvelnina savo neutralumo ir kiti apie ją atsiliepia blogai ir gali būti, kad dėl jų nuomonės nekeis. Reikėtų, kad tokio tipo asmenų kuo mažiau būtų bendruomenėje arba jeigu yra tokių tai stengtis juos sušvelninti.

Pagrįsto neutralumo asmenys apie kitus ir sprendžia neutraliai. Gali būti, kad tai vyksta abipusiai. Bendruomenei tinka tokie asmenys, jie neižeidinėja kitų, o ramybė ir taika reikalinga.

Niurzgėjimas arba bambėjimas tai yra polinkis neįsigilinus daryti išvadas apie įvairius dalykus ir net žmones. Tokio tipo asmenys bendruomenės perėjimui į kitą būklę irgi nėra palankūs. Tokie žmonės bus nepatenkinti ir trukdys kitų ramybę. Balas surinktas bendruomenės yra ir vėl per pusę nuo didžiausio, vadinasi tokių bambeklių yra. Reikia stengtis juos kuo nors sudominti, duoti veiklos, kad nebūtų kada jiems niurzgėti.

Negatyvus bendravimas rodo pagal balus kokiam lygyje buvo santykiai su aplinkiniais ir kolegomis visuomeninėje veikloje. Balų gauta mažai. Vadinasi ši bendruomenė neišsivers be specialistų pagalbos juos motyvuojant. Kitaip bendruomenei bus sunku ką nors aukščiau pasiekti.

12 lentelė

Komunikatyvumo nustatymo rodikliai

Rodikliai	Maksimalūs balai	Gauti balai	Procentai nuo maksimalių balų
Užgniaužtas žiaurumas	20	11,0	55,9
Atviras žiaurumas	45	22,0	48,9
Pagrįstas negatyvumas (neutralumas)	5	2,5	50,0
Niurzgėjimas	10	5,0	50,0
Negatyvus (neutralus) bendravimas	20	9,0	45,0
Viso:	100	9,9	49,8

Pagal gautus testo duomenis tampa aišku, kad bendruomenė yra neaktyvi, nes daugiausia balų gavo tokie rodikliai kaip atviras žiaurumas ir užgniaužtas žiaurumas. Tačiau turi galimybių pereiti į kitą būseną, nes žmones galima atitinkamai motyvuoti, leisti užsiimti veikla, dalyvauti, organizuoti, suteikti specialistų pagalbą ir kitas pritaikyti priemones.

2.4.2. Tarpasmeninių santykių diagnostika pagal T. Lirį

Klausimynas sudaro 128 apibūdinimus, iš kurių aštuoni suskirstyti tipai dar išsmulkinti į 16 punktų išdėstytų pagal intensyvumą. Metodika sudaryta taip, kad teiginys būtų nukreiptas į kokį nors santykių tipą, kurie išdėstyti ne iš eilės, o specialia metodika: jie sugrupuoti po 4 ir kartojasi kas atitinkamą atstumą tarp apibūdinimų. Skaičiuojant duomenis susideda atitinkamas kiekis santykių kiekvieno tipo.

Timotis Liris siūlė tam, kad stebėti žmonių elgesį naudoti įvertinimo metodiką, tai yra įvertinti elgesį iš šono, dėl savivertės, įvertinti artimus žmones, kad aprašyti idealų „Aš“. Su šiais diagnostikos įverčiais keičiasi ir atsakymų instrukcija.

Metodinis atvejis leidžia nagrinėti problemą psichologiškai ir dažnai naudojama praktiškai šeimų konsultavimui, grupinei psichoterapijai ir socialinio- psichologinio pobūdžio problemoms.

Toliau pateikiami santykių tipai aplinkiniams. Aprašysiu tik tuos tipus, kurie gauti suvedus ir įvertinus testo duomenis pagal respondentų atsakymus.

- I. Autoritarinis tipas. Surinkta balų iki 8 ir tai tipas kuris surinko didžiausią balą, todėl šį tipą atitinka savimi pasitikintis žmogus, bet nebūtinai lyderis, atkaklus ir užsispyręs. Būtent tokias savybes atspindi šio tipo asmenys.
- II. Egoistinis tipas. Šio tipo atsakiusiųjų balas siekė iki 12, o pagal tokius atsakymų balus šiam tipui būdingi egoistiniai bruožai, orientuoti į save, linkę lenktyniauti.
- III. Agresyvusis tipas. Kadangi surinkta iki 8 balų tai trumpai apibūdinant, tokie asmenys yra tiesmukiški, atkaklūs, užsispyrę ir energingi.
- IV. Įtarusis tipas. Atsakiusiųjų balas siekia iki 8 ir tai yra kritiški visiems socialiniams santykiams ir aplinkiniams žmonėms.
- V. Paklusnysis tipas. Įvertis surinktas iki 8 balų jis atitinka, kad tai yra smulkmeniški, nusileidžiantys, santūrūs, sugebantys paklusti, neturintys savo nuomonės, sąžiningai ir klusniai vykdantys pareigas asmenybės.

- VI. Priklausomasis tipas. Pagal atsakymų duomenis surinkta iki 8 balų ir atitinka šį tipą asmenys, kurie yra švelnūs, mėgstantys malonumus, laukiantys pagalbos ir patarimų, patiklūs, linkę žavėtis aplinkiniais, mandagūs.
- VII. Draugiškasis tipas. Surinkta iki 8 balų ir tokio tipo asmenys linkę bendradarbiauti, bendrauti, lankstūs ir randa kompromisą sprendžiant problemas konfliktinėse situacijose; linkę pritarti aplinkinių nuomonei, malonus, laikosi gero tono taisyklių ir principo bendraudami su aplinkiniais, iniciatyvūs aktyvistai siekiant grupės tikslų, veržiasi padėti, mėgstantys pasijusti dėmesio centre, užsitarnaujantys pripažinimą ir meilę, bendraujantis ir skleidžiantis šilumą ir draugiškumą.
- VIII. Altruistiškasis tipas. Gauti atsakymai iki 8 balų įvertis rodo, kad tokie asmenys santykiuose su žmonėmis yra atsakingi, delikatūs, švelnūs, geri, emociniai santykiai su žmonėmis pasireiškia simpatija, rūpesčiu, švelnumu, sugebantis nuraminti ir paguosti, užjaučiantis.

Siejant gautus rezultatus su teorinėmis įžvalgomis, galima būtų pastebėti, kad tirta kaimo bendruomenė yra neaktyvi, besiremianti autoritarinių, egoistinių tarpasmeninių santykių tipais. Tačiau ši bendruomenė galėtų pasiekti ir besimokinančios bendruomenės lygmenį, kadangi yra gyventojų, kurie nusiteikę altruistiškai, draugiškai. Pasireiškia ir agresyvusis tipas, bet respondantai pagal tipo surinktus balus, kad ir yra agresyvūs, bet pakankamai sąmoningi, energingi, užsispyrę ir atkaklūs, o tokio tipo asmenys gali labai daug pasiekti. Tokie bendruomenės nariai gali padėti bendruomenei pereiti į aukštesnę raidos pakopą.

2.4.3. Emocinės reakcijos į stimulus veikiančius iš aplinkos, nustatymas pagal V. V. Boiko

Šis V. V. Boiko testas skirtas emocinėms reakcijoms į stimulus, veikiančius iš aplinkos, nustatymui. Testu nusistatinėjo 94 tyrimo dalyviai.

Apdorojant testo duomenis buvo skaičiuojami du parametrai:

1) padidintas išorinis aktyvumas – a, besikeičiantis vidinis aktyvumas – b, sumažintas išorinis aktyvumas – c.

2) charakteringi stimulai:

negatyvus (teigiamas) charakteris pasireiškia teigiama asmenybės suvokimą arba socialiniu žinojimu (geras oras, džiaugsminga širdis, apsuptųjų komplimentas, pašmaikštavimai);

ambivalentiniai (neutralūs) - dvilypiai visoje gamtoje, apie juos galima atrasti ar tai teigiamą arba neigiamą reikšmę – viskas priklauso nuo pačios asmenybės, nuo jos tendencijų prirašyti daiktams, reiškiniams, žmonėms gerus arba blogus bruožus (ambivalentiniai kaip

stimulai naujo dalykinio partnerio aplamai, televizijos laida, įtarios idėjos, supami žmonės, gyvenimas visame, įprasta aplinka darbe).

Neigiamas (pozityvus) charakteris – tai neigiama reikšmė, supratimas (nuovargio jautimas, reikia praeiti intelektualinį išbandymą, sunkios aplinkybės gyvenime).

Jei daugiausia figūruoja atsakymas „a“, tai reiškia apie dominuojančią euforinę, kada įtakojantys faktoriai – negatyvūs, pozityvūs ir neutralūs, tai reakcija refraktyvi arba disforinė.

Daugiausia balų surinkus „b“, sako, kad emocinė sistema pasuoja prieš atskiras įtakas – teigiamomis, neigiamomis ir neutraliomis. Supamojoje aplinkoje pasirenka pirmenybę neutraliems stimulams. Todėl jie užstringa asmenybėje, palieka pergyvenimo išraiškoje nemalonaus teisimo, mąstymui, užėjusio liūdnumo, blogio.

Dominuojančios disforinės formulės kai daugiausia atsakymų „c“, teigiami ir neigiami stimulai susiveda į negatyvų pergyvenimą, o emocinė sistema visa nukreipta į negatyvų (teigiamą) stimulą.

Papildomai galime išskirti kokie būtent stimulai – negatyvūs, neutralūs ar pozityvūs – dažniausiai iššaukia konkrečius tipus išreikštą energija – a, b, c.

Susumuoti išvadas padeda lentelė, į kurią reikia perkelti gautus atsakymų duomenis. Reikalingoje grafoje rašykite skaičius. Suskaičiuoti bendrą atsakymų a b ir c skaičių stulpeliu.

13 lentelė

Stimulai veikiantys iš aplinkos

Stimulai	Klausimai	Emocinių reakcijų tipai		
		euforinė „a“, N=94	refrakteryvi „b“ N=94	disforinis „c“ N=94
<i>Negatyvūs</i>	<i>1,4,7,10,13,16,19, 22,25,28,31,34,37</i>	476	540	192
<i>Abivalentniai</i>	<i>2,5,8,11,14,17,20, 23,26,29,32,35,38</i>	466	545	194
<i>Pozityvūs</i>	<i>3,6,9,12,15,18,21, 24,27,30,33,36,39</i>	539	479	193
Viso:		1481	1564	579

Pagal psichologinio testo apskaičiuotus duomenis, galime teigti, kad negatyvaus (teigiamo) charakterio atsakiusieji didžiausią procentą yra refraktyvaus vidinio emocinio tipo asmenų, tik keliais procentais skiriasi nuo euforinio išorinio aktyvumo tipo ir labai mažas procentas iš atsakiusių yra disforinio išorinio aktyvumo. Pagal gautus duomenis matome, kad pasireiškia ir išorinio ir vidinio tipo reakcijos, jos susimaišę tarpusavyje. Daugiausia balų surinkta atsakymų „b“, pagal diagnostiką galime daryti išvadas, kad daugiausia dominuoja emocionalusis tipas ir šių atsakiusių asmenų emocinė sistema pasuoja prieš atskiras įtakas (jie

pasiduoda įvairiems veiksniams) teigiamomis, neigiamomis, neutraliomis ir supamojoje aplinkoje pasirenka pirmenybę neutraliems stimulams.

Atsakymų „a“ pasirinko mažiau asmenų, tai tie kurie euforiškai aktyvūs išorėje. Ir tik labai mažas procentas liko disforiškai aktyvių išorėje, tai kai teigiami ir neigiami stimulai susiveda į negatyvų pergyvenimą.

Nagrinėjant neutralius (ambivalentinius) charakterio asmenį - tai situacija panaši į pirmąją, galima sakyti analogiška. Disforinio išorinio aktyvumo tipo mažiausias surinktas atsakymų kiekis iš atsakiusių, o refaktyvaus vidinio aktyvumo kaip ir euforinio išorinio aktyvumo tipo stimulai užima didžiąsą dalį atsakiusių.

Pozityvių (neigiamų) charakterio stimulų iš apklaustųjų daugiausiai pasirinko „a“ variantą euforinį išorinį tipą. Labai panašiai procentų iš apklaustųjų pasirinko refraktyvaus tipo vidinio aktyvumo emocinę reakciją. Mažiausiai disforinę. Tokie asmenys intelektualiai išsekę, jaučia nuovargį, tokiems asmenims reikia sužadinti norą pasiekti daugiau. Disforinio tipas gali būti parodytas, kad daugelis teigiamų paskatų atskirų nepageidaujamos reakcijos: geri patarimai erzina, draugystė, dalyvavimas sukelia pyktis, komplimentų yra iššūkis.

Pagal gautus rezultatus galėtume daryti išvadą, kad šioje kaimo bendruomenėje pozityvių (neigiamo) charakterio žmonių yra mažiausiai. Kadangi daugiausia atsakiusių teigiamo tipo tai darosi aišku, kad bendruomenė galėtų peržengti slenkstį, subręsti iki besimokančios bendruomenės ir pereiti iš neaktyvios į besimokinančią.

2.4.4. Subjektyvaus lygmens diagnostika pagal D. Roterį

Asmenybės elgesys įvairiose gyvenimo situacijose pagal Roterį yra nusakoma pagal 2 prielaidas:

1. Tarpusavyje žmonės skiriasi tuo kur ir kaip kontroliuoja jiems reikšmingus įvykius. Galimi du atšiauraus tokio vykdymo tipai: eksternalus ir internalus. Pirmuoju atveju žmonės teigia, kad viskas kas su juo vyksta atsiranda veikiant išorinių jėgų – atsitiktinumo, kitų žmonių ir t.t. Antruoju atveju asmenys interpretuoja žinomus įvykius kaip savo asmeninę veiklą. Kiekvienam žmogui būdinga tam tikra užimama pozicija, tęsiasi nuo eksternalaus tipo iki internalaus.

2. Lokus kontrolė, charakteringi individui, universali bet kokiam įvykių ir situacijų tipui, su kuriomis jam tenka susidurti. Vienas ir tas pats kontrolės tipas charakterizuoja asmenybės elgesį kai nesiseka ir pasiekimų lygyje, kai tai liečia skirtingas socialines sritis tame pačiame lygyje.

Testų rezultatų aptarimas vyksta 3 etapais:

1 etapas. Paskaičiuojama pagal septynių skalių reikšmes, balus. Rodikliai:

1. Ib - bendra
2. Ip - pasiekimų srityje
3. In - nesėkmių srityje
4. Iš - šeimyniniuose santykiuose
5. Id - darbinių santykių srityje
6. Ia - abipusių santykių srityje
7. II – ligų ir sveikatos srityje

2 etape suskaičiuojame balus ir gauname atsakymus įvertintus iki dešimties, o 3 etape galutinis atsakymų įvertinimas ir apibūdinimas.

Iš testo atrenkame tik tyrimui reikšmingus duomenis: Ib, Ip, In, Id, Ia. Jie labiausiai atspindi kaimo gyventojų kaip asmenybių poelgį gyvenimiškose situacijose.

Bendroje skalėje tiriamieji surinko šešis balus. Tai rodo, kad šio kaimo gyventojai labiau linkę patys kontroliuoti bet kokią susidariusią situaciją. Tokio tipo asmenys mano, kad daugelis įvykių gyvenime neįvyksta be jų pačių įsikišimo ir linkę galvoti, kad tuos įvykius patys gali kontroliuoti. Tokie asmenys jaučiasi už tai atsakingi. Kuo aukštesnis balas tuo mažiau linkę manyti, kad kitų žmonių veiksmai ir atsitiktinumai turi įtaką.

Pasiekimų srityje pasiekta lygybė. Tokie asmenys mano, kad jie gyvenime patys visko pasiekė, bet tai neapsiėjo ir be išorinių aplinkybių poveikio, įtakos, kitų žmonių pagalbos ir laimingo atsitiktinumo dėka.

Nesėkmių srities skalėje testo rezultatai rodo, kad surinkta aštuoni balai iš galimų dešimties.

Gyventojai linkę save apkaltinti įvairiose nenusakomose situacijose ir dėl to pergyvena. Jie mažai linkę manyti, kad tai priklauso nuo kitų žmonių ar nuo nepasisekimo.

Darbinių santykių srityje atsakiusieji linkę manyti, kad jų veiksmai svarbūs faktoriai santykiuose su kolektyvu ir jų darbine veikla. Ir visiškai abejingai žiūri į tai, kad tai gali priklausyti nuo kolegų ar pasisekimo - nepasisekimo.

Tarpasmeninių santykių suvestais rezultatais išaiškėjo, kad tiriamieji kaimo gyventojai mano, kad jie patys gali kontroliuoti formalius ir neformalius santykius su kitais. Taip pat linkę manyti, kad prie to prisideda ir aktyvus partneris.

Apibendrinant šio testo rezultatus galime teigti, kad gyventojai yra geri, draugiški, nepriklausomi, sąžiningi, bet kartu ir neapsisprendę, neįsitikinę savo veikslių tikslingumu, būna, kad tokie asmenys suabejoja savo teisumu.

Subjektyvaus lygmens kontrolė priklauso nuo pačių žmonių įdėtų pastangų, atsakomybės nuo besiklostančių įvykių, priklauso ir nuo socialinio subrendimo ir savarankiškumo.

2.5. Kaimo bendruomenės raidą skatinantys veiksniai

Pagal išanalizuotą teorinę dalį ir remdamiesi A. Jankauskaite ir K. Ališausku (Kaimo bendruomenių plėtra Plungės rajone) moksliniu darbu ir gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad bendruomenės perėjimas iš vienos raidos būklės į kitą, priklauso nuo veiksnių.

14 lentelė

Kategorija	Veiksniai	Veiksnių apibūdinimas
VADYBINIAI	Išteklų panaudojimas	Bendruomenės narių patirtis ir žinios apie išteklius norint priimti tinkamus bendruomenės raidai sprendimus
	Vadyba	Naujovių pritaikymas bendruomenės veikloje, pasiskirstymas darbais, motyvavimas.
	Plėtra	Realiai įvertinti bendruomenės situaciją, atsižvelgti į gyventojų ir pačios bendruomenės poreikius ir rengti projektus.
	Bendruomenės tinklas	Informacijos sklaida ir patirties pasidalijimas bendradarbiaujant su nariais
	Potencialo didinimas	Savarankiškas gerovės didinimas, ekonominių, socialinių, kultūrinių ir aplinkos galimybių plėtojimas.
	Finansavimo šaltiniai	Tinkamai finansuoti numatytas veiklas, rasti ir ieškoti kelių remiamų lėšų gavimui, projektų rengimas ir vykdymas norint gauti paramą
PSICHOLOGINIAI	Bendradarbiavimas	Pastovus bendradarbiavimas ir ryšiai su vietine valdžia, verslo įmonėmis, kitomis rajono nevyriausybinėmis organizacijomis
	Poreikiai	Bendruomenės nariai geriau mato ir išskiria visuomenės poreikius nei valdžios atstovai
	Gyvenimo kokybės gerinimas	Bendruomenės veikla susijusi su vietos problemų sprendimu, kaimo aplinkos, įvairių paslaugų, ryšių, užimtumo ir kitų gyvenimo sąlygų gerinimu
	Veiklus lyderis	Iniciatyvus, skaidrus, sąžiningas, atsakingas, atsidavęs bendruomenei, aktyvus, turintis organizacinių sugebėjimų, sugebantis sutelkti žmogiškąjį ir socialinį kapitalą
	Analizavimas	Situacijos ir veiklos analizė, sugebėjimas kritiškai pažvelgti į savo veiklą
	Motyvacija	Savanoriškas, nuoširdus darbas, noras veikti, išlaikyti pasitikėjimą pasirinkta veikla, turi būti tinkamai motyvuojamas
	Gyventojų dalyvavimas	Kuo daugiau kaimo gyventojų įtraukiama į bendruomenės veiklą, tuo ji efektyvesnė ir sėkmingesnė
PEDAGOGINIAI	Mokymai	Įvairūs mokymai, seminarai, mokymasis bendruomenėje ir atvirumas naujovėms, įgūdžių lavinimas
	Konsultavimas	Konsultavimasis bendruomenės viduje ir aplinkoje, bendravimas su remiančiomis organizacijomis
	Narystė	Į bendruomenę įtraukti įvairaus išsilavinimo, socialinės padėties, amžiaus, išitikinimų, vertybių supratimo žmones
	Bendravimas	Gyventojų apklausos, įvairūs renginiai, informacija
	Informavimas	Sąžiningai ir atvirai atsiskaityti vietos gyventojams apie bendruomenės veiklą, apie gautos finansinės paramos panaudojimą. Suteikti galimybę patekti į bendruomenę kiekvienam norinčiam

Išvados

1. Teorinė analizė atskleidė, kad yra trys kaimo bendruomenės tipai: abejojanti (snaudžianti), besimokanti ir veikli. Šiuos kaimo bendruomenės tipus lemia:

- darbo tikslai – pozicijos ir santykių gerinimas, įtakos galimybių padidinimas;
- bendruomenės raidos etapai: formavimosi, audrų, norminimo, veikimo.

2. Mokslinėje literatūroje pateikiami brandžios asmenybės požymiai - savimonės išvystymas, gebėjimas užmegzti ir palaikyti nuoširdžius santykius su žmonėmis, emocinė branda, realistiškas požiūris į gyvenimą, objektyvus požiūris į save patį, integruojanti ir vienijanti gyvenimo filosofija, *kuri gali atsakyti į visus žmogaus būties klausimus* - yra būtini kaimo gyventojams kaip asmenybėms. Tik subrendęs žmogus gali būti sudomintas kitais žmonėmis ir jų gerove. Tokių brandžių asmenybių labai reikia kaimo bendruomenei, kad ji galėtų pereiti iš vienos raidos būklės į kitą.

3. Atlikus teorinę analizę galima apibrėžti, kad kaimo bendruomenės veiklai poveikį turi socialiniai projektai, kurie skirti socialinėms problemoms spręsti ir kurių rengimui ir vykdymui būtinas lyderis, nes geras lyderis veikia ne dėl bendruomenės, o su bendruomene, siekia grupės igūdžių augimo, skatina bendruomenės narius įsitraukti į veiklą ir pasiekia iškeltus tikslus. Nustatyta, kad projektinė veikla gerina tarpusavio sąveiką, bendravimą, bendradarbiavimą, savarankiškumą ir santykius bendruomeninėje organizacijoje.

4. Atlikus kiekybinio tyrimo analizę nustatyta, kad:

- kaimo bendruomenės aktyvumą skatintų projektinė veikla, ji padėtų spręsti bendruomenės plėtros klausimus ir gerintų gyvenimo kokybę kaime. Tai padėtų neveikliai bendruomenei pereiti į aukštesnį brandos lygmenį. Tačiau tiriamoje kaimo bendruomenėje projektinė veikla vykdoma prastai.
- susiduriama su prasto lyderio klausimu, informavimo, atvirumo ir skaidrumo stoka, silpna motyvacija, įtraukiant bendruomenės narius dalyvauti ne tik projektinėje, bet ir bendruomeninėje veikloje.
- bendruomenės narys turėtų jausti atsakomybę už aktyvumą, bendruomeniškumą, bendravimą, dalyvavimą, veiklą ir problemų sprendimą, svarbūs ir nario būdo bruožai. Tuo tarpu lyderis, kad padėtų suburti bendruomenę, turi pasižymėti atsakomybės, iniciatyvumo, bendravimo ir aktyvumo savybėmis, būti asmeniniu pavyzdžiu kitiems, nepritrūkti organizacinių ir bendravimo gabumų, rūpintis, kad bendruomenė bendradarbiautų su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir rasti būdų kaip pritraukti finansavimą (atvirų klausimų analizės duomenimis).

- bendruomenės gyventojai aktualizuoja bendruomeninės veiklos, kuri yra jų poreikių tenkinimo pagrindas, svarbą.
- pagrindinė bendruomenės problema - netinkamas bendruomenės pirmininkas. Buvo nustatyta, kad veiklus bendruomenės pirmininkas ir lyderis padėtų spręsti problemas. Net 92 proc. apklaustųjų sutinka su šiuo teiginiu.
- kaimo bendruomenės pagrindiniai poreikiai – socialiniai. Viena iš svarbiausių kaimo bendruomenės patalpų įkūrimas (atvirų klausimų analizės duomenimis).
- kaimo bendruomenės problemas padėtų spręsti įvairių švenčių, konkursų, varžybų, labdaros ir talkos organizavimai, projektų rengimas, informavimas, bendras sprendimų priėmimas.

5. Atlikus psichologinių testų rezultatų analizę galima būtų teigti, kad:

- psichologinio testo (pagal V. V. Boiko) pagalba atskleistas bendruomenės narių neigiamas komunikatyvumas. Didžiausią balų skaičių surinko atviro ir užgniaužto žiaurumo rodikliai. Todėl bendruomenė yra neaktyvi, bet tinkamai motyvavus ir suteikus specialistų pagalbą, pritaikius įmanomas priemones, yra galimybių suaktyvinti iki aukštesnio lygmens.
- pagal T. Lirio tarpasmeninių santykių diagnostiką nustatyti santykių tipai. Gauti duomenys parodė, kad kaimo bendruomenė yra neaktyvi, nes remiasi autoritarinių, egoistinių tarpasmeninių santykių tipais, bet yra asmenų agresyvaus tipo, kurie pakankami užsispyrę, atkaklūs, energingi. Tarp apklaustųjų dar pasireiškia altruistiškas tipas, atsiskleidžiantis tokių asmenų gerumą, švelnumą, sugebėjimą nuraminti ir paguosti.
- remiantis V.V. Boiko nustatytos emocinės reakcijos į stimulus veikiančius iš aplinkos. Daugiausia balų surinko besikeičiančio vidinio aktyvumo tipas ir padidinto išorinio stimulo, bet neigiamai veikiamo, todėl tokie žmonės „užstringa asmenybėje“, pergyvena, užleidžia pirmenybę liūdesiui, blogiui, mąstymui. Bet išorinis aktyvumas surinko mažiausiai balų, todėl galima tokius asmenis suaktyvinti, siekti sužadinti norą eiti į priekį, stengtis nukreipti į teigiamą stimulą.
- D. Roterio metodika nusakė žmogaus elgesį įvairiose gyvenimo situacijose. Išrinkti reikšmingi tyrimui duomenys pagal sritis parodė, kad asmenys linkę patys kontroliuoti susidariusią situaciją, manyti, kad gyvenime visko pasiekė patys, bet tai neapsiėjo be išorinių aplinkybių poveikio. Tiriamieji mano, kad gali patys kontroliuoti formalius ir neformalius santykius, jie yra draugiški, nepriklausomi, bet neapsisprendę savo veiksmų tikslingumu. Subjektyvaus lygmens kontrolė

priklauso nuo pačių žmonių įdėtų pastangų, atsakomybės nuo besiklostančių įvykių, priklauso ir nuo socialinio subrendimo ir savarankiškumo.

6. Remiantis teorine analize ir gautais tyrimo rezultatais, buvo suprojektuoti tokie pedagoginiai, psichologiniai ir vadybiniai veiksniai, galintys paskatinti kaimo bendruomenės perėjimą iš vienos raidos būklę į kitą:

- *Pedagoginiai* (tai mokymai, konsultavimas ir informavimas bendruomenei, naujų narių įtraukimas į bendruomenę, bendravimas tai - gyventojų apklausos, įvairaus pobūdžio renginiai);
- *psichologiniai* (bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis ir įstaigomis; bendruomenės nariai geriau mato poreikius; gyvenimo kokybės kaime gerinimas; veiklus, iniciatyvus, atsidavęs bendruomenei lyderis; situacijos analizavimas; kad išlaikyti pasitikėjimą vykdoma veikla reikalinga motyvacija; kuo didesnis gyventojų dalyvavimas);
- *vadybiniai* (išteklių panaudojimas norint priimti tinkamus sprendimus; vadyba paskirstyti darbus, motyvavimas; kaimo bendruomenės plėtra, bendruomenės tinklas; bendruomenės potencialo didinimas; finansinių šaltinių ieškojimas, projektų rengimas, kad gauti finansavimą).

7. Pasitvirtino *hipotezė*, kad kaimo bendruomenė turi resursų, kad galėtų pereiti iš neaktyvios kaimo bendruomenės į aukštesnę raidos būklę.

8. Parengtos projekto, gerinančio kaimo patrauklumą, gairės.

Rekomendacijos

Siekiant kad kaimo bendruomenė iš neveiklios tipo bendruomenės pereitų į aukštesnį lygį, reikalinga:

- specialistų ir konsultantų pagalba, kurie bendruomenės nariams padėtų ne tik psichologiniais, motyvaciniais, informaciniais ir kitais iškilusiais klausimais ir problemomis, bet mokytų ir kuruotų projektinės veiklos organizavimą, vykdymą;
- bendruomenės narių aktyvumas ir suinteresuotumas, motyvavimas, kad bendruomenė pasiektų užsibrėžtų tikslų ir aktyviai gerintų savo bendruomenės gyvenimą, nes asmeninis pasyvumas didžiausia kliūtis norint išjudinti kaimo gyventojus;
- patalpų remontas ir kvalifikacijų kėlimas, nes kaimo bendruomenės veikla labiau orientuota į kultūrinę ir ūkinę veiklos sritis, tam trukdo netinkamos patalpos, žinių ir įgūdžių stoka.
- kaimo bendruomenės veiklos gerinimui rengti, vykdyti projektus ir siekti gerinti savo kaimo bendruomenės veiklą įvairiausiais aspektais;
- kvalifikuotas ir kompetentingas bendruomenės pirmininkas, naujas lyderis, ir bendruomenės narių palaikymas jo vadybinėje veikloje. Tai vienas iš pagrindinių kaimo bendruomenės problemų sprendimo būdų ir žingsnis viena pakopa aukščiau.
- aktyvinant stengtis pakeisti ne tik bendruomenės nario, bet ir pačios bendruomenės situaciją. Tam reikalinga išsiaiškinti gyventojų norus, galimybes būti aktyviems asmeninėje ir visuomeninėje veikloje.

Projekto gairės

Projektas „ KAIMO BENDRUOMENĖS PASTATŲ REKONSTRAVIMAS PRITAIKANT JUOS BENDRUOMENĖS POREIKIŲ TENKINIMUI“

Trumpas vietos projekto esmės aprašymas ir vietos projekto poreikio pagrindimas:

Projekto pareiškėjas - kaimo bendruomenė, kuri tiesiogiai susijusi su kaimo gyvenamąja aplinka, problemomis, nes bendruomenę sudaro šio kaimo gyventojai, kurie nuolat bendraudami ir sąveikaudami tarpusavyje geriau nei bet kas kitas žino savo kasdienio gyvenimo problemas bei jų galimus sprendimo būdus.

Nors projektas bus įgyvendintas šiame kaime, bet projekto metu įgyta patirtimi tarpusavyje bendraujant galės pasinaudoti ir kitos bendruomenės, jų nariai. Taigi projekto įgyvendinimas bus palankus ne tik šio kaimo bendruomenei, bet ir kitoms bendruomenėms.

Įgyvendinus projektą, būtų atnaujintas bendruomenės gyvenamasis pastatas - vienintelė kaime esanti visuomeninės paskirties vieta, kur vyktų įvairūs nemokami renginiai, šventės, repeticijos, šarvojimasis ir kt. Bendruomenės reikmėms pertvarkant pagalbinį pastatą, bus sukurtos sąlygos toliau vykdyti bei plėsti bendruomenės visuomeninę veiklą.

Rekonstruojant kaimo bendruomenės pastatą, bus skatinama šios kaimo bendruomenės plėtra, vietinės gyventojų iniciatyvos, išsaugotas bei efektyviau panaudotas viešasis bendruomenės turtas, pagerės bendruomenės gyvenimo kokybė.

Vietinio projekto įgyvendinimas, skatintų vietos iniciatyvas, išplėstų bendravimą už kaimo ribų.

Rengiantis vietos projekto įgyvendinimui, bus atlikti šie darbai: parengta patalpų renovacijos sąmata ir techninis projektas, apklausti potencialūs tiekėjai, numatyti reikalavimai projekto administratoriui, atlikta gyventojų žodinė apklausa ir gautas pritarimas projekto vykdymui, buriami vietiniai savanoriai, kurie savo darbu (vykdys statybinius pagalbinus bei ardymo darbus) prisidės prie projekto įgyvendinimo. Bus surengtas tarybos susirinkimas, kurio metu tarsis apie projekto įgyvendinimą.

Lėšos projektui įgyvendinti yra būtinos, nes kaimo bendruomenė tik tinkamai sutvarkiusi ir įrengusi patalpas gali tikėtis maksimalaus jų išnaudojimo ir vietos gyventojų išsakytų lūkesčių patenkinimo. Kviečiant, lektorius, organizuojant mokymus ir įvairaus pobūdžio užsiėmimus visada sulaukiame klausimo – kokias patalpas turime, kokios galimybės jose vykdyti veiklą, dėl netinkamų patalpų stringa ir besiburiančių meno kolektyvų veikla. Savo lėšomis bendruomenė negali baigti visų būtinų darbų reikalingų galutiniam užimtumo centro įrengimui ir sąlygų vietos gyventojų užimtumo sudarymui.

Pagrindinis projekto tikslas – atnaujinti kaimo bendruomenės pastatus pritaikant juos bendruomenės poreikių tenkinimui, siekiant gerinti kaimo gyventojų gyvenimo kokybę.

Projektas atitinka Strategijos specialiuosius tikslus:

1. padidinti kaimo gyvenamosios aplinkos patrauklumą;
2. sumažinti depopuliaciją kaimo vietovėse.

Pagrindinius Strategijos tikslus:

1. atnaujinti pastatus ir sutvarkyti aplinką;
2. sukurti materialinę bazę nevyriausybinų organizacijų veiklai;
3. teikti socialines paslaugas, organizuoti kaimo gyventojų turiningą laisvalaikio užimtumą, kadangi rekonstruoti bendruomenei priklausantys pastatai sustiprins kaimo bendruomenės materialinę bazę, praplės visuomeninės veiklos ir turiningo laisvalaikio leidimo galimybes ir padarys kaimo gyvenamąją aplinką patrauklesne vietiniams (ir ne tik) gyventojams, pagerėję gyvenimo sąlygos įtakos gyventojų emigracijos į užsienį bei miestus mažėjimą, sustiprins pačią kaimo bendruomenę.

Tikslas :

Suburti visus kaimo bendruomenės narius, skatinti jų bendradarbiavimą, sudaryti kuo palankesnes sąlygas bendruomenės narių saviraiškai bei kūrybiškumui, laisvalaikio užimtumui, tematinų renginių organizavimui, kultūrinių priemonių skatinimui, sutvarkant tam reikalingas patalpas.

Uždaviniai:

1. Užtikrinti užimtumo centro lankytojų saugumą ir pilnavertę veiklą sutvirtinant ir atnaujinant grindų dangą;
2. Pritaikyti pastato instaliaciją užimtumo centro veiklai būtinam apkrovimui;
3. Sutvarkyti lubas ir duris siekiant, kad pastato šildymui reikėtų kuo mažiau išteklių;
4. Įrengti šildymo kapsulę su ortakiais, kad galėtume užšildyti visas reikalingas patalpas;
5. Siekiant patalpų jaukumo, patrauklumo ir estetinio vaizdo paruošti sienas dažymui ir išdažyti;
6. Sudaryti galimybę organizuojant mokymus, užsiėmimus, renginius, meninės saviveiklos repeticijoms, esant poreikiui, uždengti langus.

Veiklos:

1. kaimo vietovei svarbių statinių:
  - 1.1. remontas;
  - 1.2. rekonstravimas.
2. mokymų, užsiėmimų, renginių organizavimas.

Literatūra

1. Anderson B.,(1999). *Įsivaizduojamos bendruomenės*. Vilnius: Baltos lankos.
2. Barkauskaitė M. (2001), *Paaugliai: sociopedagoginė dinamika*. Vilnius.
3. Baršauskienė, V. (2004). *Bendruomenės socioedukacinio vystymo teoriniai pagrindai, Habilitacijos procedūrai Teikiamų mokslų darbų apžvalga*. Socialiniai mokslai, Edukologija. Kaunas.
4. Baršauskienė, V, Leliūgienė, I. (2001), *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Užsienio šalių patirtis*. Kaunas: Technologija.
5. Briner, W., Hastings, C., Geddes, M. (2007). *Projektų lyderis*. Vilnius: Vaga.
6. Būdvytis, S. (1994). *Bendrijos kaip sociologinis objektas*. Filosofija, sociologija Nr. 1.
7. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas* (1993) . Vilnius: Mokslų ir enciklopedijų leidykla.
8. Dobranskienė, R. (2002). *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Šilutė: Putinas.
9. Freire, P. (2000). *Kritinės sąmonės ugdymas*. Vilnius: Tyto alba.
10. Grigas, R. (1995). *Tautos likimas*. Vilnius: Rosma.
11. Halhead, V.(2004). *Europos kaimų judėjimai*.
12. Juozaitis, A., M., Vilimienė, R. (200). *Nevyriausybinės organizacijos: nuo aiškios strategijos link efektyvios veiklos*. Vilnius: Danielius.
13. <http://www.bendruomenes.lt/>
14. Jacikevičius, A. (1995). *Žmonių grupių (Socialinė) psichologija*. Vilnius: Žodynas.
15. Jankauskaitė, A. Ališauskas, K., (2008). *KAIMO BENDRUOMENIŲ PLĖTRA PLUNGĖS RAJONE. JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ DARBAI*. Nr. 1 (17). Šiaulių universitetas, Socialinių mokslų fakultetas.
16. Johnsonas, Ch.(1995). *Bendruomenė – jėga*. Kaunas: Kitos spalvos.
17. Juodraitis, A. (2004). *Asmenybės adaptacija: kintamųjų sąveika*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universitetas.
18. *Kaimo dvasinė plėtra – ketinimai ir galimybės* (2002). Seminaro – konferencijos medžiaga. Kaunas: LŽŪU.

19. *Kaimo bendruomenių kūrimas ir stiprinimas*. (2002) Žemdirbių ir kaimo vietovių gyventojų informavimo rengimas narystei Europos Sąjungoje Programa. Lietuvos Žemės Ūkio Ministerija, Lietuvos Agrarinės Ekonomikos Institutas. Vilnius.
20. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
21. Kolektyvinė monografija (2004). Doc.dr. Vilma Atkočiūnienė, Danguolė Bartkutė. *Kaimo bendruomenių plėtra*. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas.
22. Kauno medicinos universitetas atviros Lietuvos fondas Lietuvos savivaldybių asociacija. (2002). *Bendruomenių aktyvinimas sprendžiant sveikatos priežiūros etines problemas* (Mokomasis leidinys). Kaunas.
23. Kirst-Ashman K., Hull G.H. (1997). *Generalist Practice with Organizations and Communities*. Chicago.
24. Kučinskienė, R, Kučinskas, V. (2005). *Socialinių projektų rengimas ir valdymas*. Klaipėda.
25. LEADER+ programos akimirkos Joniškio rajone. (2008).
26. Leader+Magazine Nr. 9, (2008). *Pagrindinė tema Leader+programos modelis*
27. LR Vietos savivaldos įstatymas (2001).
28. Luobikienė, I. (2000). *Bendruomeniškumo raiškos šiandieninėje Lietuvoje bruožai (socialinės išvalgos Kauno atveju)*. Filosofija, sociologija. Nr.1.
29. Mažeikis, G. (2005). *Filosofinės antropologijos pragmatika ir analitika*. Mokslinė monografija. Saulės Delta.
30. Maskoliūnaitė, D. (2003). *Kaimo bendruomenės įsitvirtina*. Mano ūkis, 3 (10)
31. Mokymo ir konsultavimo centras. (2000). *Vietos demokratija. Bendruomenės dalyvavimas sprendimų priėmimo procese Suomijoje ir Lietuvoje*.
32. Nisbet, R., A. (2000). *Sociologijos tradicija*. Vilnius: pradai.
33. Palekuskaitė, L. (2004). *Socialinio pedagogo darbo miesto ir kaimo mokyklos bendruomenėje ypatumai*. Vilnius. (Magistro darbas).
34. Praktinis vadovas, *Bendruomenės plėtra*. (2004). Kaunas
35. Psichologijos žodynas (1993). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
36. Pukėnas, K. (2005). *Sportinių tyrimų duomenų analizės SPSS programa*. Kaunas.

37. Практическая психодиагностика (2004), *Методики и тесты*. Самара.
38. Savickytė, V..(1996). Asmenybė ir mokyklinė bendruomenė Šiauliai.
39. Spierts, M. (2003). Balansavimas ir aktyvinimas. Metodiškai organizuotas sociokultūrinis *darbas*. Vilnius: Socionomija.
40. Sutton, C. (1999). *Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
41. Šimašius, R. (2007). *Ne pelno organizacijoms*. Vilnius: Eugrimas.
42. UAB žemės ūkio kooperacijos ir verslo mokymo centras (2004). *Kaimo bendruomenės veiklos organizavimas*. Mokymo programos medžiaga.
43. Urbonienė, A., Leliūgienė, I., Baršauskienė, V. (2003). *Role of practice in social work studies: transcultural comparison* //Socialiniai mokslai nr. 5/ Kauno technologijos universitetas, Kaunas : Technologija.
44. Valuckienė, N. (2006). *Socialinė viltis, utopija, projektinė veikla pragmatinės filosofijos požiūriu*. Šiauliai (nepublikuotas bakalauro darbas). Vadovas G. Mažeikis).
45. Kun. Gintaras Vitkus SJ, Gyvenimo ir tikėjimo institutas; Kauno Jėzuitų gimnazijos; Ilona Kupčikienė, socialinių mokslų magistrė, *Nuo asmeninės vertybinės brandos iki socialinės bendruomeninės atsakomybės*, Kauno kolegija;Gyvenimo ir tikėjimo institutas. <http://www.jesuit.lt/gti/?id=53>, (Žiūrėta: 2009-09-20).
46. Želvys, R (2007). *Bendravimo psichologija*. Vinius: Margi raštai.
47. Žurnalas „Veidas“, 2008 m. rugsėjo 15 d.
48. Wolfgang Lessel, (2007). *Projektų valdymas*. Veiksmingas projektų planavimas ir sėkmingas jų įgyvendinimas. Vilnius: Alma litera.
49. <http://www.drg.lt/index.php/rajone/1659-pro-rakto-skylut-k-veikia-bendruomens.html> . (Prieiga internetu: 2010-01-24).
50. <http://www.europa.eu.int/> (Prieiga internetu: 2010-01-29).

Lina Sigita Jatulienė
THE ACTIVATION POSSIBILITIES FOR RURAL COMMUNITIES
The Master's Degree Thesis

Summary

The thesis presents the *theoretical* analysis of activation possibilities for the rural community.

The *hypothesis* assumes that the rural community in question is not active; however it possesses resources underlying the transition from one developmental stage to another.

The study, based on the questionnaire survey method, was conducted with the aim to explore the conditions under which the transition of the rural community from one developmental stage to another takes place. Psychological tests were employed to identify the personal qualities of the members, the type of interpersonal relations, attitudes and the community developmental stage. The criteria for improving the quality of life in rural areas were rated. The content analysis method was used to sum up the analysis of open-ended questions. The statistical (descriptive statistics, factorial and correlative) analysis of data was carried out.

100 villagers from the rural community participated in the survey.

The empirical part deals with the factors that promote participation in the community activities, the needs and demands of community members and the community itself, their causes and problems, ways of their solution, personal characteristics of the rural community members, the types of interpersonal relations, attitudes and the quality of life in rural areas.

The main empirical findings are as follows:

1. The *hypothesis* has proved itself that the rural community possesses the resources necessary to switch from the inactive rural community to a higher developmental stage.
2. The scientific literature analysis revealed the existence of the following three types of the rural community: doubtful (dormant), learning and live. These types of the rural community are determined by the following:
  - a. the work objectives: the improvement of the position and relationships and the increase of influence possibilities;
  - b. the community developmental stages of formation, storms, normalization and performance.
3. After the analysis of the findings has been accomplished, pedagogical, psychological and managerial factors were designed, able to stimulate the community transition from one developmental stage to another.
4. The quantitative analysis of the survey established the following:
  - a. rural communities are confronted with the issues of poor leadership, lack of communication, openness and transparency and weak motivation;
  - b. activity in rural communities would be promoted by project work which would help to address the developmental issues of the community and improve the quality of life in rural areas;
  - c. a member of the community should feel responsible for activity, sociality, communication, participation, activities and issue resolution. The individual member's characteristics are also of relevance. The leader must possess the properties of responsibility, initiative, communication and action and find ways to attract funding (according to the findings of the open-ended questions analysis);
  - d. the community residents actualize the importance of community activities underlying satisfaction of their the needs;
  - e. the inadequate community chairman presents the main problem in the community;
  - f. the basic needs of the rural community bear social character. One of the main needs is related with the establishment of the rural community facilities (according to the findings of the open-ended questions analysis);

g. solution to the rural community problems could be aided by the organization of various festivals, contests, competitions, charities and bees, project work, communication and common decision-making.

Key words: personality, community, learning community, community performance / community activity, quality of life, rural community, development of rural communities, project.